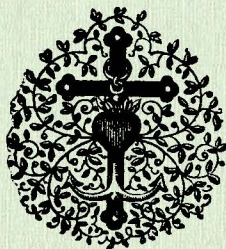

A LELKIPÁSZTOR
AZ
ANTIALKOHOLIZMUS
SZOLGÁLATÁBAN

IRTA

Dr. GRIGER MIKLÓS

Dr. FISCHER-COLBRIE ÁGOST ELŐSZAVÁVAL

BUDAPEST

A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT BIZOMÁNYA

1912.

Ára 2 korona 40 fillér.

A LELKIPÁSZTOR.
AZ
ANTIALKOHOLIZMUS
SZOLGÁLATÁBAN

IRTA

Dr. GRIGER MIKLÓS

Dr. FISCHER-COLBRIE ÁGOST ELŐSZAVÁVAL

BUDAPEST

A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT BIZOMÁNYA

1912.

Nihil obstat.

Dr. Desiderius Bitá,
censor dioecesanus.

7061.

Imprimatur.

Strigonii, die 18. Octobris 1912.

Ludovicus Rajner,
Eppus, Vicarius generalis.

ELŐSZÓ.

Az alkoholizmusnál nincs nagyobb ellensége a nemzeteknek, az egész emberiségnek.

Minden más ellenség csapásait ki lehet heverni.

Az elveszett vagyont iparkodással, munkával, takarékos-sággal visszaszerezhetjük.

Az elveszett szabadságot erős kézzel visszavivhatjuk.

De az alkohol által elernyesztett lelket, akaratot, vért, velőt, ideget vissza nem szerezheti az *egyén*, mert épen az akarat van elgyengítve; nincs, *aki* gyógyítson, nincs *amivel* gyógyítsunk.

S a mit nem tehet az *egyén*, azt nem teheti a *nemzet* sem. Mert lehet a vaknak és sántának ép és egészséges gyermeke; de az alkoholistának gyermeke gyenge báb és nyomorult állat-ember lesz, ki tovább süllyed lefelé a lejtőn és süllyeszi még mélyebbre ivadékait.

Itt az idő, itt a tizenkettedik óra, összeszedni a józan élet-energiát, mely hazánkban és keresztény népünkben megmaradt; összeszedni a józan életenergiát s egyesíteni a legnagyobb ellenség ellen.

Ha nem tesszük — közel van a *finis Hungariae*.

S mivel elbutult lelkekkel és akarat nélkül szűkölködő fél-állatokkal, degenerált nemzettel és félhülye koldusokkal vallást, erkölcsöt, egyházat föntartani nem lehet, a *finis Hungariae*-t nyomon követi majd minálunk a *finis Ecclesiae*.

Hogy ezen szomorú perspektiva valóra ne váljék, írta dr. Griger Miklós az előttünk fekvő jeles könyvet.

Legyen e könyv harci riadó a nagy ellenség ellen.

Isten áldása tegye erőssé e könyv minden szavát.

Ha meghallják hazánk lelkipásztorai, lesz még ünnep e hazában: a kijózanodott nemzet feltámadása.

Kassa, 1912. aug. 20.

Dr. Fischer-Colbrie Ágost
kassai püspök.

I.

A LELKIPÁSZTOR ÉS AZ ANTIALKOHOLIZMUS.

Miért kell a lelkipásztornak az alkoholizmus ellen küzdenie?

MERT — lelkipásztor, akire Krisztus Urunk nemcsak eucharisztikus, hanem misztikus testének gondozását is bízta. Az Úrnak misztikus teste: a hivek. Ezen testen egy nagy, üszkös, véres seb tátong: az alkoholizmus. E seb láttára nem maradhat érzéketlen a lelkipásztor; ha terjedését meg nem gátolja, ha számára nem keres gyógyírt: hűtlen szolgálja az Úrnak.

1. A lelkipásztornak küzdenie kell az alkoholizmus ellen, mert az *alkoholizmus beteggé teszi az emberi szervezetet.*

A szesz mértékletlen élvezete megrontja az emésztő szerveket s így az iszákos embert vérszegénnyé teszi, meggyengíti a szívet, mely az egész testbe széthajtja a vért, de a gyöngé szív nem képes kellően táplálni a test egyes tagjait, megmérgezi a vért, mert a vér éltető részét, az élenyt magához ragadja s az éltető éleny helyett mérges szénsavval telíti meg. Mindennek következménye aztán, hogy a részeges ember, ha komolyan beteggé lesz, nehezen szerzi vissza egészségét, vagy belepusztul oly betegségbe is, melyből más, józan ember kilábol. A mértékletlen szeszélvezet leirhatatlan rombolást okoz az emberi szervezetben: beteggé teszi a géget, tüdőt, gyomrot, beleket, szívet, májat, vesét, agy- és idegrendszert.

«L'alcool c'est l'ennemi», — e vészkiáltás hangzott el a francia kamarában.

«A legkegyetlenebb hódító — mondja Egger püspök — sem bánik oly kegyetlenül a népekkel, mint az alkoholizmus... S ezen ellenség évenként tör az országba, ezer és tizezerszámmra pusztítja a férfiakat, tüzes csóváit szertehányja, fertőző betegségeket

terjeszt, sirját ássa a jólétnek, erkölcsnek és vallásosságnak. Nem külső ellenség ez, hanem belső, melyet a népek saját keblükön táplálnak.»

A híres Gladstone 1880-ban az angol parlament alsóházában mondotta ama jelentős szavakat: «Többet pusztít az alkohol, mint az összes történelmi csapások, mint az éhínség, pestis és háború».

A francia kamarában hangoztatta dr. Lannelongue: «Az alkohol az emberi nemet veszélyezteti. Több beteget szállít a kórházakba az összes betegségeknel, megtölti a fogházakat és tébolydákat, megrontja az emberi nemet».

Rimbaud francia közoktatásügyi miniszter írja az egyetemi tanároknak: «Az alkoholizmus nemcsak az iszákost sújtja, de gyermekeit s unokáit is megfertőzi».

Oly kemény kijelentések ezek, hogy a lelkipásztor nem térhet fölöttük napirendre. Államtudósok, orvosok egyhangulag mondják: az alkohol öl, pusztít, romlásba dönt egyeseket, népeket.

Különben fölösleges, hogy a lelkipásztor akár a legnevesebb férfiak véleményét kikérje azon rombolásra vonatkozólag, melyet az alkohol az emberi szervezetben s az emberi nemen véghezvisz. Láthatja, tapasztalhatja azt — hivein. Közvetlen közletről szemlélheti a betegágyánál, az iskolában.

2. A lelkipásztornak küzdenie kell az alkoholizmus ellen, mert *az alkoholizmus sirásója az erkölcsnek.*

A test küzd a lélek ellen, mely küzdelem különösen az ifjúkorban heves. S e küzdelemben az alkohol a test pártjára kél. Gyöngíti, bénítja az akaratot. Az ösztönöket pedig, melyek a lélek uralma alatt az individuum védelmét s az emberi nem fönmaradását szolgálják, fölszabadítja, külső inger hatása alatt túltengőkké teszi, szabadjára ereszti, úgy hogy az emberiség pusztulását okozzák. Kiöli az emberi cselekedetek őreit: a tapintatot, elővigyázatot, szeméremérzetet. Fölszabadítja az irascibilis és szexuális ösztönöket, a nyelvet és öklöt. Az alkohol hatása alatt vetemednek gyilkosságra szelid ifjak, követnek el házasságtörést derék nők. Az alkohol a legnagyobb kerítő. Ő a nagyvárosokban a csábítás főeszköze, háziúr a bünbarlangokban, közvetítője a legtöbb liliomtiprásnak; ő feledteti el a nővel erkölcsi

sülyedését. Nélküle is elég nagy a miseria humana, de hozzájárulása nélkül csak a tiszta emberi természettel van dolgunk, érzéki gyöngéivel. De az alkoholista idegen uralom alatt görnyed, mely fizikai kényszerűséggel hat.¹ Innen van, hogy a korcsmából oly könnyen találják a bordélyba vezető utat.

Minden lelkipásztor tisztában van azzal, hogy az alkoholizmus sirásója a tiszta erkölcsnek. Ép azért, ha az erkölcstelen-ség ellen sikra akar szállni, aminthogy kötelessége azt megtenni, csak úgy remélhet sikert, ha az alkoholizmus ellen is felveszi a harcot.

3. A lelkipásztornak küzdenie kell az alkoholizmus ellen, mert *az alkoholizmus kerékkötője a lelkipásztorkodásnak.*

Amit a lelkipásztorkodás épít, azt az alkoholizmus lerontja. Mert míg a lelkipásztorkodás bevált és kipróbált rendszer alapján az embernek akaratát befolyásolni és megacélozni törekszik avégett, hogy az ember Istentől rendelt célját elérje, addig az alkohol gyöngíti az emberi akaratot, paralizálja a lelkipásztorkodást s útját állja a kegyelemnek. Elkecsereedett küzdelem folyik a lelkipásztorkodás és az alkoholizmus között: küzdelem az ember akaratának meghódításaért. És e küzdelemből — sajnos! — többnyire az alkohol kerül ki győztesen, mert jobb pszichologus számos lelkipásztornál. Euforikus hatásával behizelgi magát az embernél s valami kíváncsot, üdvös jónak mezében mutatkozik be; ezzel pedig a legtöbb esetben már célt ér: megbénítja az akaratot. S hogy azt teljesen a maga részére megnyerje, fölhasználja a költészetet, zenét, éneket, előkelő férfiak példájára, sőt még a Szentírásra is hivatkozik, lelkiismeretlen magyarázattal kiforgatva szavainak értelmét. Gyengíti, bénítja s végül teljesen rabigájába hajtja az emberi akaratot: kiöli a szívből a becsület- és kötelességérzést, a család iránti szeretetet; mély, sötét örvénybe dönti áldozatát s nehogy az valahogy felocsudjék, körülveszi hasonszórú cimborákkal; szívébe kevélységet plántál, melyen megtörik a jóakaratú barátok kérlelő szava, — dacot, mely meddővé teszi a lelkipásztor intelmét, — kegyetlenséget, melyet hide-

¹ Kapitza: Die Seelsorge und die Mässigkeitsbewegung. Paderborn, 1909. 7. 1.

gen hagynak a hitvesnek s gyermeknek könnyei. Szolgálatába keríti az ember képzelőtehetségét és szenvedélyeit, s véd- és dacszövetségre lép velük a lekipásztor fáradozása és az isteni kegyelem elleni küzdelemben.¹

Míg a legtöbb lekipásztor csak kívülről hat az akaratra s csak kevésnek adatott meg a tehetség embertársainak lelkébe hatolni s ott keresni szövetségtársakat az akarat meghódítására, addig az alkohol az akarat közvetlen közelébe férkőzik; amellett azonban nem mulasztja el a másik, nem kevésbé fontos taktikai fogást, a kívülről való operálást sem, főleg az alkoholizált közvélemény, az alkoholmámor révén.

A közvélemény a nép életében: nagyhatalom. Olyan, melylyel a lekipásztornak is számolnia kell, mivel működését támogathatja, elősegítheti, de meg is nehezítheti, sőt meddővé, eredménytelenné teheti. Már pedig az alkohol a közvéleményt hipnotizálta, a maga számára lefoglalta s vele játsza ki a lekipásztor fölvilágosítását, intelmeit, kérelmeit. Az intelligens osztálynak csakúgy mint a «misera plebs»-nek zöme nemcsak hasznosnak, de egyenesen nélkülözhetetlennek tartja az alkohol élvezetet.² A modern élet — mint Fr. X. Wetzel mondja — az alkohol-király jogara alatt senyved. Az egész világ fejet és térdet hajt e zsarnok előtt. Soha még koronás fő oly hatalmat nem gyakorolt, mint e modern kényúr. Neki adózik a gazdag és szegény, az előkelő és alacsony sorsú, az egészséges és beteg, a nagy és kicsiny, a tudós és analfabéta, a roskatag aggastyán s a síró csecsemő, sőt még az anarchisták és szocialisták is hajlonganak trónja előtt. E zsarnok nemcsak az emberek szomjas torkát, hanem gondolkozó agyát is hatalmába kerítette s oly előítéletekkel telítette meg, melyek még a becsületről alkotott fogalmakat is megváltoztatták. Így az alkoholizált közvélemény az alkoholmámorban elkövetett csínyekre, sokszor becestelen tettekre fátyolt borít, sőt dicsőíti azokat. A pénznek, időnek, egészségnek elpocsékolása, kótyagos fejjel elkövetett sértegetések, tettelegességek virtusszámba mennek, a férfiaság, erő és bátorság jeleinek tekintetnek. Magasrangú, befolyásos urak kérkednek

¹ Kapitza i. m. 9—10. l. ² Kapitza i. m. 11. l.

borközi állapotban viselt gyerekes, komoly férfiúhoz nem illő vagy éppen dicstelen dolgaikkal. Az alkoholmámor szinte monopolizálta a vendégszeretetet és társadalmi életet. Ahová megyünk, ahová lépünk: alkohollal kedveskednek, akár tetszik nekünk, akár nem. «Az emberek — mondja Bunge — isznak, ha találkoznak, isznak, ha búcsuznak. Isznak, ha éhesek, hogy éhségüket csillapítsák, isznak, ha jóllaktak, hogy az alkohol étvágyat gerjesszen. Isznak, ha fáznak, hogy megmelegedjenek, isznak, ha izzadnak, hogy lehüljenek. Isznak, ha álmosak, hogy ébrenmaradjanak, isznak, ha álmatlanok, hogy elaludjanak. Isznak, ha szomorkodnak, isznak, ha vigadnak. Isznak, ha valakit kereszttelnek, isznak, ha valakit temetnek. Isznak, isznak és isznak». Az egyházi, községi, családi ünnepek nem a lélek üdülését szolgálják, hanem az alkoholizmus szekerét tolják. Keresztelés, avatás, lakodalom, temetés, vásár, választás, sorozás, búcsu, pörösködés, kiegészés, adásvétel, névnap, látogatás — mindmegannyi alkalom kötelező alkoholfogyasztásra. S jaj annak, aki ez ivási szokásokkal szembehelyezkedik s nem hajlandó inni, amikor másoknak tetszik. Még inkább jaj annak, aki nem hajlandó minden ilyen alkalommal szeszes itallal kedveskedni! Lássá bár el vendégeit minden jóval, ha nem itatja őket, magára zúditja a gúnynak és megszólásnak özönét. De százszorosán jaj annak a szegény lelkipásztornak, aki ezen visszaélések ellen szót mer emelni. El lehet készülvén, hogy kinevetik, kigúnyolják, szívtelennek, zsarnoknak mondják, névtelen, durva levelekkel kinozzák stb.... Pedig hallgatnia, a visszaéléseket, a tisztaság és erkölcs tömegsírjait tűrnie nem szabad, mert akkor bűnrészessé válik. A Felvidéken minden lakodalom, amelyen rendszerint a fél falu vesz részt, valódi szerencsétlenség; másnap a lakosság fele demoralizált, munkára alkalmatlan, úgy hogy szemmelláthatólag oda van a vasárnapi lelkipásztori fáradozásnak haszna és sikere.

Panaszkodunk, hogy a keresztény család, mely nélkül nem lehet jövője a kereszténységnek, züllik. De aki nyitott szemmel nézi az életet, az tudja, hogy a keresztény családnak nincs nagyobb ellensége az alkoholizmusnál. Nem is menthető meg ezen ellenség legyőzése nélkül. Panaszkodunk a vásár- és ünnepnapok megszenteltetéséért. A vasárnap az Úr napja,

az Úr országának napja, mely annak fönmaradására és terjesztésére fontos tényező. Nélküle nem is élhetne a kereszténység. De nem mondhatjuk-e, hogy sok helyütt a vasárnap nem az Úr, hanem az alkoholizmus napja? Az övé a vasárnap legtöbb órája s több eredményt mutat föl, mint a templom és lelkipásztor. Hová jutunk, ha az Úr napja is Isten országára nézve deficittel záródik? Pedig ez nem ritka eset. Aki a keresztény vasárnap visszaállításán szorgoskodik, annak le kell számolnia legnagyobb ellenségeivel: az alkoholizmussal. Panaszkodunk, hogy napjainkban az érzékiség és élvezetvágy hódít. A kereszténység az önmegtagadás vallása: önfegyelmzés, önlegyőzés nélkül nincs kereszténység. S ki a keresztény önmegtagadás legnagyobb ellensége? Mi a könnyelmű élvezetvágy forrása? Az alkoholizmus! Ha nem küzdünk ellene, ha szabadon portyázik hiveink között: prédikálhatunk az önmegtagadásról, amennyit tetszik, mégis ő lesz a győztes, mert aláássa az alapot, melyre építenünk kellene.¹ Panaszkodunk, hogy hiveink a természetfölötti dolgok iránt érzéketlenek s a lelki élet terén nem haladnak. S mi annak oka? Nagyrészt az alkoholizmus. Az alkohol teszi gyakran az occasio peccandi remota-t occasio proxima-vá. Az alkoholistára vonatkoztathatók az apostol szavai: «Animalis autem homo non percipit ea, quae sunt Spiritus Dei». (1. Cor. 2, 14.) Ha tehát hiveinket Isten szívéhez akarjuk felemelni, oldjuk föl őket az alkoholizmus bilincseiből. Panaszkodunk, hogy az ifjúság, alighogy lerázza magáról az iskola porát, kisiklik kezeinkből. Nem csoda, mert az iskolából távozó ifjút már az iskola küszöbe előtt várják az ivási szokások. Ivás közben avatják föl az idősebbek legénnyé. Ha nem iszik, nem avatják föl s rajta szárad a «zuglegény» (Winkelbursch) elnevezés. Az ilyen pedig — tapasztalásból tudjuk — sok helyütt feleséget sem kap. Ily körülmények között nem csodálkozhatunk azon, ha az ifjú emlékezetéből az iskolában nyert benyomások csakhamar elmosódnak és azzá lesz, ami atyja, bátyja, munkatársa: korcsmahóssé, alkoholistává, aki lelkipásztorának jóindulatú figyelmeztetéseire szána-kozó mosollyal felel. Ha tehát az ifjúságot visszahódítani akar-

¹ Egger: Der Klerus und die Alkoholfrage. Freiburg, 1909. 8. l.

juk, ha azt óhajtjuk, hogy szíve az Istenért és erényért dobogjon: ragadjuk ki az alkoholizmus karjaiból. Panaszkodunk, hogy lelketlen korcsmárosok ellensúlyozzák, meddővé teszik működésünket s a néppel való közvetlen érintkezésük, népszerűségük révén merő haszonlesésből legszebb, legnemesebb terveink megvalósítása elé akadályokat gördítenek. S mi annak oka? Az alkoholizmus. Az élvezetvágy kezére jár egy hatalmas emberi szenvedélynek: a nyereszkesedési váagnak. Akinek mások élvezetvágya hasznot hoz, az több és több élvezetre csábítja őket. A szeszes italok elkészítésével, forgalombahozatalával foglalkozó nagytőke óriási szivattyúhoz hasonlítható, mely teljes erővel a népek ereibe löki az alkoholizmust s annak minden nyomorát, hogy annak fejében évenként milliárdokat zsebelhessen. A következményekkel persze nem törődik. A részvénynek nincs sem szíve, sem lelkiismerete. Népjólét, néperkölc — mind mellékes, csak — osztalék legyen.¹ Ha hiveinket a népszípolozás e módjától megszabadítani akarjuk: küzdjünk az alkoholizmus ellen.

Azt mondtuk, hogy az alkoholizmus kerékkötője a lelkipásztorkodásnak. Nem túlozunk, ha azt állítjuk, hogy főleg az alkoholizmus hiusítja meg a lelkipásztorkodást. Mert ami jót az eredeti bűn még meghagyott az emberben, azt a mértékletlen szeszélvezet lerontja. Amint a gyökerében kiszáradt, szüette fának az üdítő harmat édeskeveset használ, úgy az iszákos ember lelkén sem fog az igazság szava és a kegyelem ereje.

De az alkohol akkor okozza a legnagyobb kárt a lelkipásztorkodásnak, ha sikerül magát a lelkipásztort hálójába kerítenie s kiölni belőle az idealizmust, lelkiismeretességet s a hivek mintaképét azok botránykövévé változtatni.²

4. A lelkipásztornak küzdenie kell az alkoholizmus ellen, mert az *alkoholizmus veszedelmes ellensége az Egyháznak*.

Mi volt a keresztény vallás gyors elterjedésének a titka? Talán az, hogy az apostolok csodákat műveltek? Az is. Főoka azonban az a nagy átalakulás volt, mely a keresztények lelkében végbement, s mely egész lényüket uralta. Az őskeresztények tiszta, józan életmódja volt az a hatalmas vonzó erő, mely a

pogányokat, a tisztultabb fölfogás és élet után vágyó emberiséget Krisztus táborába vezette.

S ha napjainkban azt látjuk, hogy az Egyház nem gyakorol oly bűvös hatást a kivülről állókra, mint hajdanában: annak oka azon körülmény, hogy tagjainak élete nincs a katolikus hit- és erkölcsstan szerint berendezve.

Ámde nemcsak ezen körülmény ejt csorbát az Egyház tekintélyén, hanem az is, hogy tagjai — főleg az alsóbb néposztályhoz tartozók — azon vidékeken, ahol az alkoholizmus ulti orgiáit, gazdasági és kulturális tekintetben inferioritásban vannak; ennek ismét az a sajnos következménye, hogy nemcsak az egyes katolikus hivek kerülnek függő, szolgai helyzetbe, hanem a katolicizmus sem gyakorolhatja azon befolyást az állami élet alakulására, mely számarányánál fogva megilletné. S ha még hozzávesszük, hogy az alkoholizmus népünk fizikai degenerálódását is okozza, beláthatjuk, hogy az alkoholizmus egyik legnagyobb ellensége az Egyháznak, mert az olyan vallás, melynek követői erkölcsi tulajdonságaikkal nem tűnnek ki, gazdasági és kulturális tekintetben pedig másvallásuakkal nem állják ki a versenyt, — tekintéllyel, befolyással, vonzóerővel nem bírhat.

Annak, hogy mi katolikusok csak másod-, illetve harmadrendű polgárok vagyunk e hazában, dacára hogy a mi vallásunk az «avita religio», — hogy ellenségeink szíjat vághatnak hátunkból, anélkül, hogy hangosan csak feljajdulni mernénk, — hogy a szellemi élet irányítását mások foglalták le, — hogy gazdaságilag is elmaradtunk: egyik főoka az alkoholizmus. Ne azt hangoztassuk minduntalan, hogy a zsidók ravaszabbak, agyafurtabbak, kevésbé lelkiismeretesek a keresztényeknél, hanem valljuk be, hogy mértékletesebbek, józanabbak, mely tulajdonság nem utolsó tényezője a szellemi, kulturális és gazdasági haladásnak. A zsidó árulja a pálinkát, de a keresztény issza. A zsidó korcsmáros lapot járát, ha — ami ritka eset — szegény is, — a keresztény nép zöme szellemi táplálékra nem ad pénzt, de annál szívesebben bulitó pálinkára. A zsidó iskoláztatja gyermekeit, egyetemre küldi, — a keresztény falusi paraszt pörbe száll a plébánossal, ha gyermekeinek elemi iskoláztatását szorgalmazza.

5. A lelkipásztornak küzdenie kell az alkoholizmus ellen, mert az *alkoholizmus nagy sebe a társadalomnak*.

A megelégedés, a boldogság fundamentuma: a benső, a lelki kultúra. A természettudományok haladása, törvények, államformák, gazdasági rendszerek nem pótolhatják a hitet, szeretetet, hűséget, türelmet. De éppen az alkoholizmus gátolja a lelki kultúra fejlődését, sorvasztja az akaraterőt, akadályozza az Egyházat áldásos működésének kifejtésében, sírját ássa az idealizmusnak, önuralomnak és szeretetnek. Sok sebtől vérzik a társadalom, de ezektől szabadulni óhajt, az alkoholizmust azonban — mint jövedelmi forrást — az állam is pártolja, a társadalom pedig dédelgeti.¹

A katolikus papság nem nézheti ölbetett kezekkel a legveszedelmesebb szociális betegségnek, az alkoholizmusnak terjedését. Meleg szívvvel, elszánt akarattal, alapos készültséggel, tervszerű munkálkodással kell résztvennie az alkoholellemes küzdelemben, még pedig habozás és halogatás nélkül, nehogy népünk oly fizikai és erkölcsi romlásba sülyedjen, mely a gyógyulást és mentést — emberileg véve — kizárja.

Igaz, hogy a céltudatos alkoholellemes posztoráció áldozattal jár s áldozatkészséget követel a lelkipásztortól. Ámde a pap Krisztus katonája s neki szólnak szent Pál szavai: «Munkálkodjál, mint Krisztus Jézus jó harcosa!» (II. Tim. 2, 3.) S ha a földi fejedelem katonájának a legnagyobb áldozattól sem szabad visszarettennie, s ha kell, az első intésre életét is köteles kockáztatni, holott csak földi érdekről van szó, — annál kevésbé szabad Krisztus katonájának huzódoznia a fáradozástól és áldozattól, aki a menny és föld Urának parancsára s az ő példáját követve a lelkek megmentéseért köteles küzdeni.

Gondoljunk csak a jó pásztorról és az irgalmas szamaritánusról szóló példabeszédre.

Azt mondotta magáról az áldott Üdvözítő: «Én vagyok a jó pásztor. A jó pásztor életét adja az ő juhaiért. A béres pedig és aki nem pásztor, látja a farkast jönni és elhagyván a juhokat elfut; és a farkas elragadozza és elszélesíti azokat». (Ján. 10, 11.)

¹ Kapitza i. m. 19—22. l.

A lelkipásztornak is «jó pásztor»-nak kell lennie, követve szent Péter intelmét: «Legeltessétek az Istennek rátok bízott nyáját, gondot viselvén nem kényszerűségből, hanem szabadakaratból Isten szerint, sem a rút nyereség kedvéért, hanem jószándékból, példája lévén a nyájnak szívből». (I. Pét. 5, 2)

Arra kell törekednünk, hogy hiveink között ne akadjon «elveszett bárány», hogy egyikük se kerüljön a «ragadozó farkas» karmai közé. Már pedig az alkoholizmus csakugyan «ragadozó farkas»; körüljárja a hivek nyáját s ezret meg ezret elragad. Krisztus nyájának őrizete Krisztus pásztoraira van bízva: őrizzük tehát lelkiismeretesen!

Ha pedig valamely hívünk e ragadozó farkas karmai közé került, kövessünk el mindent megmentésére. Ne várjunk arra, hogy az elveszett bárány magától tér vissza a nyájhoz, hogy iszákos hívünk valami szerencsés véletlen folytán közbejöttünk nélkül lerázza a szenvedély bilincseit. Járjunk utána, keressük s mentsük meg. S ha nemcsak egy, de több, esetleg számos hívünk tartozik azok közé, kikről szent Pál azt mondja, hogy «nem fogják birni az Isten országát» (I. Kor. 6, 10.), akkor sem szabad elcsüggednünk, hanem annál buzgóbban kell a mentés munkájához látnunk.

Szent Péter előbb említett intelméhez ezen ígéretet fűzi: «És mikor megjelenend a pásztorok fejedelme, elnyeritek a dicsőség hervadhatlan koszorúját». Ezen hervadhatlan koszorút elnyerhetjük az Úr kezéből s «e koszorúban minden bűn, melyet alkoholelles küzdelmünkkel megakadályoztunk, minden lélek, melyet megmentettünk, minden család, melyet az iszákosság átkától megőriztünk: egy-egy ragyogó drágakő lesz».¹

Azután vessünk egy pillantást az «irgalmas szamaritánus»-ra.

Egy törvénytudó kérdezte az Urat, mondván:

— Ki az én felebarátom?

Jézus erre feleletül egy szép példát mondott:

— Egy ember Jeruzsálemből Jerikóba ment. Útközben rablók támadták meg és miután kifosztották mindenéből, sebesülten otthagyták őt az úton. Nemsokára arra ment egy zsidó pap, aki,

¹ Egger i. m. 29—32. l.

midőn meglátta a sebesültet, elkerülte s tovább ment. Azután egy levita jött az úton, de ez is részvét nélkül ment el mellette. A harmadik utas, aki arra jött, egy szamaritánus volt. Mikor ez a sebesültet észrevette, megkönyörült rajta és bekötözvén sebeit, felültette szamarára s elvitte egy fogadóba, ahol szeretettel gondoskodott róla.

Az ember, aki rablók kezébe került: hiveink, kiket az alkoholizmus mindenükből kifosztott, sebekkel borított s nyomorba döntött.

Rajtunk áll: kinek példáját akarjuk követni, a papét s levitáét-e, avagy az irgalmas szamaritánusét, aki irgalmasságot cselekedett a szegény nyomorulttal. Kétségkívül az utóbbiét. Megfogadjuk az Úr szavait, aki a szamaritánus példájára célozva mondá a törvénytudónak:

— Menj! és te is cselekedjél hasonlóan.

De akkor rajta! Mert — őszintén bevallva — sok mulasztást kell pótolnunk. Kopp bibornok 1904 november 5-én ezeket írta papjaihoz intézett pásztorlevelében: «Míg a mértékletességi mozgalmak világi körökben nagyobb és nagyobb tért hódítanak, addig egyházi téren alig történik valami s míg számos szociáldemokrata vezér merő osztályérdekből az alkoholelleses küzdelemben lelkesen vesz részt, sőt ugyane célból absztinenssé lesz, addig egyházi körökben e kérdésben érthetetlen közömbösség uralkodik. Így mindinkább nagyobbodik a veszély, hogy keresztényellenes áramlatok irányítják a mértékletességi mozgalmat s e révén sok hívünk a vallási közömbösség, sőt hitetlenség útvesztőjébe téved, csak azért, mert elmulasztottuk velük az Egyház jószágát éreztetni s az általa ajánlott mentőeszközöket megismertetni.»¹

Ha a német katolikus papságot, mely pedig az alkoholelleses mozgalmak terén már évtizedek óta lelkesen működik, érhetette — főpásztor tollából — a mulasztás vádja: mit szóljunk mi, kik eddig bizony édes-keveset tettünk e téren.

Valóban bámulatos azon fáradhatatlan tevékenység, odaadó

¹ Johannes : Der katholische Klerus und eine moderne Frage, Ravensburg, 12. 1.

áldozatkészség, elszánt lelkesedés, mellyel ezren meg ezren a világi, sőt egyházellenes láborból az alkoholizmus pusztításai ellen sikraszállanak, az iszákosok megmentésén fáradoznak. Áldozatkészségüket, türelmüket, szeretetüket szemlélve, szegyen-pír kell hogy égesse arcunkat, mert nem mondhatjuk jó lélekkel, hogy mindent megtettünk, amit megtehettünk volna.

A független Good Templar-rend, mely hazánkban is 20 páhollyal (Budapest, Pozsony, Kolozsvár, Szeged, Győr, Temesvár, Sopron, Nagyvárad, Nagybecskerek, Debrecen, Medgyes, Brassó, Nagyszeben, Zilah, Zágráb stb.) rendelkezik, a világ minden részében megfeszített erővel küzd az alkoholizmus ellen s hozzátehetjük: bámulatos eredménnyel. Az Egyház hívei közül is toborozza tagjait, kiket a vallási indifferentizmus karjaiba hajt. Tagjainak száma — mind absztinensek — meghaladja az egy milliót.

A protestáns «Kék-Kereszt-Egyesület» egyedül Németországban 22.000 tagot számlál.

Frances Willard úrhölgy, ki Newyorkban 1898 február 18-án halt meg, 25 évet töltött a mértékletességi mozgalmak szolgálatában. Ezen idő alatt nemcsak szolgálta e mozgalmat, hanem: élt e mozgalomnak. Eszméit az Egyesült-Államok 44 államában s 5 territoriumán hirdette. Majdnem naponta mondott nagyobb beszédet. Halálakor 300.000 tagot számlált az általa alapított Nők Absztinens Egyesülete (World's Woman's Christian Temperance Union). Halála után 6 évvel az amerikai nemzet halálából szobrot emelt emlékezetére a waschingtoni kapitóliumon.

Egyetemi orvostanárok egész életüket szentelik az anti-alkoholizmusnak; kutatják és hirdetik az alkoholnak az emberi szervezetre gyakorolt káros hatását.

A szociáldemokrata kongresszusokon állandó napirenden van az alkoholizmus kérdése.

Ha világiak, protestánsok, szabadkőművesek, szociáldemokraták emberbaráti szeretetből, osztályérdekből az alkoholizmus terjedése ellen gátat emelni, iszákos ember- s elvtársaikat megmenteni törekednek, még pedig nemcsak immel-ámmal, hanem a meggyőződés elszántságával: akkor mi tétlenek maradjunk s vonjuk ki magunkat ezen keresztény és apostoli működés alól?

Hiszen élethivatásunk az erényért és a bűn ellen küzdeni! Ezt ígértük, ezt fogadtuk.¹

S ha azok, kik mindenesetre dicséretes és bennünket nemcsak megszégyenítő, de munkára serkentő alkoholelleses küzdelemben tisztán természetes eszközökkel oly bámulatos eredményt képesek fölmutatni: milyen áldás fakadhat a mi alkoholelleses működésünk nyomán, ha nemcsak természetes, de természetfölötti eszközökkel is látunk a beteg gyógyításához. Természetfölötti beavatkozás nélkül az alkoholizmus nem gyógyítható. Egyeseket, talán egész tömegeket meg lehet nyerni a mértékletesség és absztinencia eszméjének tisztán természetes eszközökkel, de népeket, nemzeteket az erkölcsi romlás posványából csak úgy lehet kiemelni, ha számukra nemcsak a természetes, de a természetfölötti gyógyeszközök forrását is megnyitjuk. Szent Ágoston az irgalmas szamaritánusról szóló példabeszédhez a következő megjegyzést fűzi: «Nagy orvos szállt le az égből, mert nagy beteg szenvedett a földön». Ha mi a Jézus Krisztus nevében természetes és természetfölötti eszközökkel kezeljük az alkoholizmus betegségében sinylődő emberiséget, akkor tulajdonképpen nem mi, hanem az égi Szamaritánus áll a sebekben fetrengő beteg mellé, kinek gyógyulásához ily körülmények között kétség nem férhet.²

Hogy a vallás hatalma az alkoholelleses küzdelemben nem mellőzhető, Tolstoi Leo is vallotta, aki 1910-ben a Pétervárott üléselő alkoholelleses kongresszushoz a következő nyílt levelet intézte: «Boldog leszek, ha önöket nemes törekvésükben, amennyire tőlem telik, támogathatom. Minél többet szemlélem az iszákosság káros következményeit s minél gyakrabban tanulmányozom az alkoholbetegeket, annál erősebb gyökeret ver lelkemben azon meggyőződés, hogy nem azáltal menthetjük meg e szerencsétleneket, ha velük az alkoholnak csak a testi szervezetre gyakorolt káros hatásait megismertetjük. Ezt is meg kell tennünk. Ámde a fősúlyt arra kell fektetni, hogy az iszákosság a lelket teszi szerencsétlenné. Nem is akkor szabadul meg az ember a szenvedélytől, ha annak kielégítését neki lehetetlenné

¹ Egger i. m. 33—34. l.

² Egger i. m. 36. l.

tesszük, de csak akkor, ha önként tud magán uralkodni: ha a bor szobája asztalán áll, érzi illatát és csak kezét kellene érte kinyújtania — és mégsem iszik. De ilyen önuralomra csak az képes, aki lelki, erkölcsi javait a testieknél többre becsüli. A szellemnek uralma a test fölött csak vallásos embernél lehetséges. Azért az a véleményem, hogy az iszákosság forrása a vallásos öntudat hiánya és e szenvedélytől való szabadulás egyedül a vallásos öntudat fölkeltése által lehetséges».¹

Igy Tolstoi.

Csakhogy vannak ám sokan az alkoholelles mozgalom vezérei közül, akik e kulturmozgalomból a vallást kiküszöbölni óhajtják. Teljesen materialista alapon állanak s a mozgalmat is ily irányban befolyásolják. Ha a katolikus papság nem lép sorompóba: a mindinkább térthódító alkoholelles küzdelem az atheista világnézet jegyében fog lefolyni.

Ne engedjük, hogy az iszákosok megmentésének szamaritánusi munkáját az Egyház ellenségei monopolizálják s ebből tőkét kovácsoljanak egyházellenes elveik dicsőségére. Becsületbeli kötelességünk az alkoholizmus ellen a tűzvonalban harcolni, a harcot irányítani, vezetni. Elvégre a világ legnagyobb mértékletességi apostola, P. Mathew, ír kapucinus, az Egyház fia és katonája volt; nem kevesebb, mint két millió ember tette le kezeibe az absztinencia fogadalmát. Az osnabrücker káplán, Seling, szintén a mi emberünk volt; 82.000 embert toborzott az absztinencia zászlaja alá s 30.000 gyermekből állott «reményserege» (Hoffnungsscharen). Manning bibornok halálát 28.000 katolikus angol absztinens siratta. P. Brzozowski és Fitzek lengyel papok Felső-Sziléziának hatszázezer lengyel lakosa közül ötszázezret nyertek meg az absztinencia eszméjének.²

Potuerunt hi, potuerunt hae...

Oly nagyszabású tevékenységet, aminőt P. Mathew, Seling stb. kifejtettek, nem vár tőlünk az Egyház. Talán nem is áll módunkban ilyet kifejtetni, hogy egyebet ne említsek: a rezidenciális kötelezettség miatt. Ámde minden pap tegye meg a magáét a saját

¹ Mitteilungen über die Alkoholfrage. II. évf. 7. f.

² Johannes i. m. 12. l.

körében. Ha neve nem is fog szerepelni az alkoholelles mozgalmak történetében: a jutalom nem marad el. Eltekintve azon jutalomtól, mely az égben várakozik a lelkek üdveért munkálkodó papra, már itt e földön is sok örömben leszen része.

Egy plébános, aki a betegeskedő tanítót az iskolában helyettesítette, írásbeli dolgozatot adott föl a gyermekeknek. Két kérdésre kellett felelniök. 1. Kit szeretsz legjobban? 2. Miért szereted legjobban? A gyermekek különféle választ adtak. Az egyik azon kérdésre: Kit szeretsz legjobban? — azt felelte: Legjobban szeretem a jó Istent. Miért? Mert Ő teremtett. Egy másik: Legjobban szeretem szüleimet, mert táplálnak és ruháznak. Egy harmadik: Legjobban szeretem a királyt, mert ő védelmez. Egy kis leány ezt írta: Kit szeretek legjobban? A plébános urat. Miért? Mert édesatyám már nem iszik. — Könnyek szöktek a lelkipásztor szemébe s azon tudatban hagyta el az iskolát, hogy bőséges jutalmat nyert a mértékletességi mozgalom terén kifejtett munkásságáért, az elszenvedett gúnyért, ellenségeskedésért: egy gyermek szívét, egy gyermek szeretetét.¹

E sorok írója is tanuja volt egy megható jelenetnek. Egy lelkipásztor búcsuzott hiveitől, kik az állomásra is elkisérték. Mielőtt a vonat berobogott, letérdeltek a szegények és sirva, zokogva, ruhájának szegélyét csókolgatva kérték lelkiatyai áldását. S miért volt e nagy fájdalom? Mert az a lelkipásztor eréllyel és szeretettel küzdött az alkoholizmus ellen, mely súlyos átok gyanánt nehezedett a községre. S ha fáradozását nem is kísérteljes siker, annyi bizonyos, hogy sok családatyát visszaadott családjának...

Előre hát, testvérek, Krisztus szellemében, Krisztus nevében, Krisztus szeretetével!

¹ Kapitza i. m. 72. l.

II.

AZ ALKOHOLELLENES KÜZDELEM MÓDJA ÉS ESZKÖZEI.

JOBBA a bölcsesség az erőnél és az okos férfiú az erősnél — olvassuk a Szentírásban. (Bölcs. 6, 1.) A történelemből tudjuk, hogy a háborúk sikere nem annyira a hadsereg nagyságától, mint a hadvezérek kiválóságától függ. Bölcs hadvezér kis sereggel számra nézve sokkal nagyobb ellenséges sereget képes kelepcébe ejteni vagy megfutamítani. Ezt úgy éri el, hogy ott támadja meg az ellenséget, ahol legkevésebbé várja s azon oldalról, ahonnan legkönnyebben megsebesíthető. Ügyetlen, kapkodó, terv nélkül dolgozó hadvezér vezérlete alatt a legnagyobb, legfegyelmesebb, kitűnően felszerelt hadsereg sem képes győzedelmet aratni.

Az alkoholelleses küzdelem is nagy okosságot igényel. Nagy ellenséggel állunk szemközt, mely sokkal veszedelmesebb bármely külső, puskatűzzel s ágyúval pusztító ellenségnél, mert bármily rombolás is jelezze útját, közkedveltségnek örvend: úgy fogadják mindenütt, mint jó barátot, vigasztaló testvért; nélküle nem vigadnak, nem búsulnak; diszhelyet juttatnak s hódolnak neki; soha király annyi alattvalóval nem rendelkezett, soha királyt oly lelkesen nem üdvözöltek, mint az alkoholizmust. Mária Terézia királynőnek a magyar rendek «életüket s vérüket» ajánlották föl, az alkoholizmusnak a népek milliói áldozzák életüket s vérüket.

Ilyen közkedveltségnek örvendő ellenséget csak okos, higgadt, tervszerű küzdelemmel lehet legyőzni.¹

Kapitza az okos, tervszerű, sikerrel kecsegtető alkoholelleses mozgalom jellemzésére három hasonlattal él:

¹ Egger i. m. 10—11. l.

a/ A keresztények szép, rengeteg pénzáldozatba kerülő templomokat építenek s tartanak fön. E templomokban tanítják, terjesztik a hitet. Ha az Egyház ellenségei valamennyi templomot bezáratnák vagy leromboltatnák: vajjon sikerülne-e nekik ezzel a hitet is kiirtani? Csak a gyöngehitű emberek szívéből; a többiek újabb templomokat építenének s ha másutt nem volna lehetséges: barlangokban, földalatti folyosókban, katakombákban dicsérnék az Istent. Mert semmi olyan erős, mint a hit, az eszme. Ép azért a hit ellenségei is elsősorban a szívekből iparkodnak kiirtani a hitet a rosszul értelmezett szabadgondolat, a meghamisított tudomány s erkölcsrontó sajtó terjesztése által. S ha ez sikerül, elérték céljukat: a templomok minden erőszakos beavatkozás nélkül is elhagyottak és üresek lesznek.

b/ Járvány tör ki az országban, teszem a kolera. Egyesek megbetegednek, mások egészségesek maradnak. A betegeket kórházakba, barakkokba viszik, ahol a legtöbben közülük elpusztulnak. A modern orvostudomány a betegeket elkülöníti az egészségesektől a fertőzés terjedésének megakadályozása végett, de nem feledkezik meg az egészségesekről sem: eltiltja őket egyes ételek és italok élvezetétől, megtartat velük mindenféle óvintézkedéseket. A betegek elkülönítése és gyógykezelése mellett aggódo gonddal óvja az egészségeseket s közegészségügyi intézkedésekkel, a szobák és utcák fertőtlenítésével igyekszik a járvány terjedésének útját állani. Ilyen módon a veszedelem elhárítása sikerül: sok beteg ugyan a járvány áldozatává lesz, de a nagy tömeg, a nép megmenekül.

c/ Midőn Wallenstein a császár érdekében háborúba indult, dobszó mellett katonákat, zsoldosokat toboroztatott. Bátor, edzett, harcrakész férfiak gyülekeztek a kibontott zászló alá; ezekből rendes, fegyelmezett hadsereget szervezett s azzal vonult az ellenség ellen.¹

Hasonló módon kell nekünk is eljárunk, ha a siker reményében akarjuk az alkoholizmus ellen a kemény és kérlelhetetlen harcot megindítani: az alkoholizmus diszkreditálásával ki kell irtanunk a szívekből az alkoholba vetett vakhitet, az

¹ Kapitza i. m. 23—24. l.

iszákosok gyógyítása mellett az egészségeseket, a józan életmódú embereket meg kell óvnunk az alkoholizmus inficiálásától s végül elszánt, lelkes sereget kell szerveznünk az alkoholizmus letörésére.

«De minek küzdjünk mi lelkipásztorok az alkoholizmus ellen, ha az államhatalom nem tesz semmit letörésére» — mondják egyesek.

Igaz ugyan, hogy az államhatalom az alkoholizmus szerkerét tolja, mert a szeszes italok megadóztatásából óriási hasznot húz. De abból, hogy az állam polgárainak kulturájával, testi és szellemi épségével, erkölcsi és anyagi jólétével nem törődik, — nem következik, hogy mi lelkipásztorok se törődjünk. Ha azon kényelmes álláspontra helyezkedünk, hogy állami beavatkozás nélkül az alkoholelleses küzdelemben semmire se megyünk s tétlenül, ölbetett kezekkel nézzük népünk pusztulását: vétkes mulasztást követünk el s olyan kedvező fordulatra várunk, melyet nem egyesek jámbor óhajta, hanem csak a közvélemény hangos megnyilatkozása képes megvalósítani. Mindenütt, ahol az állam radikális intézkedésekkel az alkoholizmus ellen sikraszállt, nem önszántából, hanem a közvélemény nyomása alatt cselekedett. Épen azért arra kell törekednünk, hogy a közvéleményt, mely jelenleg teljesen alkoholizálva van, fölvilágosítás, agitálás, szervezés által eszméinknek megnyerjük. Ha ez sikerül, akkor az eszméink mellett megnyilvánuló közvélemény kényszeríteni fogja az államot célszerű alkoholelleses intézkedésekre. Addig, míg a közvélemény ellenünk foglal állást, az állami beavatkozás is csak félsikerrel járna. Hassunk oda, hogy az állam tegye meg a maga kötelességét, amit annál inkább megtehet, mert nem áll azon sokat hangoztatott ellenvetés, hogy az alkoholfogyasztás leszállítása megbolygatná az államháztartás egyensúlyát. Ha a szeszadó-jövedelemmel szembeállítjuk az alkoholizmus okozta kiadásokat (kórházak, elmeegógyintézetek, fegyházak, rendőrség, szegényügy stb. költségei), fölötte kétséges, melyiknek javára billenne a mérleg. Különben, ha az államháztartás mérlegének egyensúlyát tényleg az alkoholfogyasztásból befolyó jövedelem tartaná fön, akkor más jövedelmi forrásról kell az államnak gondoskodnia, mert mit használ az állam-

háztartás egyensúlya, ha az államot alkotó nép erkölcsileg, fizikailag, anyagilag elpusztul. Követeljük a törvényhozástól az alkoholelles állami beavatkozást, elsősorban — mint első komoly lépést — az italmérések számának, az italmérés idejének korlátozását, a vasárnapi munkaszünetnek kiterjesztését (szombat estétől hétfő reggelig) a szeszes italok (nemcsak pálinka, hanem bor, sör) kimérésére és elárusítására. Ám ezen s egyéb állami alkoholelles intézkedések követelése mellett dolgozzunk magunk is s használjuk föl mindazon eszközöket, melyek már most rendelkezésünkre állanak.

Említettük már, hogy a lelkipásztornak az alkoholelles küzdelemben természetfölötti és természetes eszközökkel kell élnie.

Az alkoholizmus ugyanis nemcsak lelki, de testi és szociális baj is. Ép azért nem érnek célt azon lelkipásztorok, akik az alkoholizmussal csak valláserkölcsi szempontból foglalkoznak. Az alkoholelles küzdelemben a vallás a főtényező, a természetfölötti eszközök a főeszközök, de nem az egyedüliek. Tévednek a modern, főleg a Good-Templar-rendből kikerülő alkoholelles apostolok, akik a vallást az alkoholelles küzdelemből kiküszöbölni óhajtják, mert — szerintük — «évszázadok előítéleteivel nem lehet úgy megbirkózni, ha újabb előítéleteket szegzünk ellenök, hanem csak a tudomány fegyverével tudjuk az alkoholizmust legyőzni»; tévednek, ha azt hiszik, hogy «a hit helyébe a tudomány lépett»; tévednek, ha azt hiszik, hogy a Good-Templar-rend azért működik sikeresen, «mert tiszteletben tartja mindenkinek világnézetét, a buzgó hívótól a fanatikus atheistaig».¹ De tévuton járnak azok is, akik az alkoholizmus elleni küzdelemben kizárólag a vallás eszközeivel akarnak élni s minden természetes eszköznek használatát fölöslegesnek tartják. Nekünk lelkipásztoroknak elsősorban a vallás természetfölötti eszközeit kell fölhasználnunk, azért, mert azok birtokában vagyunk s mert az alkoholelles küzdelemben azokat illeti meg az első hely, de élnünk kell a természetes eszközökkel is, már t. i. amennyiben azok rendelkezésünkre állanak.

¹ Stein: Az alkoholkérdés mai állásáról, Budapest, 1910. 4. és 16. l.

Ezek előrebocsátása után lássuk, melyek azon természetfölötti és természetes eszközök, melyekkel a lelkipásztornak az alkoholelles küzdelemben élnie kell.

1. Az alkoholkérdés tanulmányozása.

Ha eddig a katolikus papság az alkoholelles küzdelemben nem állta ki a versenyt a világi, gyakran egyházellenes körökkel, annak oka nem buzgóságának, odaadásának, önfeláldozásának, hanem egyedül az alkoholkérdés tanulmányozásának hiánya. E kérdés tanulmányozásában megakadályozták a modern lelkipásztorkodás rendkívüli nehézségei, nagy kárára magának a lelkipásztorkodásnak, mely sziszifusi munka mindaddig, míg lelkipásztori működésünknek egyik legnagyobb ellenségével, az alkoholizmussal, le nem számoltunk. Ugyancsak az alkoholkérdés studiuma hiányának tudható be, hogy akadnak papok, akik az alkoholelles küzdelem fölött csak mosolyogni tudnak.

Épen azért első teendője a katolikus papságnak: az alkoholkérdés tanulmányozása, az olvasottaknak a papi gyűléseken való megbeszélése s egyöntetű, gyakorlati alkalmazása. Ajánlatos az alkoholelles irodalom népies iratain kívül tudományos műveinek tanulmányozása is, hogy az alkoholelles küzdelemben szóval és írásban megállhassuk helyünket.

Az alkoholkérdés méltó a tanulmányozásra. Az újabb tudományos kutatások új perspektívát nyitottak, megcsontosodott előítéleteket megdöntöttek. A magyar alkoholelles irodalom ugyan csak csecsemőkorát éli, de annál gazdagabb a német.¹

¹ Magyar alkoholelles irodalom: Alkoholizmus ellen; az Alkoholellenes Szövetség havi folyóirata; szerkesztőség és kiadóhivatal: Gyergyószentmiklós. Előfizetési ára 2 kor. — Népfölvilágosító beszédssorozat az alkoholról, Szuszai Antaltól. Borromeus XXII. évf. — Szabó: A szeszcsital molochja. — Czeizel: Igazságok a szeszcsitalról. — Felix Ort: Alkoholizmus és felvilágosítás. — Stelzig-Kábik: Az iszákos. — Halász: Alkohol és család. — Wankó: Az alkohol veszedelme. — Babura: A lelkipásztor és az alkoholizmus. — Stein: Az alkohol. — Stein: Az alkoholkérdés mai állásáról. — A német alkoholelles irodalom bő jegyzékével szolgál a «Deutscher Verein gegen den Missbrauch geistiger Getränke, Berlin W. 15.»

2. A szentbeszéd.

Óriási előnye a lelkipásztornak, hogy minden vásár- és ünnepnap alkalma nyílik kisebb-nagyobb hallgatóság előtt igét, eszméket hirdetni. Csak az tudja értékelni ezen előnyt, aki már tapasztalta, milyen nehéz a falusi népet komoly előadások meghallgatására összehozni. Az alkoholelles mozgalom világi vezéreinek már a hallgatóság biztosítása nagy gondot okoz. A lelkipásztor nem szorul arra, hogy reklám, plakátok útján hallgatókat csípijen: a harang szavára tódul a nép a templomba.

Hogy az iszákosság bűnét a szentbeszédben tárgyalhatjuk, ahhoz nem férhet kétség. Hogy a mértékletesség erényét a szentbeszédben ajánlanunk kell, az is kétségen felül áll. Csak az a kérdés: hogyan prédikáljunk az iszákosság ellen, hogyan kedveltessük meg hiveinkkel a mértékletességet?

A leghatásosabb prédikáció a lelkipásztor jó példaadása, főleg — amiről később lesz szó — absztinenciája.

E helyütt az alkoholelles szentbeszédről lévén szó, csak erről szólunk. Hogy évenként hányszor képezze ezen kérdés a szentbeszéd tárgyát, az a helyi körülményektől függ. Ha hiveink között nagy mértékben dül az alkoholizmus, alkoholelles beszédssorozattal kell kezdenünk a tanítást s azután is legalább minden második hónapban egy-egy szentbeszédnek az legyen a tárgya. Ezenkívül igen gyakran kell a mértékletlenség bűnét, a mértékletesség erényét a szentbeszédbe beleszőni. — Ahol az alkoholizmus nem vert oly mély gyökeret, ott elég e tárgyról évenként 2—3 szentbeszédet mondani s itt-ott e kérdésre más tárgyú szentbeszédekben is kitérni.

Ami az alkoholelles szentbeszéd hangját illeti, fontos, hogy abból a hivek a lelkipásztor atyai szeretetét kiérezzék. A durva dorgálás, átkozódás többet ront, mint használ. Egy ilyen meggyökeresedett népszenvedély nem írható ki máról-holnapra. Ehhez sok idő és sok türelem kell. De a leghosszabb idő és

Német nyelvű katolikus szellemű alkoholelles iratok, művek beszerezhetők a «Kamillushaus»-nál, Werden-Herdhausen a. d. Ruhr s a «Charitasverlag»-ban, Freiburg i. B. stb.

legnagyobb türelem sem biztosít teljes sikert. Amely községben az iszákosság a nép főszenvédélye, ott évek fáradságos és lelkiismeretes lelkipásztori működése után is akad néhány megrögzött iszákos. Néhányan, talán sokan megtérnek, de ami a legfontosabb: a felnövekedő új nemzedék már örvendetes reménnyel kecsegtet.

Különben csak azon lelkipásztorok élnek durva, a szentbeszéd méltóságához nem illő kifakadásokkal, akik az alkohol-kérdést alaposan nem tanulmányozták s nem tudva az alkohol-kérdéshez alapos szakavatottsággal hozzászólni, a tudás hiányát goromba, sértő kifejezésekkel akarják pótolni. Az alkoholelles szentbeszéd célja: a hivek alkoholelles oktatása. Le kell rántanunk a farkasról a báránybőrt, hogy a nép ellenségét megismerje. Ez persze nem könnyű feladat, mert az alkoholizmus a nép ítélőképességére sűrű köd gyanánt nehezedik és számos meggyökeresedett népszokással van hozzáláncolva. Nem könnyű, de azért nem lehetetlen feladat, mert idővel a nép, melynek lelke fenekén az igazság utáni vágyat az alkohol sem képes teljesen kiirtani, mégis jobb belátásra tér.

Az alkoholkérdésnek a szószéken való helyes tárgyalását eddig — sajnos — elhanyagoltuk. Tessék csak megfigyelni a prédikációs folyóiratokat. Egész évfolyamokat átlapozhatunk s nem találunk beszédet bennök az iszákosság ellen. Az ellenség — mondja Szuszai — vigan pusztít s mi alszunk...

(Jó, alaposan, nagy hozzáértéssel és meleg szeretettel kidolgozott alkoholelles beszédsorozat Szuszai tollából jelent meg a Borromeus XXII. évfolyamában. Ez év folyamán e sorok írójától a Szent-István-Társulat kiadásában «Az ördög kopója» című alkoholelles példatár jelent meg.)

3. Alkoholelles egyesületek.

Az alkoholizmus ellen csak szervezett és fegyelmezett hadsereggel vehetjük fel a küzdelmet. A császárért harcba induló Wallenstein módjára önkéntes, lelkes sereget kell toboroznunk s szerveznünk — katolikus alapon. A Good-Templar-rend s más, az Egyházon kívül álló körök az alkoholelles egyesületek

szervezése terén, különösen a külföldön, de hazánkban is számottevő eredményt értek el. A Good-Templar-rend köztudomás szerint szabadkőmives alapítás, a rend céljainak azonban megnyerték a nem szabadkőmives társadalmi tényezők támogatását és közreműködését is. Bár e rend alkoholellemes működését üdvösnek tartjuk, nem engedhetjük meg hiveinknek e rendbe való lépést, mert — mint a lapokban nemrég közölt győri eset mutatja — tagjai nemcsak az alkohol, hanem — bár nem általánosítunk — a vallás ellen is agitálnak. Ám, ha nem akarjuk, hogy az alkoholizmus fertőjéből szabadulni s az alkoholizmus ellen küzdeni kívánó hiveink az Egyház ellenségei által alapított szervezetekben keressenek támogatást, alapítsunk katolikus alkoholellemes egyesületeket.

E sorok írójának élénk emlékezetében él a következő eset. Egy felvidéki városban, melynek különösen alsóbb néprétegeiben dül az alkoholizmus, megalakult a protestáns «Kék-Kereszt-Egyesület». Ezen egyesület gyűléseire e sorok írója is ellátogatott s gyermekkori emlékei közé eltörülhetetlenül vésődött ama jelenet, midőn egy budapesti kiküldött, őszbeborult, jóságos úr az iszákos felebarát megmentéséről beszélt szeretettel, lelkesen, tüzesen. Az egyesületnek katolikus tagjai is voltak s ez nem tetszett a katolikus káplánnak. Feltette az egyet katolikus tagjainak hitbeli meggyőződését s nem ok nélkül. Ép azért az egyik szentbeszédben szóvá tette az egyesület működését és kemény szavakkal elítélte annak katolikus tagjait, amiért protestáns egyesületet támogatnak. Megjegyzendő, hogy ezen pap hazánk egyik legtudósabb és legbuzgóbb papja s mégsem járt el helyesen; mert ha kötelességének tartotta a protestáns alkoholellemes egyesülettől óvni a hiveket, kötelessége lett volna katolikus mértékletességi egyesület alapításáról is gondoskodni, amit ő — tekintve páratlan buzgóságát — nem is mulasztott volna el, ha azon időben katolikus részről nálunk az alkoholellemes mozgalom legalább gyermekkorát élte volna.¹

¹ Az Erdélyben már évek óta működő «Alkoholellemes Szövetség» nem kifejezetten kath. jellegű szervezet, bár kath. szellem hatja át. Alapszabályai szerint nem áll felekezeti alapon.

Az a néhány «Katholikus Mértékletességi Egyesület», mely némely helyen működött, keveset nyomott a latban s eredményt nem is érhetett el, mert annyira megalkudott az alkoholizmussal, hogy még a «mértékletes» pálinkaivást is megengedte.

A lelkipásztor, ha hiveit az alkoholizmus öldöklő karjaiból kiragadni, vagy az alkoholizmus átkától megóvni akarja, kath. alkoholelles egyesületet: Keresztesyesületet fog alapítani.

A megalapítást megelőzőleg beszéd-sorozatát mond az alkoholizmus káros pusztításairól s e népbetegség elleni küzdelemre felszólítja az Egyház és a nép barátait: az ideális, józan, bátor férfiakat. Előbb ezeket kell a tervnek, az eszmének megnyerni, őket egy tervszerű alkoholelles mozgalom szükségességéről meggyőzni. Ha a lelkipásztornak sikerül jóakarató hiveit az alkoholelles egyesületben szervezni: nyert ügye van. Első sorban tehát nem arra kell törekedni, hogy iszákosok sorakozzanak a kibontott zászló alá, hanem a mértékletesek, a józan életűek, azok, akik az iszákosok megmentésén fáradozni, az alkoholelles küzdelemben résztvenni hajlandók. Minél nagyobb alkoholelles pártot sikerül a község derék elemeiből toboroznunk, annál eredményesebben dönthetjük meg az alkoholisták agyában és szívében az alkoholba vetett hitet, annál jobban tisztíthatjuk meg a közvélemény atmoszféráját az alkohol-örülettől. Azon meggyőzésnek kell a lelkipásztort az alkoholelles küzdelemben vezérelnie, hogy nem az iszákosok, nem egyes emberek, kik az alkohollal visszaélnek, teszik az alkoholizmust, mert ezek csak áldozatai e szociális kórnak, csak tünetei a betegségnek, mely a társadalom szervezetét pusztítja. Alkoholbeteg a közvélemény, az utca, a lakás, a népszokások, a család, a törvények. Az alkoholelles mozgalomnak az alkoholizmus rendszere ellen kell irányulnia.¹ Ebből azonban nem az következik, hogy az iszákosok megmentésével ne törődjünk: az alkoholizmus rendszere ellen küzdve, annak áldozatait is kell felkarolnunk. Szóval: az alkoholelles küzdelemben nemcsak therapeutikus, hanem mindenekelőtt prophylaktikus eljárást kell követnünk.

¹ Kapitza i. m. 26—27. l.

Hogy az alkoholizmus elleni küzdelemben az egyesülésben rejlő szervezett erőt nem nélkülözhetjük, kétségtelen. A magára hagyott, izolált egyes ember nem képes magát az alkoholizált társadalom befolyása alól kivonni; sokkal eredményesebben védhető meg az alkoholizmus kísértései ellen, ha az egyesülésben rejlő erővel vértézheti fel magát.

De most egy igen fontos kérdésre kell felelnünk: Mire kötelezendők az alkoholellesenes egyesület tagjai? Absztinenciára avagy mértékletességre?

Mielőtt e kérdésre felelnénk, vizsgáljuk az absztinenciát, a szeszes italoktól való teljes megtartóztatást diätetikus és erkölcsi szempontból.

Az absztinenciának diätetikus szempontból való elbirálásánál az orvosi tudományhoz kell fordulnunk, mely egyedül kompetens a válaszadásra.

Az orvosi tudomány a legújabb és legszélesebb kutatásokra támaszkodva azt mondja, hogy az alkohol nem tekinthető sem erősítő-, sem tápszernek, mert nem mint tápszer megyen át a vérbe, hanem mint idegen test, mely a láznak egy nemét képes okozni, de semmi esetre sem bír tápláló erővel. Sőt az orvosok, a komoly, tudós orvostanárok véleménye szerint az alkohol egyenes ellentéte a tápszernek. Kötetekre való idézetek állanak rendelkezésünkre ezen állítás igazolására, idézetek a legnevesebb hazai és külföldi orvostanárok műveiből, melyek közül csak a híres Baer dr. berlini egyetemi orvostanár véleményére hivatkozunk, mely így hangzik: «Az alkohol nem tápszer azon értelemben, mintha erősítene, az erőt és egészséget fenntartaná, hanem inkább ellentéte annak, mert árt a szervezetnek és egészségnek».

Ami az absztinenciának morális szempontból való megítélését illeti, Manning biboros szavaira hivatkozunk: «A mértékletesség jó, az absztinencia jobb. Előbbire mindnyájan vagyunk kötelezve a keresztségben tett fogadásunk által, utóbbira senki. De boldogok azon családok, melyekben az atya és anya a szeszes ital élvezetétől teljesen tartózkodik. Boldogok a gyermekek, akik a szeszes ital ízét nem ismerik. Boldogok azok, akik önként lemondottak a szeszes ital élvezetéről, hogy

példájukkal embertársaikat a lelki haláltól és testi romlástól megóvják.¹

Az absztinencia tehát ajánlatos, úgy egészségi, mint morális szempontból.

Már most nézzük: mennyire vált be az alkoholelles mozgalomban a mértékletesség, vagy mondjuk: mennyire váltak be a mértékletességi mozgalmak?

Nem tagadjuk, hogy a mértékletesség erény, disze az embernek és kereszténynek. S a népet ezen erény gyakorlására rászoktatni: dicső feladat.

De itt nem erről van szó, hanem arról: bevált-e az alkoholelles küzdelemben a mértékletesség szorgalmazása? Ezen kérdésre határozott «nem»-mel kell felelnünk.

Nem vált be, mert a mértékletes alkoholélvezetnek általános, minden egyén számára elfogadható, alkalmazható mértékét megállapítani fölötte bajos; ugyanis azon alkoholmennyiség, mely *A*-ra nézve mértékletes, *B*-re nézve már nem az. Csak a mértékletesség propagálása, hangoztatása nem járhatott eredménnyel, mert a mértékletesség bizonyos kompromisszum az ellenséggel. Mióta az alkoholt s az alkoholizmust ismerik, mindenkor emlegették s ajánlották a mértékletességet, de az alkoholizmus vigan tovább szedte áldozatait. A mértékletesség az alkoholelles szociális küzdelemben nem lehet fegyver. Bármily szép erénye is az egyes embereknek, de az alkoholelles mozgalom eszköze, fegyvere nem lehet. A leghatalmasabb agitációs eszköz: a példa. Az alkoholelles mozgalomban a példaadás: az absztinencia. A mértékletesség is csábít az ivásra, bár csak mértékletes ivásra, de tudjuk, hogy a mértékletes ivókból lesznek az iszákosok. Nem csodálhatjuk tehát, hogy a mértékletességi törekvések csődöt mondtak. Azokban az országokban, melyekben az alkoholelles küzdelem tényleges, nagy eredményekről beszámolhat, tehát az Egyesült-Államokban, Nagybritanniában és Skandináviában (értvén alatta Dániát, Svédországot, Norvégiát), «mértékletességi» mozgalom egyáltalán nincsen. Ezekben az országokban a temperance (mértékletesség)

¹ Egger i. m. 14—18. l.

fogalma egyenlő az absztinencia fogalmával.¹ Mindenütt a «mértékletesség» jelszavával kezdték meg az alkoholelleses küzdelmet, de a tapasztalat igazolta, hogy ez a küzdelem meddő s ép azért hatásosabb eszköz, élesebb fegyver után néztek s meg is találták az absztinenciában, melynek fogalma tiszta, világos és megérthető: lemondás egy pillanatnyi élvezetről a magunk és embertársaink javára.

Az absztinens az alkoholkérdést a maga személyére nézve megoldotta. Az ivási szokások zsarnok uralmát nyakáról lerázta. Nem iszik merő udvariasságból akkor is, mikor a társadalmi szokások «koccintás» kedvéért ráparancsolják az ivást. Amely asztalnál csak egy absztinens is megjelen, ott az alkoholizmus abszolút uralma csorbát szenved.²

Nem a mértékletesek, de az absztinensek képesek az alkohol uralmát a társadalmi életben megtörni. Rendkívüli veszélyek rendkívüli eszközöket igényelnek. Az alkoholelleses mozgalomnak jelszava: «Egyesek absztinenciája révén a nép mértékletessége!» Az alkoholelleses mozgalom célja a modern alkoholizmusnak nevezett betegségből a népet kigyógyítani s e gyógykezelésnél a leghatásosabb eszköz: az absztinencia. *Contraria contrariis curantur*. Aki tehát felebarátai iránti szeretetből absztinenssé lesz: küzdő katonája az alkoholelleses népmentés fenséges munkájának. Sikeres alkoholelleses küzdelmet absztinens harcosok nélkül folytatni nem lehet; ők képezik a gárdát, mely kérlelhetetlen az ellenséggel szemben, az ő példájuk a legékesebb tanítás, mely minden szép szónál szebben hirdeti, hogy alkohol nélkül is lehet élni, dolgozni, szórakozni. Ők a mértékletességnek is igazi apostolai: mennél több az absztinens, annál több a mértékletes is. A mértékletesek — mint már említettük — nem apostolai a mértékletességnek: példaadásuk szinte szentesíti az ivási szokásokat. A társaságban csak azt nézik, hogy a mértékletes előtt is áll a pohár s nem azt, hogy alig iszik belőle.³

Amint egyedül az absztinencia a legjobb agitációs eszköz

¹ Dr. Stein i. m. 14—16. l.; Egger i. m. 20—22. l.

² Egger i. m. 23. l. ³ Egger i. m. 23—24. l.

a mértékletesség terjesztésére, éppen úgy egyedüli mentőeszköze az iszákosoknak.

Fölösleges szószaporítás volna annak bizonyítása, hogy az iszákos megjavulásának «*conditio sine qua non*»-ja: az absztinencia. Az iszákosság ugyanis nemcsak bűn, de — főleg előrehaladott stádiumban — betegség is. Az iszákosnak a mértékletlen alkoholélvezettől megmérgezett szervezete pathologikus szempontból az alkohollal szemben oly kevés ellenálló erővel bír, hogy legkisebb mennyiségű alkoholnak élvezete a szegény beteget szinte fizikailag kényszeríti a további élvezetre. Innen van, hogy az iszákos absztinens tud lenni, de mértékletes nem.

De vajjon lesz-e a szegény, gyöngé akaratú, szellemileg és testileg megtört, ezer kísértéstől körülvezt alkoholistának bátorsága az absztinencia mentőeszkája után nyúlni? Ha magára hagyjuk, biztosan nem. Szüksége van jóakaró barátokra, aki ezen áldozatot neki könnyűvé teszi, aki hozzávaló szeretetből önként hozza ezen áldozatot, melyet ő — ha gyógyulni kíván — kénytelen hozni.¹

Mindezekből nyilvánvaló, hogy az alkoholelleses küzdelemben fegyver gyanánt nem a mértékletesség, hanem csak az absztinencia szerepelhet. Ezt bizonyítja az alkoholelleses mozgalmak története, melyből kiviláglik, hogy csak absztinens alapon szervezett alkoholelleses mozgalom ért célt. Már pedig minden mozgalomban fő az eredmény s nem a jóakarát.

A Magyarországi Katholikus Keresztgyesület² is absztinens alapon áll. Rendes tagjai csak absztinensek lehetnek, jelvényt csak ők viselhetnek. De azért a Keresztgyesület az alkoholizmus ellen küzdeni óhajtó mértékleteseket sem zárja ki: pártoló tagjai az egyesületnek ők is lehetnek.

S ez a helyes álláspont, mert ezzel a Katholikus Keresztgyesület hivatalosan is elismeri, hogy nem tör pálcat a mértékletes szeszélvezet fölött s a jóakarátú emberek belátására bizza, hogy az alkoholelleses hadsereg melyik csoportjához akarnak csatlakozni: a nehéz vagy a könnyű fegyverzetükhöz.

¹ Johannes i. m. 21—22. l.

² Felvilágosítással, alapszabályokkal szolgál Schürger Ödön, batizfalvi (Szepes m.) plébános.

Helyénvalónak tartjuk megjegyezni, hogy az absztinencia minden előnye dacára a *fanatikus* «absztinenclerek» többet ártanak az alkoholelles mozgalomnak, mint használnak. Az absztinensnek szerény, áldozatos példája többet ér a tolakodó, lármás, a mértékletesség erényét is diszkreditálni akaró fellépésnél. E sorok írója egy országos katolikus gyűlésen tanuja volt ilyen fanatikus «absztinencler» kirohanásának. Az illető megittasult az absztinencia eszméjétől s a pokolba kívánt minden mértékletest. S az eredmény? E sorok írója — talán mások is — a gyűlésről a legközelebbi korcsmába ment — mértékletesen inni.

«A mértékletességre mindenki, az absztinenciára senki sincs kötelezve» — mondja Manning bibornok. A mértékletesség parancs, az absztinencia tanács. Aki azonban magasabb szempontból e tanácsot megfogadja, Isten előtt kedves dolgot cselekszik. Aminthogy minden önmegtagadás kedves Isten előtt.

Az alkoholelles mozgalom sikere érdekében kívánatos az absztinencia eszméjének térfoglalása, de ne feledjük el, hogy ez a mértékletesség lecsepülése által nem érhető el. Ne szidjuk a mértékletességet, mely erény, hanem hangoztassuk, hogy minden szépsége mellett sem fegyver az alkoholizmus elleni küzdelemben. Az absztinensek örüljenek, ha a mértékletesek az alkoholelles mozgalmat támogatják, a mértékletesek pedig szintén örüljenek, ha az absztinensek élesebb fegyverrel küzdenek a közös ellenség ellen.

Most azonban a mértékletesség fogalmát kell megállapítanunk, hogy tudjuk, mit követeljünk az Absztinens Kereszt-egyesület mértékletes, pártoló tagjaitól.

Mértékletes alkoholélvezet az, mely által nem kerül több alkohol a szervezetbe, mint amennyit az a legkisebb hátrány nélkül elviselni képes. Ilyenformán — theoretikusan — könnyű a mértékletesség fogalmát megállapítani. Csakhogy a gyakorlatban ez a tétel keveset ér. A mértékletességet meghatározott alkoholemennyiség fogyasztásában kell megállapítani, olyanban, mely minden körülmények között, mindenkre — t. i. minden felnőtt, normális emberre — mérvadó. Ez már bajos dolog, mert tapasztalati tény, hogy az egyik kevesebb, a másik több alkoholt

bir el egészségének kárvallása nélkül. Hogy mily nehéz a határozott felelet ezen kérdésre: «Melyik azon alkoholmennyiség, melynek élvezete felnőtt, normális emberre nézve kártalan?» — már abból is kitűnik, hogy e kérdésre adott válaszok felette különbözők.

Egyesek, a laxisták, azt tartják mértékletesnek, «aki csak annyit iszik, amennyi szomszárának lehűtésére elegendő». Ezen meghatározással — természetesen — a legnotóriusabb iszákosok is meg vannak elégedve, akik szintén azon álláspontra helyezkednek: «Addig iszom, míg szomszár vagyok s nem tehetek róla, hogy az én szomszár nagyobb, mint másé». Ha ezen meghatározás helyes volna, úgy pl. a kőműves, aki a forró nap hevében dolgozik, akiről csurog a verejték, ha szomszárúsága arányában fogyasztana szeszes italt, nem volna mértékletlen, még ha szemmel látható is volna ittassága.

Mások (Dr. Höflmayer ideg orvos) következőleg állapítják meg a mértékletesség fogalmát: «Mértékletes az, aki hosszabb időn át képes nélkülözni az alkoholt, anélkül, hogy utána beteges vágyat érezne». Ezen meghatározást az úgynevezett «perioden-säuferek» is aláírják, akik tudvalevőleg hónapokon át képesek nélkülözni az alkoholt, anélkül, hogy beteges vágyat éreznének utána.

Mások ismét azt tartják mértékletesnek, «aki nem iszik többet, mint amennyit elbir, amennyit elviselni képes, anélkül, hogy a részegség tünetei nyilvánulnának s az általános jóérzés megzavarása bekövetkeznék». Nyilvánvaló, hogy e meghatározása a mértékletességnek könnyelmű kezelése e fontos kérdésnek. Mert rendszerint úgy szokott lenni, hogy mennél jobban gyakorolja magát valaki az ivásban, annál többet bir el. Ugyanis az emberi szervezet rendkívüli méregadagokhoz is hozzászokhat a szellemi és testi funkciók látszólagos megzavarodása nélkül. Gondoljunk csak az arzenikumevőkre, akik oly adag arzenikumot elbirnak, melytől más emberfia szörnyethalna. Így vannak olyan férfiak is, akik naponta 10—15 liter sört bekebeleznek s mégis azzal dicsekedhetnek, hogy «engem senki sem látott ittas állapotban». Éveken át folytatják ezen életmódot s ez idő alatt szellemileg, testileg teljesen normálisaknak látszanak, de csak —

látszanak, mert a mértékletlen alkoholélvezet azért csendben, zajtalanul végzi a maga romboló munkáját s az áldozat érelmeszesedésben, agy-, szívhűdés következtében — idő előtt — elpusztul. Az emberi szervezet és az alkohol között folyó küzdelemből végtére mégis az utóbbi kerül ki győztesként, akár úgy, hogy kizárólagos oka a megbetegedésnek, akár úgy, hogy észrevétlenül aláássa az emberi szervezet ellenálló erejét, minek folytán az más okból származó betegséggel képtelen megbirkózni, holott máskülönben legyűrte volna azt.

A szemitotalisták szerint az mértékletes, «aki csak a két főétkezésnél, ebéd és vacsora alkalmával élvez alkoholt». A mértékletességnek ezen meghatározása némi plauzibilitással bír, részint azért, mert naponta csak kétszer engedi meg az alkoholélvezetet, részint pedig azon tagadhatatlan tény alapján, hogy az alkoholélvezet káros hatását a megelőző vagy kísérő étkezés csökkenti. Abszolút garanciát azonban nem nyújt a szemitotalizmus, egyszerűen azért, mert nem zárja ki azt, hogy az ember — bár csak étkezéskor — többet igyék a kelléténél.

Mi arra az álláspontra helyezkedünk, hogy «mértékletes az, aki csak annyi szeszes itallal él, amennyi szervezetének nem árt». Mennyi ezen alkoholmennyiség, azt feletle bajos eldönteni. Ez függ az egyesek individuális hajlamától, korától, szervezetétől, táplálkozásától, hivatásától, kedélyállapotától, az éghajlattól stb. Gyakorlati szempontból elfogadhatjuk Fränkel orvostanár véleményét: «Felnőtt, normális ember itt-ott $\frac{1}{2}$ liter könnyű asztali bort, $\frac{3}{4}$ —1 liter sört élvezhet».

De hozzáfűzi Fränkel: «Felnőtt, egészséges ember is árt egészségének, ha még ily csekély mértékben is naponta él alkohollal». Jól jegyezzük meg, hogy ezt Fränkel mondja, aki tudvalevőleg az alkoholelleses küzdelemben nem az absztinencia, de a mértékletesség alapján áll.

Mindezek alapján a Katholikus Keresztgyegesület, bár nem zárja ki kebeléből a mértékleteseket, sőt hálával fogadja támogatásukat, nem bizza rájuk a mértékletesség határát túl nem lépő alkoholmennyiség megállapítását, hanem: 1. a pálinka és egyéb égetett szeszes italok élvezetétől szigorúan eltiltja őket; 2. a bor és sör élvezetét is határok közé szorítja.

Egyébiránt ne elégedjék meg a lelkipásztor katolikus szellemű alkoholelles egyesület alapításával és lelkes vezetésével, hanem hasson oda, hogy a vezetése alatt álló többi kath. egyesületek is (legényegyesület, munkás-, tanoncegyesület, olvasókör, gazdakör stb.) mértékletességi egyesületek legyenek oly értelemben, hogy azokban a mértékletesség erényét nagyra becsüljék, a mértékletlenséget meg ne tűrjék, ivási kényszert a tagokra ne gyakoroljanak s azokat, kik minden részegítő italtól tartózkodnak, becsüljék és védelmezzék, azonkívül — amint a német püspöki kar is elrendelte — ezen egyesületekben évenként kétszer alkoholelles előadás tartassék.¹

4. A bűnbánat szentsége.

Míg a lelkipásztor a szószék és az egyesületi tevékenység révén a közvéleményt meghódítani iparkodik s egész tömegekre hathat, addig a gyóntatószék alkalmat nyújt neki az egyesekkel való beható foglalkozásra. Itt nyílik meg előtte az emberi szív; itt ismeri meg legjobban hiveinek lelkiállapotát. Itt tanácsolhat, itt segíthet a leghathatósabban.

«Hogy a gyóntató — mondja Schüch — a töredelem szentségét méltóan, szentül és üdvösen szolgáltassa ki, lelkiismeretes figyelemmel kell lennie bírói, tanítói és orvosi kötelmeire. Mint bírónak kötelessége a gyónók lelkiismeretének állapotát megismerni, hogy aszerint azok diszpozícióját helyesen megítélhesse s aszerint a feloldozást vagy megadhassa, vagy megtagadhassa. A tanítói hivatalhoz tartozik a bűnbánót oktatni, útbaigazítani, inteni stb. Mint orvos tartozik a gyóntatóatya a lelkibelegségek okait felismerni, elhárítani, a penitensnek a gyógyulás elérésére a megfelelő eszközöket kézhezadni.»²

Nem célunk e helyütt a gyóntató kötelességét részletezni; arra szolgál a lelkipásztorkodástan és erkölctan. Csak néhány útbaigazítással akarunk szolgálni arra nézve, miként használható fel a gyóntatószék az alkoholelles küzdelemben, mikép bánják a gyóntató az iszákos vagy iszákosságra hajlandó gyónó-gyermekekkel.

¹ Johannes i. m. 15. l.

² Schüch : Lelkipásztorkodástan, 925 l.

a/ A gyóntató-atyának ismernie kell az alkohol-pszichológiát. Tudnia kell, hogy az iszákosnak szubjektív véleménye gyakran nem fedi az objektív igazságot. Az iszákos ritkán ismeri önmagát. A legtöbb penitens mértéktelenség dolgában csak a durva részegséget tartja bűnnek, csak erről vádolja magát, holott esetleg már idült alkoholizmusban szenved, mely állapot sokkal veszedelemesebb az alkalmi részegeskedésnél. Azért, bár áll a tétel, hogy «*confitendi credendum est*», — ne elégedjék meg a gyóntató a bűnös vallomásának meghallgatásával, hanem kiegészítő kérdések feltevésével iparkodjék a penitens lelkiállapotát megismerni.

b/ *Principiis obsta*. Csirájában kell elfojtani a bajt. Ha a diagnózis szerint a penitens hajlamot mutat az iszákosságra, alapos oktatással, a kellő lelki gyógyeszközök ajánlásával meg kell akadályozni a szenvedély megerősödését. Hány férfiú nem sínylődne az alkoholizmus rabláncai között, ha ifjú korában a gyóntató nem siklott volna át oly könnyedén vallomásán: «Részeg voltam». Később — *sero medicina paratur*.

c/ A gyóntató nagy szeretettel és részvéttel bánjék az iszákossal, de ebből nem következik, hogy vele szemben kivételes engedékenységet, elnézést tanusítson. Az alkoholista szokásos bűnös s azért vele úgy kell bánni, amint a lelkipásztorkodástan a szokásos bűnösökkel való bánásmódot előírja. Ha a visszaesés alaki, azaz, ha a penitens a kellő oktatást és intelmet már megkapta, a javulást megígérte, de ennek dacára észrevehető javulás nélkül az iszákosság bűnébe visszaesik: a feloldozás 8—10 napra elhalasztandó, ha csak a diszpozíció rendkívüli jeleit nem mutatja. Alkalmi bűnös is lehet az alkoholista. A bűnre vezető alkalom: a korcsmalátogatás stb. Ez esetben tudtára kell adni a gyónónak, hogy már a legközelebbi alkalom felkeresésével bünt követ el s hogy gonoszság és vakmerőség a kísértet tűzébe rohanni. Ha az alkalom keresett (*non in esse*), akkor a gyónót, ha az alkalom (korcsmalátogatás) kerülését komolyan megigéri, először, másodszor és harmadszor is fel lehet oldozni. Ha azonban a gyónó a harmadik intés után sem javul, a feloldozást addig el kell halasztani, míg feltett szándékának erősségét az alkalom állhatatos kerülése által hosszabb időn át nemcsak ígérettel, hanem

tettel is be nem bizonyította. A szokásos és alkalmi bűnösökkel való bánásmódnak minden eshetőségére nem terjeszkedünk ki, ez a lelkipáosztorkodástan keretébe vág, csak nyomatékosan hangsúlyoztatjuk, hogy az iszákosnak derűre-borura való feloldozása nem irgalmasság, hanem kegyetlenség és bűn Isten, az Egyház, a gyónó s önmaga ellen. Hadd ébredjen a szerencsétlen iszákos tudatára kárhozatos lelkiállapotának, nehogy egyszer gyóntatóját vádolja Isten ítélőszéke előtt kötelességmulasztással. Világos, hogy a gyóntató ne röviden és száraz szavakkal közölje a gyónóval a feloldozás elhalasztását, hanem némi előkészítés után szeretettel és szelidséggel értesse meg vele, hogy a feloldozás nem függ a pap tetszésétől, mivel a gyóntatószék ítélőszék, melyben a papot bizonyos törvények kötelezik, melyekhez okvetlenül kell alkalmazkodnia, hacsak önmaga vétkezni nem akar, hogy ezen törvények elleni feloldozás haszontalan volna a gyónóra nézve stb. Ha a gyónó azzal fenyegetődzik, hogy majd talál ő más gyóntatót, aki fel fogja oldozni, akkor válaszoljuk neki, hogy szabadságában áll más gyóntatót keresni, azonban ennek is a dolog egész folyamát tudtára kell adnia s lehetséges, hogy őt időhiány vagy más ok miatt pontosan ki nem kérdezheti s feloldozza, mindazonáltal feloldoztatása Isten előtt érvénytelen lesz stb.¹

d) Bár igaz, hogy a gyóntatószék nem szószék, hogy a gyóntató — különösen, ha sok a gyónó — szentbeszédet nem intézhet a gyónógyermekhez, de azért a rövid oktatásnak itt sem szabad hiányoznia. A szószékről elhangzott szavak nem oly hatásosak, mint azok, melyeket a gyóntató a gyónógyermekhez intéz: bizalmasan beszélget a penitenssel, olyat is mondhat, amit a szószéken nem említhet s ami a fő: a gyónó többé-kevésbé diszponálva van, szíve a jó tanács iránt fogékonyabb, mint máskor. Ez oktatásban arra kell törekednie a gyóntatónak, hogy az iszákosságra hajlandó, illetve az iszákos gyónógyermek szívében a nemes érzelmekből pártot szervezzen az érzékiség, az élvezetvágy, az egoizmus ellen. E párt szervezésére minden erkölcsileg megengedett motívumot fel kell használnia. Talán

¹ Schüch: Lelkipáosztorkodástan. Győr, 1893., 924–962 l.

még nem halt ki az istenfélelem és vallásos érzés a gyónó szívében, amit különben már az is bizonyít, hogy a gyónás szentségéhez járul: iparkodjék hát ezen oldalról szívéhez férközni, emlékeztetve őt életmódjának bűnösségére és az iszákosra várakozó örök büntetésre. Talán féltő aggodalommal őrködik egészsége fölött, fél a betegségtől és haláltól: fesse le előtte a testi bajokat, betegségeket, melyek az iszákosság következményei és siettetik a halált. Talán még él benne a becsületérzés szikrája: állítsa lelki szemei elé a szégyent és gyalázatot, mely az iszákosnak osztályrésze. Talán nem hidegült el végkép gyermekei iránt: mutasson azon átokra, mely az iszákos szülő gyermekeinek szervezetét, szellemi és erkölcsi épségét sujtja stb.

e) A gyóntató az idegen bűnöket se mellőzze. Ne csak azt kérdezze a gyónótól: részeg volt-e, hanem azt is, nem csábította-e társát a korcsmába, nem nógatta-e az ivásra akkor is, midőn látta, hogy amúgy is többet ivott a kelleténél.

f) Az «elégtétel» ne legyen sablonos, hanem alkalmazkodjék a megtorló és orvosló célhoz. A test kívánságainak megfékezésére a bőjt szolgál. Azért ne három Miatyánkot s három Üdvözlégyet állapítsunk meg elégtételül, mert az iszákos szívesen imádkozza a lorettói letenyét, készséggel lemorzsolja a rózsafüzért, de egyet nem tesz szívesen: rövid ideig sem akar absztinens lenni. Pedig az iszákosnak ez egyedüli mentődeszkája. Nem volna tanácsos az iszákost — de mást is — elégtételül arra kötelezni, hogy egy-két hétig mindenféle szeszes ital élvezetétől tartózkodjék, a korcsmát kerülje stb.?

Egy iszákosságról hirhedt községben szoborszentelés volt. A község buzgó plébánosának meghívására a szomszédos lelkipásztorok is megjelentek az ünnepélyen s kora reggeltől délig gyóntattak, oly sokan járultak a bűnbánat szentségéhez. S az eredmény? Délután zsufolásig telt meg a korcsma, az utcán rajokban cipelték a gyermekek a pálinkásüvegeket. Kinek volt haszna a fényes egyházi ünnepélyből? Legnagyobb haszna — a korcsmárosnak volt. Este már csupa berugott alak támolgott az utcán, ugyanazok, akik délelőtt gyóntak és áldoztak. Nem lett volna jobb, célszerűbb és hasznosabb, ha a gyóntatók közös megállapodás szerint legalább arra a napra absztinenciára köte-

lezték volna a gyónókat? Akkor az ünnep valóban ünnep lett volna: sebet ejtett volna a sátánon és nem töltötte volna meg a hivek keservesen szerzett filléreivel a zsidó korcsmáros erszényét. Persze ez esetben maguknak a papoknak is absztinenseknek kellett volna lenniök — legalább e napon.

Ime néhány gondolat, melyet az alkoholelleses küzdelemben a gyónás szentségének kiszolgáltatásánál megszívlelhetünk. A legjobb tanácsadó azonban: a szerető lelkiatyai sziv. Azon lelkipásztor, aki nemcsak azért gyóntat, mert kell gyóntatnia, aki nem virtuskodik azzal, hogy óránként 40—50 gyónóval tud végezni, aki érzi a felelősség súlyát, mely vállaira nehezedik, aki a gyónótól nem minél előbb szabadulni, hanem azt megmenteni akarja: a szeretet találékonyságával iparkodik gyónógyermekének szívéhez férközni.

Egy megtért iszákos mondotta e sorok írójának:

— Uj plébános jött hozzánk. A szószéken, magánbeszélgetésben kért, könyörgött: szakítsak az iszákosság szenvedélyével. De minden hiábavaló volt. Kérges szivemen nem fogott a jó szó. Naponta látott a mi jó papunk a plébánia előtt részegen hazafelé támolyogni. Husvétkor gyónni mentem, persze csak feleségem unszolására. A sekrestyében gyóntam. Most sem tudok megindulás nélkül gondolni a történtekre. Képzelje csak, a mi jó papunk letérdelt előttem s összekulcsolt kezekkel kért: «Testvér! A Krisztus, a gyermekei nevében kérem, mentse meg lelkét, szakítson az iszákosság bűnével!» Nem, ilyen szeretetnek nem tudtam ellenállni. Megtörtem a szeretet súlya alatt s ama pillanattól fogva, pedig már hat éve annak, nem érintettem ajkaimmal szeszes italt...

Testvérek! Mindennek lehet ellenállani, csak egynek nem: a szeretetnek.

Gyóntassunk alaposan! Ehhez pedig a jóakaraton és hozzáértésen kívül — idő is kell. A némely alkalommal, így husvétkor szokásos tömeggyóntatás inkább árt, mint használ. Szoktassuk hiveinket arra, hogy bizonyos csoportokban járuljanak a töredelem szentségéhez, hogy az egyes lelkekkel való beható foglalkozásra kellő időnk legyen. Csak így lehet a lelkekben való szántásunk hasznos és mély.

5. Alkoholelles népmisszió.

E sorok írója már több népmisszión vett részt s úgy találta, hogy a szónokok az ember céljáról, a bűnbeesésről, a bűn gonoszságáról és örök büntetéséről, Isten irgalmáról stb. szóló szentbeszédeken kívül egy külön előre jelzett szentbeszédben az iszákosság bűnét tárgyalták. (A felvidéki németek «Schnapspredigt»-nek nevezik.) Azt is tapasztalta e sorok írója, hogy a misszió tartama alatt az ördög kápolnái — a korcsmák — gyér látogatottságnak örvendtek. Különösen a «Schnapspredigt» után, melyben a szónok az alkohol ellen tüzzel-vassal küzdött, szemmel látható volt az eredmény. A plébános és a misszionáriusok örömmel látták, mint haladnak el a korcsma mellett azok, akik máskor rendszerint betérni szoktak. A korcsmák tátongtak az ürességtől, az iszákosok megtértek. Megtértek? Dehogy! Szegény plébános, szegény csalódott páter! Alig egy hónap múlva minden a régi kerékvágásban folyt: a község lakosai ittak úgy mint azelőtt, azt, amit azelőtt.

Nem akarjuk ezzel azt mondani, hogy a népmisszió egy iszákost sem képes megtéríteni. Ezen állítást megcáfolja a tapasztalat. De azt nyomatékosan hangoztatjuk, hogy egy községet, melyben az alkoholizmus gyökeret vert, nem a rendes, hanem az úgynevezett alkoholelles misszió képes jobb belátásra, javulásra bírni. Csak olyan misszió képes valamely községben alkoholelles közvéleményt teremteni, melynek alkalmával nem egy, de több alkoholelles szentbeszéd hangzik el. Naponta egy-egy szentbeszédnek tárgya az iszákosság bűne, illetve a mértékletesség erénye kell hogy legyen, azonkívül a többi szentbeszédben is vörös fonál gyanánt végig kell huzódnia az alkoholkérdésnek. Csak alapos népfelvilágosítás útján érhető el maradandó eredmény. Sziléziában az ilyen mértékletességi missziók bámulatos sikerrel járnak s ami a fő: maradandóval. Az egyszeri tüzes «Schnapspredigt» is megrendíti a hallgatókat, annyira, hogy utána egyesek földhözvágják a pálinkásüveget, de ez csak pillanatnyi, momentán eredmény, mely után — a legtöbbször — a visszaesés csakhamar bekövetkezik. A maradandó eredmény biztosítására a misszió alkalmával tartott népfelvilá-

gosító alkoholelles beszédsorozaton kívül még más is szükséges: alkoholelles egyesületnek (Keresztegyesület) alapítása. Ha a misszionárius alapos, meggyőző, szeretetteljes szentbeszédei után a szegény iszákost a keresztény alkoholelles egyesületbe vezeti, ahol támaszt és védelmet talál: azon tudattal távozhatik a községből, hogy nemcsak könnyeket csalt ki a szegény iszákos szemeiből, hanem valóban megmentette a szerencsétlent. Mert ne feledjük, hogy a szegény iszákos megtérése után óriási kísértéseknek van kitéve: az alkoholbarátok, a cimborák nem fukarkodnak gúnyral, füttyel, pénzzel, ha arról van szó: egy megtért iszákost visszahódítani, a korcsmába csalni stb. Ha e heves kísértések között nem lel olyan kört és társakat, kik példájukkal, rábeszélésükkel, imáikkal a rosszak elvetemült csábításait ellensúlyozzák, nem csoda, ha a misszionárius szavai a szegény iszákos lelkéből csakhamar elmosódnak s hogy a mulasztásért magát kárpótolja, még mélyebbre süllyed.

Arról se feledkezzék meg a misszionárius, hogy az alkoholelles misszióban mindenekelőtt a község józan és derék embereihez forduljon s támogatásukat kérje. Oszlassa el azon balhitet, hogy az alkoholelles egyesületbe csak a korhelyek valók. Ha csak az iszákosoknak szánja szavait, az annak jele, hogy az alkoholkérdés abc-jét sem ismeri. A főcél: a józan elemnek a megnyerése, a második cél: az iszákosok megmentése. Utóbbi csak az előbbinek sikere esetén remélhető. Azért keltse föl a község józan embereiben a vágyat az irgalmas samaritanus példájának követésére, melyre az iszákos embertársak megmentése által gyönyörű alkalom nyílik.¹

Ilyen alkoholelles népmisszió lefolyása — nagyjában — a következő:

A plébános kihirdeti, hogy a községben alkoholelles misszió fog tartatni. E hirdetés valóságos forrongást idéz elő a községben. Egyesek nagy örömmel üdvözlik a missziót, mások dühösen kifakadnak ellene vagy gúnyosan lekicsinylik. Az anyagilag érdekeltek, főleg a korcsmárosok, mindent elkövetnek, hogy a népet a missziótól távoltartsák. A rémhír hallatára:

¹ Kapitza: i. m. 26—28. l.

«Alkoholelles misszió lesz» — szívesörömet ingyen vagy potomáron adják a máskor méregdrága pálinkát. Mindennek dacára zsufolásig telik meg a templom, férfiakkal és asszonyokkal, gyermekekkel és felnőttekkel, munkásokkal és urakkal. Egyeseket a kíváncsiság nem enged otthon maradni, mások meggyőződésből, buzgóságból jönnek. Este hétkor a Veni Sancte és egy ének elhangzása után kezdődik az első szentbeszéd. Feszült figyelemmel lesik az idegen szónok szavait. Az eredményben kevesen biznak, hiszen sokan azon feltett szándékkal lépték át a templom küszöbét: «Beszéljen a misszionárius, amit akar, — én a pálinkát el nem hagyom, nélküle nem dolgozhatom, nem élhetek; különben úgysem vagyok korhely, — no meg a gazdagok és papok is isznak.» Az első prédikáció döntő hatással kell hogy legyen. A szónoknak a szenvedélyes és mesterségesen felizgatott kedélyeket egy csapással meg kell nyernie, le kell csillapítania, — például így:

«Gyermekkoromban» — kezdi a szónok — «egy alkalommal borzalmas dőrejt hallottam. Megrengett tőle a föld, széjjelpattantak az ablakok. — Mi volt az? Csakhamar szárnyra kelt a hír: «A dinamit-gyár a levegőbe repült!» Nem kevesebb, mint 130 ember vesztette ez alkalommal életét. Nem csoda, hogy a szerencsétlenség óta a dinamit-gyárat a városból kitelepitették, a dinamit-gyártásánál a legszigorúbb óvintézkedéseket alkalmazzák, a legkisebb gondatlanságot súlyosan büntetik, idegent a veszedelmes helyre nem engednek, nehogy avatatlan kezek újból szerencsétlenségbe döntsenek számos családot. Egyet azonban nem értek. Ismerek ugyanis egy anyagot, mely sokkal veszedelmesebb a dinamitnál, ismerek helyiségeket, melyek veszedelmesebbek a dinamit-gyáraknál. Ezen anyag által s ezen helyiségekben sokkal több ember pusztult el, sokkal több szerencse tört össze. S mégis tűrjük e helyiségeket! Mindenki bemehet, mindenki öngyilkossá lehet az emberi boldogság ezen robbanó szere által, — óvintézkedésekről szó sincsen. Ezen gyárak a korcsmák,¹ ezen anyag az alkohol. Azért jöttem ide, hogy óva intselek ezen anyagtól és gyáraktól, az iszákosság bűnétől s

¹ Főleg a felvidéki korcsmákra gondolok.

megkedveltessem veletek a józan, mértékletes életet. Elsősorban a jókhoz, józanéletűekhez fordulok stb...»

A misszió tartama alatt az estéli szentbeszédnek tárgya az alkoholkérdés, melyet a misszionárius erkölcsi és szociális szempontból minden oldalról megvilágít. Az érveket a mindennapi életből meríti. Elvont, száraz fejtegetések untatják a hallgatóságot. Helytelen csak a tipikus iszákost jellemezni; az iszákosság csak utolsó stádiuma egy éveken át tartó folyamatnak. A legnagyobb energiával a fennforgó ivási szokások ellen kell fellépnie. Ilyen ivási szokások: a bérfizetés napján való korcsmázás, a vasárnapi korcsmalátogatás, a keresztelezés, avatás, lakodalom alkalmával szokásos végnélküli ivások, a halotti tor, a búcsu napján szokásos kihágások, áldomások, a nagy ivással kapcsolatos legényavatás, stb... Az ilyen ivási szokások szisztematikusan nevelik az iszákosokat. S mivel ezen szokásoknak a község úgynevezett mértékletes és józan elemei is hódolnak, mindenekelőtt ezekre kell hatni, hogy e szokásokkal szakítsanak s ezáltal az iszákosok megtérését lehetővé tegyék. Valamennyi szokásos iszákosnak megmentése nem remélhető ugyan, de azért az általános javulás bizton bekövetkezik, amint azt főleg a Felső-Sziléziában tartatni szokott mértékletességi missziók eredményei igazolják.

A prédikáció után mértékletességi imák mondatnak.¹ Befejezésül áldás osztatik az Oltáriszentséggel. Gondolatokba merülten távoznak a hivek a templomból. Otthon pedig a család késő éjjelig tárgyalja a szentbeszédeket.

A misszió alatt a községben csend és béke honol. A korcsmák üresek, csak néhány javíthatatlan bűnös akar e napokban magáért kitenni, mintegy megnyugtatósára a gonosz léleknek s bosszantására a lelkipásztornak és misszionáriusoknak. E szerencsétlenek szinte erőszakkal ellentállnak Isten kegyelmének s görcsösen ragaszkodnak a pokolhoz. Azonban szerencsére csak — kivételek. A legtöbb házban és családban soha nem ismert bol-

¹ Nagyon szépek találhatók az Országos Katolikus Szövetség kiadásában megjelent műben: «A Keresztény Mértékletesség Társulata Tag-sági és Vezérkönyvecskéje.»

dogság honol. Ha az alkoholelles misszióknak nem volna más eredménye, mint az, hogy egy héten át a béke angyala lakott annyi családban, — már ez is áldásos eredmény. Hosszú idő óta most először tölti a családatya otthon az estéket. A férj szerepteljesen bánik feleségével; a gyermek sem látta ily jónak atyját. Sok család legalább egy héten át élvezzi a családi boldogságot. Ó, miért nem lehet mindig így?

A misszió végéhez közeledik. Vasárnap délután van. A tömeg nem fér a templomba. Fenséges látvány a zsufolásig megtelt templom. Nemcsak érzélgős asszonyok, de kemény férfiak is lesik a búcsubeszédet. Elhangzik a Mária-ének s az idegen szónok utoljára lép a szószékre. Bágyadt, fátyolozott hangon kezdi s mégsem szabad fáradtnak lennie, mert hiszen most következik az utolsó roham az emberi szívek meghódítására. Ehhez majdnem emberfeletti erő kell. A szónok az előbbi szentbeszédekben az iszákosság minden nyomorát, gyalázatát és átkát festette le, de jaj, az iszákos még nincs megtörve. Azaz dehogya, az iszákos meg van győződve a hallottak igazságáról. «Igaza van a misszionáriusnak, minden szava igaz», mondja lelkiismerete, de a szív nem akarja magát megadni. A szegény iszákos megrendül a gondolattól: szakítani, végleg szakítani a kedves itallal. Minden idege, minden vércseppje tiltakozik az ellen: «Az nem lehet; te pálinka nélkül nem élhetsz.» De hogy lelkiismeretét csitítsa, emígyen szól önmagához: «Nem, részegeskedni nem fogok, mértékletes leszek, de pálinkát egyáltalán nem inni s a bor-, sörivást is akkor abbahagyni, mikor legjobban kezd ízleni — az sok. Nem bánom, mondjon a misszionárius, amit akar, elvégre nem parancsol nekem. Különben is mértékletes leszek, de azért a Keresztgyesületbe lépni, fogadalmat tenni — felesleges.» De csodálatos! Az idegen szónok eddigi szentbeszédeiben egész életét, minden nyomorát lefestette — s most úgy látszik, hogy még legtitkosabb gondolatait is ismeri. «Testvér», kiált föl a misszionárius, «azt mondod: nem szakítok a pálinkával, egy kevés belőle nem árt, nem törődöm a misszionárius szavaival. Rettenetes gondolat! — Jöjj hát velem a börtönökbe, a kórházakba s nézd a nyomort és szégyent. Tudod-e, ki töltötte meg ezeket? Ó, te tudod, az iszákosság, és most mondd: Mindezzel nem törődöm,

tovább iszom! Nézd Jézust a keresztfán, nézd sebeit, vérét s hallgasd fájdalomkiáltását! Tudod-e, ki ütötte testén e sebeket, miért kiált föl oly keservesen? Ó, te tudod, és most mondd: Nem bánom — én tovább iszom! Hallod-e a kárhozottak jajveszékelését, káromlásait? Tudod-e, mi döntötte őket kárhozatba? Ó, te tudod — és most mondd: Nem bánom — én tovább iszom! Mondd csak utánam: Egyházam szégyene, melynek gyermeke vagyok, — gyermekeim nyomora, kiknek atyjuk vagyok, — feleségem bánata, kinek hűséget esküdtem, — szüleim fájdalma, kiknek támasza kell hogy legyek, — felebarátom romlása, kinek testvére vagyok, — lelkem kárhozata, mely pedig örök üdvösségre teremtetett, — mindezzel nem törődöm: tovább iszom! — Hogyan? Hallgatsz? Nem akarod e szavakat utánam mondani? Ó, akkor mondd utánam: Mától fogva nem iszom pálinkát.» — «De mit parancsol nekem ez a misszionárius?» — «Testvér, nem parancsolok neked, hanem kérlek. Kérlek, mint a barát barátját szokta kérni, — kérlek, könyörgöm neked, javulj meg, térj meg! Gyermekeid nevében esedezem: Atyánk, édes jó atyánk, hadd el az iszákosság útját s ígérjük, hogy jó és engedelmes gyermekeid leszünk. Megédesítjük aggkorod napjait. — Feleséged nevében könyörgök: Kedves, hű férjem, ígérd meg, hogy józan életű leszel és szakítasz a pálinkával s én ígérem, hogy holtom napjáig szeretlek. — Szüleid, édesatyád, édesanyád nevében kérlek: Fiam, ne zúdíts szegyet fejünkre s mi ígérjük, hogy megáldunk téged s leesdjük számodra az Ég kegyelmét. — Katholikus keresztény! A katolikus Egyház, a keresztfeszített Jézus Krisztus, Szűz Mária nevében esedezem: ígérd meg, hogy felmondod a pálinka-ördögnek a barátságot!» — Rettenetes küzdelem folyik az ég és a pokol között; görcsösen ragaszkodik a sátán áldozatához. Közeledik a döntő pillanat. Megkondulnak a templom összes harangjai, a tömeg megindul. «Hallod a harangok zugását? Ugyanezek fognak kongani, ha majd a temetőbe kísérnek.» — Őszbeborult aggastyánok, marcona férfiak sírnak. — «Az egész község, az egész vidék, az üdvözültek az égben, a kárhozottak a pokolban, Isten és a sátán, a halottak a sirokban — hadd hallják a harangok zugását s legyenek tanui megtérésednek vagy megátalkodottságodnak!» — A kegyelem győzött. Az iszákos meg-

tért. Hangosan és értelmesen mondja a misszionárius után a fogadalom szavait. Megható, fenséges pillanat ez. Mindnyájan érzik: Istennek hála, megtörtént a döntő lépés: megtértem. A misszionárius elmondja az előírt imát s a Keresztgyesület boldogan zengi a keresztény mértékletesség énekét: Bűnösök menedéke, könyörögj érettünk! Társulatunk oltalmazója, könyörögj érettünk!¹

A misszionárius leszáll a szószékről s megjelenik azon a lelkipásztor, hogy köszönetet mondjon a misszionáriusoknak fáradozásukért. «Kedves hiveim! Miként Ráfael főangyal az ifjú Tóbiást hazahozta baj nélkül, akképen a misszionárius urak is megmutatták nekünk az égbe vezető utat. Miként Ráfael, az Úr anyala, védencét megmentette a nagy haltól, azonképen a misszionárius urak a ti lelkeiteket mentették meg. Miként az Úr anyala az öreg Tóbiásnak visszaadta látását, azonképen a misszionárius urak felvilágosító szavai nyomán a mi szemünkről is leesett a hályog, mely a tisztánlátásban akadályozott. Miként az ifjú Tóbiás szerencsés hazaérkezése után atyjával megtanácskozta, mit adjanak az utitársnak, aki oly sok jótéteményben részesítette őket s végre abban állapotnak meg, hogy a szerzett vagyon felét neki adják, úgy nekünk is, kedves hiveim, alapos okunk van megfontolni s kérdezni: mit adjunk a misszionárius uraknak, akik a lefolyt napokban lelkünkkel oly sok jót tettek? De miként az Úr anyala a két Tóbiásnak azt válaszolta, hogy pénzükre nincs szüksége, hanem felszólította őket: «Benedicite Deo», «Áldjátok az Istent» — úgy a misszionárius urak, az Úr követői is csak azt kívánják: «Áldjátok az Istent!» Igen, kedves hiveim, áldjuk és magasztaljuk az Urat, ki minket e szent misszió kegyelmeiben részesített, áldjuk őt szívvel-lélekkel s becsületes, józan étellel. Áldjuk az Istent s áldjon meg bennünket Ő, kitől minden jó ered. Áldja meg jószándékainkat, hogy az iszákosság bűnétől, mely annyi bajnak és nyomorúságnak a forrása, óvakodjunk, a mértékletesség erényét pedig megkedveljük és gyakoroljuk.»

A Te Deum akkordjai elhangzanak, a misszionáriusok a

¹ Dr. Werthmann: Bilder aus der katholischen Mässigkeitsbewegung. Der Alkoholismus. 104—108. l.

hivek kíséretében a plébániára mennek, ahol egy a hivek közül búcsuzik tőlük: «Dicsértessék a Jézus Krisztus! Midőn Krisztus Urunk a földön időzött, nagy sokaság követte Őt. Szomorkodók, szenvedők, belpoklosok, az ördögtől megszállottak. Így történt, hogy egy alkalommal tíz belpoklos közeledett feléje s kérték őt: gyógyítsa meg őket. Ő pedig mondá nekik: «Menjetek és mutassátok magatokat a papoknak!» Útközben meggyógyultak. De a tíz közül csak egy tért vissza, hogy hálát adjon az Úrnak a nagy kegyelemért. Ó, hányan közülünk voltunk tisztátalanok és belpoklosak, de az Úr megkönyörült rajtunk s elküldötte hozzánk a misszionárius-atyákat, hogy lelkünk sebeit gyógyítsák. És imel meggyógyultunk. Azt hiszem, mindnyájan itt vagyunk, hogy hálánkat lerójjuk. Hálás szívvel rebegünk köszönetet a jó Istennek, ki a szent misszió kegyelmében részesített, a plébános urnak, ki a Jézus nevében a misszionárius urakat ide hitta, végül a misszionárius uraknak, kik messziről jöttek, hogy lelkünket megmentsek. S ugyebár, testvérek, kijelenthetem, hogy nem hiába fáradoztak. Ugyebár ígérjük, hogy egymásért imádkozva, egymást támogatva küzdünk majd az iszákosság ellen, mely lelkünknek-testünknek megrontója volt. Most pedig imádkozunk három Miatyánkat és három Üdvözlégyet a főtisztelendő misszionárius urakért, hogy a jó Isten őket utazásukban oltalmazza, további működésüket megáldja s egykor az örök üdvösség honába vezesse, ahol — reméljük — találkozunk majd velük, de csak úgy, ha az iszákosság szenvedélyével szakítunk, mert hiszen hallottátok, hogy szent Pál apostol szerint a részeskedők nem fogják birni az Úr országát.»¹

Mi az eredménye az alkoholelles misszióknak? Az sok körülménytől függ: a község sajátos viszonyaitól, lakóinak keresetmódjától stb. De az bizonyos, hogy sosem eredménytelen. A «quotidiana vilescunt» a lelkipásztoron is nyomot hágy, modora, föllépése, hanghordozása, intelmei megszokottá válnak. Azonfelül bizonyos nimbus övezi a «misszionáriusokat».² Az

¹ Associatio Perseverantiae Sacerdotalis, 1895. 174. l.

² E sorok írója egy alkalommal beszédbe elegyedett néhány hivével, akik a szomszédos faluban tartott misszió résztvettek. Beszélgetés közben

alkoholelles misszió után a községre — rendszerint — alig lehet ismerni. Este és éjjel szokatlan csend honol az utcán. A korcsmákat kevesen látogatják és csak néhány könnyelmű, züllött, gőgös ember garázdálkodik tovább. A korcsmárosok természetesen szidják s gúnyolják a mértékletesség szónokait s a «szent» embereket (t. i. a korcsmakerülőket). A pálinkafogyasztás sokszor egyharmadára száll alá.¹

Az alkoholelles misszió, a valláserkölcsi megújulás ezen hatalmas lendítőkereke csak megalapozza a további alkoholelles lelkipásztori működést. A lelkipásztorra a mértékletességi misszió után várakozik a tulajdonképeni munka. Ha az alkoholelles egyesületbe életet tud belevinni közös szentgyónások, előadások, felolvasások, alkoholelles iratok terjesztése által: maradandó eredményt remélhet. Ideális állapotról azonban ne álmodozzék! Szépen mondja Schiller: «Das Gute, das Edle führt ewig Streit, nie wird der Feind ihm erliegen.»

Hogy hol tartassanak ilyen alkoholelles missziók, már fönnebb jeleztük: mindenütt, ahol az alkoholizmus mély gyökeret vert. (Rendes misszió mindenütt ajánlatos.) Így e sorok írójának tudomása szerint a Felvidéken alig akad falu, melyre az alkoholizmus átka ne nehezednék s alkoholelles misszióra ne szorulna.

6. Az iskola.

«Reparationem morum si quaeratur fieri, incipiendum esse a parvulis.»² «Sero medicina paratur, cum mala per longas convaluere moras.»³ Ha azt akarjuk, hogy a közerkölcsök javuljanak, a reformot a gyermekeknél kell kezdenünk.

szóbakerült a halál, mire az egyik atyafi megszólalt: «Igen, meg kell halnunk. A misszionárius is mondta.» Hogy mindenkinek meg kell halnia, oly igazság, melyet senki sem tagad, mely nem lehet vita tárgya. Mégis másképp hat, ha a «misszionárius» hangoztatja, mint ha a lelkipásztor emlékeztet rá. Egy másik hívő pedig ugyanez alkalommal azt mondta: «Ha a lábaimat levágnák, a kezeimen kuszának oda» (a misszió helyére).

¹ Árvában egy korcsmáros tekintélyes pénzösszeggel akarta megvesztegetni a plébánost, hogy ne tartasson missziót.

² Gerson, de parv. ad Christ. trah. ³ Ovidius, Remed. amor.

Már az eddig tárgyaltakból kitűnik, hogy az alkoholelleses küzdelemnek főcélja az ember akaraterejét annyira megerősíteni, hogy ez erősebb legyen az alkohol összes kísértéseinél, az ivási szokásoknál, a korcsmák csábításainál stb. Ha sikerül az egyes individuum akaratát megacélozni: ránézve az alkoholizmus összes okaival és következményeivel veszélytelenné vált; s minél nagyobb az ilyen akarat erős individuumok száma, annál szűkebb keretek közé szorul a társadalomban az alkoholizmus pusztítása, mivel a társadalom reformjának alapja: az individuum reformja.

S mivel érhetjük el ezen célt? Azáltal, ha már a gyermekkel megismertetjük az alkoholizmus káros következményeit s az alkoholélvezettől eltiltjuk, ami annál könnyebben elérhető, mert a gyermek természete nem vágyik az alkohol után.¹ Sokkal könnyebb a gyermeket az alkohol romboló hatásairól szóló fölvilágosítással s a szeszes italoknak táplálkozásából való mellőzésével az alkoholizmustól megóvni, mint a felnőtt iszákost absztinenciára vagy mértékletességre bírni. Mert ha az alkohol euforikus hatásával, zsarnoki hatalmával az emberi akaratot megejtette: rabszolgája marad az a szenvedélynek, úgy hogy a későbbi fölvilágosítás, rábeszélés, kérlelés aránylag ritka esetben jár sikerrel. Már Seneca mondotta: «Mindjárt a határnál kell az ellenséget föltartóztatni, mert ha már a kapun innen van, nem fogad el föltételeket azoktól, kik az ő hadifoglyai.»²

Épen azért a baj keletkezését kell megakadályoznunk, útjaiba akadályokat gördítenünk. Ez nem új tan, hanem régi állásfoglalása a neveléstannak, alaptétele a preventív-rendszernek, mely mindenütt, ahol alkalmazták, bevált. Nem más ez, mint követése azon tanácsnak, melyet a lelki élet nagy mestere, Kempis Tamás ad nekünk: «Quia tum facilius hostis vincitur, is ostium mentis nullatenus intrare sinitur, sed extra limen, statim ut pulsaverit, illi obviatur.»³

Az egyedüli eszköz, mely által a modern társadalom az

¹ Az első korty bor, sör, pálinka rosszulesik a gyermeknek.

² Seneca, de ira, I. 8.

³ Thomas a Kempis, de imit. Christ. I. 13.

alkoholnyomor örvényéből kimenthető: alkoholelles nemzedék nevelése. Enélkül az alkoholkérdés kemény problémája még félig sem oldható meg, s a legradikálisabb alkoholelles állami törvények és rendőri intézkedések (Prohibition Laws, Local Option Laws stb.) sem biztosítanak teljes sikert. «Quid leges sine moribus vanae proficiunt?»¹ Mit használnak a törvények erkölcsnevelés nélkül? Alkoholelles törvényekre, intézkedésekre, büntetésekre szükség van, mert az okos, törvényes kényszer elengedhetetlen kelléke a gyermek- s népnevelésnek; a szőlővesszőt is karóhoz kötjük, hogy ne küsszék a porban. De hol nevelődött valaki tisztán a kényszer uralma alatt? «Állami beavatkozás, rendőri intézkedések az alkoholizmus számos fekélyétől megtisztíthatják a társadalmat, de magát az alkoholizmust ki nem írhatják. Ez csak intenzív népneveléssel érhető el... A népnevelés főtényezője az iskola... Ha azt akarjuk, hogy népünk a pálinkaélvezettől eszokjék, mindenekelőtt meg kell akadályoznunk, hogy arra az ifjúság rászokjék.»² Hasonló szellemben nyilatkozik Leibniz: «Ha megjavítanók a nevelést, megjavítanók az emberi társadalmat is.»³ Humboldt szerint: «Amit az életbe be akarunk vinni, azt előbb az iskolába kell bevinnünk.» Hunt asszony, az Amerikai Egyesült-Államok lánglelkű alkoholelles bajnoka pedig e gondolatot a következő szavakkal fejezte ki: «Ha ma megmentjük a gyermeket, akkor holnapra megmentettük a nemzetet. Ezen elv szerint nemcsak az a feladatunk, hogy az ifjúságot az alkohol veszélyeitől megóvjuk, hanem az is, hogy ezen ifjúságból olyan nemzedéket neveljünk, mely tudásával és morális erejével alkalmas az alkoholnyomor gyökeres kiirtására, az alkoholizmus leküzdésére.»⁴ Már a Krisztus előtti idők nagy elméi a szociális megújulás főtényezőjének az ifjúság nevelését tartották. Plátó mondotta: «Mi volna, ha az ifjakat 18. évük elértéig a borélvezettől eltillanók s őket kioktatnók, mily veszedelmes az ifjúság tüzet, mely testében-lelkében amúgy is lángol, tüzes itallal élesíteni stb.»⁵

¹ Horatius, Od. II. 24. ² Schneider, Oberschlesien. I. évf., 2. f. 89. l.

³ «Si l'on reformait l'éducation, on réformerait le genre humain.»

⁴ Dr. Stein i. m. 29. o.

⁵ Dür: Der Alkohol bei der Jugend. Innsbruck, 1908. 26. l.

Az alkoholelles küzdelemben az iskola: nagyhatalom. S ezt a nagyhatalmat — jóakarattal — beállíthatjuk az alkohol-ellenes küzdelembé, mert a) a gyermek szelleme alkalmazkodóbb, formálhatóbb, mint a felnőtteké; nem kell — majdnem erőszakkal — fölszabadítani mindenféle tévely, előítélet, szokás és szenvedély befolyása alól; b) az ifjúság új, reform-eszmék iránt fogékony s így nem nehéz az alkoholmentes élet eszméjének megnyerni; c) a gyermekkorban nyert oktatás maradandó emléket hágy a lélekben; d) a gyermekkori szokások döntő hatással bírnak a jellemfejlődésre.¹ Utóbbi igazságot így fejezi ki Aristoteles: «Sok, sőt minden attól függ: mit szoktunk meg gyermekkorunkban.»² Valóban! *«Az ifjú az ő útja szerint, midőn megvénül sem távozik el attól.»*³

...Egy széleseben száguldó gyorsvonat kisiklott. Sebesültek borzalmas jajveszékelése, haldoklók rémes hörgése töltötte be a levegőt.

A vonatvezető összeroncsolt testtel vonaglott egy romhalmaz alatt. Midőn az orvosok megtalálták s életveszélyes helyzetéből kiszabadítani akarták, tagadólag intett fejével s kezével észak felé mutatva fölkiáltott:

— Hagyjatok engem! Én amúgy is elvesztem. Meg kell halnom. De észak felől egy másik gyorsvonat száguld felénk. Az Isten szerelmeért szaladjatok elébe a vörös lámpással! Ha le nem intitek, kisiklik az is...

A szerencsétlenül járt vonat: a modern alkoholizmus. Ezreket döntött romlásba. Köröskörül fekszenek áldozatai: sebesültek és holtak. Iszonyú látvány! Borzalmas rombolás! Akik a haláltól megmenekültek, mérgezett lélekkel, roncsolt testtel tengetik siralmas, züllött életüket.

S közeledik az északi gyorsvonat: a mi édes ifjúságunk. Duzzadó életerővel robog előre az élet útján. Sejtelve sincs a reá leselkedő borzalmas veszélyről, csak a lidércfényt látja, mely csábítja és vakítja. Csak a varázs bűvöli, mellyel az alkohol a

¹ Sladeczek: Die vorbeugende Bekämpfung des Alkoholismus durch die Schule. Berlin, 1905. 44—52. l.

² Nikomachorshoz. II. 1. ³ Péld. 22, 6.

társadalmat megigézi s vakon rohan az örvénybe, melybe már ezer meg ezer ember merült.

S mi ezt tétlenül nézzük? Nem kötelességünk a tapasztalatlan ifjúságot harsány hangon a veszélyre figyelmeztetni? Fölvilágosítani, oktatni, inteni és kérlelni?

Az Isten szerelmeért! Mentsük meg az ifjúságot! Szaladjunk elébe a vörös lámpával! Minden pillanatnyi késedelmezés sietteti a katasztrófát!

S kinek a föladata az ifjúságot a veszedelemre figyelmeztetni, ellene felvértezni?

Elsősorban a lelkipásztorra vár e kötelesség, mert ő az ifjúságnak Istentől rendelt nevelője. Az ő kötelessége a gyermeket a természetfölötti életbe bevezetni s tőle mindazt távol tartani, ami természetfölötti hivatása elérésében gátolja. Míg a tanító az iszákosság következményeit élettani és gazdasági szempontból tárgyalja, addig a lelkipásztor a valláserkölcsi és etikai momentumokat emeli ki, amire neki a biblia, a katolikus hit és erkölcstan gazdag anyagot, számtalan alkalmat nyújt.

Mint hitoktatók legszentebb kötelességünket szegnők meg, ha a mértékletlenség bűnén felületesen átsiklanánk s nem törekednénk a gyermek fogékony elméjébe és szívébe oly tanokat s érzelmeket vésni, melyek azt, ha az életbe lép, az alkoholizmus számos veszedelmeitől megmenteni s az iszákosság elleni küzdelemre felvértezni alkalmasak.

Nézzük először a *bibliát*, melynek történetei kitünő szolgálatot tesznek a mértékletesség erényének megkedveltetésére s az iszákosság bűnének megutáltatására. Így: Az ember teremtese. («Alkossunk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra.» Az ember Istennek képmása. Mi által hasonló az ember Teremtőjéhez? Mi teszi az embert az állathoz hasonlóvá, megfosztván őt esztétől, akaratának szabad használatától? A részegség.) — Összüleink bűne és bűnhődése. (Éva leszakított a gyümölcsből és evett belőle. Összüleink bűne, az ösbűn, sok bűnnek, nyomornak, szenvedésnek forrása. Az iszákosság fiók-ösbűn, mely a terheltségben nyilvánul. Ilyen terheltség lehet a tüdővész, idegbaj, hülyeség, iszákosságra való hajlam stb. «Megtorlom az apák bűneit a fiakban harmad- és negyediziglen.» Mózes II. 34, 7.

A szülők részegeskedése a gyermekek átka.) — A vízözön. — Noé. (Nem ismervén a bornak erejét, annyit ivott belőle, hogy el-
kábult és mámorosan feküdt sátorában. Noé nem követelt el
bünt, de a részeges? Mit gondoljunk, ha részeg embert látunk?
Isten őrizzen minket e büntől! A részegeskedés becstelenné
tesz...) — Ábrahám vendégszeretete. (Ábrahám hozott egy kis
cipót, hogy a vendégek megerősödjenek. Milyen most a vendég-
szeretet? Cipó helyett pálinkát tesznek a vendég elé stb.) —
Szodoma pusztulása. — Ézsau. (Eladja elsőszülöttségi jogát egy
tál lencséért. Az iszákos a pálinka kedvéért az örök üdvösségről
kész lemondani.) — József története. (Sokszor nem elemi csapá-
sok okai a nyomornak, éhínségnek. Az atyja iszákossága miatt
koplálnak, fáznak a gyermekek. József gabonát gyűjtött a hét
szűk esztendőre. Gondoljunk a jövőre! Takarékoság. József
atyjának örömet szerzett, aggkorában gondoskodott róla. Az iszákos
fiú koporsószege atyja koporsóján.) — A tíz csapás. (Most is egy
rettenetes csapás alatt nyög az emberiség: ez az alkoholizmus.) —
Gedeon 300 vitéze. — Dániel és három társa. (Absztinencia.
«Csak vizet és főzeléket adj nekünk.») — Boldizsár. (Részeg-
ségében megszenteltségteleníti a szent edényeket. Az iszákos előtt
semmi sem szent.) — Holofernesz. (Mérték nélkül itta a bort és
csakhamar részegen dült ágyára és elaludt. Ilyen állapotban
vágta le Judit az asszir vezér fejét! Könnyű az iszákossal
elbánni! Rettenetes ittas állapotban meghalni! Pedig hány
iszákosnak ez a vége!) — Heródes. (A gonosz Heródes sok
ártatlan gyermeket ölelt meg. «Rákel siratja fiait és nem akar
megvigasztaltatni, mert nincsenek.» (Máté 2, 18.) Az Egyház is
siratja sok-sok ezer gyermekét. S ki az a Heródes, aki hóhéraival
az Egyház gyermekeit gyilkoltatja? Az alkoholizmus, az iszákos-
ság.) — A názáreti szent család. (Semmi sem dűlje föl annyira
a család békéjét, boldogságát, mint az iszákosság.) — Keresztelő
szent János. (Részegítő italt nem ivott. A naziräusok.) — A kánai
menyegző. (Milyenek most a menyegzők? Némelyek azt hiszik,
hogy a lakodalmon be kell rugni. Sok szegény ember olyan
lakodalmat csap, melytől éveken át koldul.) — A naimi ifjú.
(A szegény özvegy asszony siratta egyellen fiát, mert igen jó
volt: a pénzt, amit keresett, nem verte el, hanem haza hozta

s vett érte kenyeret, ruhát anyjának stb. Az iszákos fiú csak torkára gondol, édesanyját pedig nyomorogni hagyja.) — Heródes Antipasz. (Nagy lakomát rendezett. A szeszes ital és a tánc fojtotta el lelkiismeretének szavát annyira, hogy Keresztelő János fejét vétette.) — Jézus csodálatosan megvendégel 5000 embert. (Jézus fölszedette a hulladékokat, hogy el ne vesszenek. Takarékoság.) — Az irgalmas szamaritánus. (A sebesült ember: az iszákos; a rablók, akik mindenéből kifosztották: az iszákosság bűne s azok, akik e bűnre csábították; az irgalmas szamaritánus: az, aki iszákos felebarátját jó példával s oktatással a mértékletesség útjára vezetni iparkodik.) — Judás. (Harminc ezüstpénzért elárulta az Urat; az iszákos mulandó földi élvezetért, pálinkáért ugyanazt teszi.) — Jézus szenvedése. («Kit bocsássak szabadon: Barrabást-e, avagy Jézust?») A zsidók Barrabás pártjára állottak. Aki a mértékletesség helyett az iszákosságot választja: Barrabást élteti s «Feszítsd meg»-et kiált Krisztusra. Barrabás csak néhány embernek életét oltotta ki, a pálinka veszedelmesebb rablógyilkos: ezreket foszt ki, ezreket dönt sírba.) — Jézus a keresztfán. («Szomjúhozom.» Ecetbe mártott szivacsot nyújtottak föl égő, száraz ajkaihoz. Miért szenvedte ezt Jézus? Az iszákosság bűne miatt.) — Jézus halála. («Atyám! a Te kezeidbe ajánlom lelkemet.» Milyen az iszákos halála?) — Az első keresztények életmódja. (Naponta egybegyűltek imára és szent áldozásra. Példájukkal dicsőséget hoztak az Egyházra. Ma? Naponta egybegyűlnek a — korcsmában. Példájukkal szégyent okoznak az Egyháznak.) — A tékozló fiú. (Eltékozolta örökségét, nemsokára — éhség gyötörte őt. Ilyen az iszákosnak sorsa.) — A dúsgazdag és a szegény Lázár. (A gazdag ember mindennap dőzsölt, halála után a pokolba taszított. Az iszákos bűnhődése.)

Ime, mennyi alkalmat nyújtanak a bibliai történetek a mértékletesség erényének megkedveltetésére.

Üdvös dolog, ha a hitoktató a Szentírást hozza az iskolába (sok gyermek először látja életében!) s abból tollbamond néhány a mértékletességre, illetve az iszákosságra vonatkozó idézetet s azokat a gyermekekkel beemlézteti. Így például: «Ne csaljátok meg magatokat! Sem a paráznák, sem a bálványimádók, sem a házasságtörők, sem a részegesek nem fogják bírni az Isten

országát.» (Kor. I. 6, 9, 10.) — «Sokan élnek úgy, mint a Krisztus keresztjének ellenségei, akiknek végők veszedelem, akiknek istenök a has.» (Filipp. 3, 18, 19.) — «Józanok legyetek és vigyázzatok!» (Péter I. 4, 8.) — «Ne légy a dőzsölők lakomáiban, mert a dőzsölők megemésztetnek és a szunnyadozás rongyokba öltözködik.» (Péld. 23, 20. 21.) — «A részeges munkás nem gazdagul meg és aki kevéssel nem gondol, lassankint elesik.» (Sir. 19, 1.) — «Kinek jaj? kinek van háborgása? ki esik verembe? kinek vannak ok nélkül sebei? kinek vörösek (a sirástól) szeméi? Nemde azoknak, kik bor mellett mulatoznak és a poharak üritgetésében szorgalmatosak? Ne nézd a bort, mikép sárgállik, midőn színe az üvegben ragyog; édesdeden megyen be, de utoljára megmar, mint a kigyó és mint a basiliscus, mérget áraszt.» (Péld. 23, 29—32.) — «Tobzódás miatt már sokan haltak meg, aki pedig tartózkodó, meghosszabbítja életét.» (Sir. 37, 34.) — «Jaj nektek, kik reggel fölkeltek a részegeskedésre és az estig való ivásra!» (Izaiás 5, 11.) «Tiszteségesen járjunk, ne tobzódásokban és részegeskedésekben.» (Róm. 13, 13.) Stb....

Úgyszintén tanácsos néhány szentatyának az iszákosságra vonatkozó szavait lediktálni s beemléztetni. Így: «Ahol részegség van, ott az ördög út lanyát.» (Aranyszájú szent János, Hom. 57.) — «Az ördög legjobb barátja: az iszákos.» (Aranyszájú szent János homiliája.) — «A szamár jobb, a kutya nemesebb az iszákosnál, mert azok nem isznak mértéktelenül.» (Aranyszájú szent János.) — «Az iszákos nem lehet tisztaszívű.» (Szent Jermos, in cap. I. ad Titum.) — «Kisebb bűn valakit törrel leszúrni, mint lelkét az iszákosság által megölni... Ha az iszákos meg nem tér, elkárhozik.» (Szent Ágoston, sermo 231. de temp.) — «Aki a mértéktelenséget szereti, az nem egy bűnt követ el, hanem az: csupa bűn.» (Szent Gergely.)

A katekizmusban különösen a parancsolatokról, az erényről és a bűnről szóló tan szolgáltat alkalmat a hitoktátónak a mértékletesség erényének megkedveltetésére. Az iszákosnak egy parancs sem szent. Minden pillanatban valamennyit hajlandó megszegni, ha annak révén szenvedélyét kielégítheti. «A mértékletenség anyja valamennyi bűnnek, az agynak megzavarodása, a tisztaság

hajótörése, időlopás, örület, az erkölcsök sirja, a lélek romlása» — mondja szent Ágoston. «A pálinka — mondja Stolz Albán — jó barátságban van valamennyi bűnnel. Ha a szívnek valamelyik zugában még szikrája ég a vallásosságnak, úgy a pálinka azon ital, mely legalkalmasabb annak kioltására. Az iszákos nem igen imádkozik és sehol sem gúnyolják annyit a vallást, mint a pálinkásüveg mellett.»

Ha a hitoktató csak egyszer, mondjuk a főbűnök tárgyalásánál, tárgyalja a mértékletlenséget, bajosan képes a gyermek szívébe maradandó ellenszenvet az iszákosság ellen oltani. Ezt csak úgy érheti el, ha gyakran, különböző alkalommal tér e kérdésre s figyelmezteti a gyermekeket a mértékletlenség következményeire.¹ *S mivel az iszákos Istennek mind a tíz parancsolatát szegi meg, valamennyinek tárgyalásánál ki kell térni e kérdésre; így a gyermek lelkére való hatás nem marad el.*

Tíz parancsolatot adott az Isten, — s a részeg mind a tizedet lábbaltiporja. S ha száz parancsolatot adott volna, mind a századot lábbaltapodná!...

Isten I. parancsolata: «Én vagyok a te Urad Istened: Uradat Istenedet imádjad és csak neki szolgálj». Isten I. parancsolata tiltja a bálványimádást. Aki önmagát megbecsüli, csak egy igazi urat ismer maga fölött: az egy igaz Istent, ki az eget, a földet teremtette. Az iszákos azonban letaszítja Istent szívének trónjáról s bálványt ültet a helyébe: — a szeszt, a pálinkát. Nemcsak a pogányok bálványimádók, hanem azon keresztény is, aki egész szívével Istennek valamely teremtettséghez ragaszkodik. «Nevetséges volna, mondja szent Bernát, ha csak azt tekintenők bálványimádónak, aki a bálványnak egy szem tömjént áldoz, azokat pedig nem tartanók bálványimádóknak, akik egész életüket a világnak, nem pedig Istennek szentelik.» Ilyen bálványimádó a fősvény, akinek gondolatai és vágyai csak a pénz körül forognak; hűtelenné lesz az Istenhez és bálványhoz szegődik, melynek «mammon» a neve. Aki pedig csak élvezni akar s minduntalan azon töri fejét, hogy inyét, gyomrát csiklandozza, — annak bálványa, istene a has. Ezek, kikről az apostol mondja: «kiknek

¹ Droste: Die Schule und die Mässigkeitssache. Berlin. 1908. 4. l.

istenök a has». Az egyik is, a másik is nem az egy igaz Istennek hódol, ki mennyekben van, hanem a pénzt ládafiában, vagy a hasát-torkát vallja istenének. Világos tehát, hogy az iszákos bálványimádó, kinek «istene a has». Ezen istennek szolgálatában el nem fárad: éjjeleken át neki hódol. Ezen istennek szenteli egész szívét, egész lelkét, minden gondolatát, minden szeretetét, hitét, erejét, egészségét, családját, — mindenét.

Isten I. parancsolata ellen az is vétkezik, aki szentségtörést követ el, vagyis, aki valamely szentséget méltatlanul vesz föl, vagy az Istennek szentelt helyeket, tárgyakat, személyeket meggyalázza.

A szokásos bűnös, amilyen az iszákos is, többnyire szentségtörést követ el, midőn a gyónás szentségéhez járul, mert inkább a feloldozást óhajtja, mint a megtérést. Azért a gyónás után is — rendszerint — a régi bűnös marad. Gyakran talán még aznap, melyen gyónt, a mértékletlenség bűnébe esik. Bizony nagy kérdés: jól gyónik-e a szesz rabja, ha egyáltalán gyónik. Szájjal ugyan minden gyónásában fogadkozik: «Fogadom erősen, hogy többé nem vétkezem s minden bűnt és bűnre vivő alkalmat elkerülök», — de meddig tart az ő «erős fogadása»? A jó pajtás kínálása, a korcsma meglátása, az első pohár megízlelése elégségesek arra, hogy csúful megszegje Istennek tett fogadását. Egy tíz éves gyermek is jobban állja fogadását, mint az olyan dereshajú férfiú, aki a szesznek rabja.¹

Hogy az iszákos az Istennek szentelt tárgyakat is képes meggyalázni, tudjuk a Szentírásból: «Boldizsár király nagy lakomát szerze ezer főemberének... és megborosodván, parancsolá, hogy hozassanak elé az arany- és ezüstedények, melyeket atyja, Nabukodonozor elvitt vala a templomból, mely Jeruzsálemben volt, hogy igyanak azokból... Ivák a bort és dicsérék az aranyból, ezüsből és rézből, a vasból, fából és kőből való isteneiket.» (Dániel 5.) Rettenetes szentségtörés, Istennek kigúnyolása volt ez! Részeg férfiak és nők a szentelt edényeket bálványimádásra használták. Ha Boldizsár józan lett volna, aligha adta volna ki e parancsot, mely vesztét okozta.

¹ Szuszai: Borromeus, XXII. évf., 210. l.

Imádkozik-e a részeg? Hogy imádkoznék? hisz gondolkodni sem tud! Mint az okatlan állat, úgy dől fekvőhelyére. Kik azok, akik Isten szolgáit, a papokat s ezzel magát az Istent megvetik? Kik azok, akik a templomban legtöbbet nevetgélnek, sőt botrányt okoznak? Kik zavarják lármájukkal az esketést és körmenetet, kik bántalmazzák a beteghez menő papot, kik üznek gúnyt a szent dolgokból? Kik? Ugyebár többnyire a — részegeskedők.

Isten II. parancsolata: «Istennek nevét hiába ne vegyed».

Az iszákos megszegi Isten II. parancsolatát. Ha éktelen káromkodást hallunk, hogy belerendül a lelkünk, akkor tudhatjuk, hogy a káromkodóba a szesz ördöge bűjt s ez — ugat belőle. A kutya nem harapja meg azt a kezét, mely eledelet nyújt neki, de a részeg ember káromló ördöggé válik s Istenét bántalmazza, kinek mindenét köszönheti. A haragtól, mely a részeg szívében minden ok nélkül kél, a legundokabb káromlással telik meg szája. Hát a hamis eskütől fél az iszákos? Egyedül a mindentudó Isten tudja a hamis eskük számát, mikkel a részegesek néhány deci pálinkáért mocskolták be lelküket.

Isten III. parancsolata: «Megemlékezzél arról, hogy az Úr napját megszenteljed».

Az Úristen napját, vagyis a vasárnapot, meg kell szentelni, — az iszákos kicsapongó mulatozással megszenteltségteleníti. Egyáltalán létezik-e valami, ami ezen parancsolat ellen több bűn elkövetésére sarkalná az embereket, mint a mértékletlenség? Kell-e templom a részegeskedőnek? Szombaton késő éjszakáig dőzsöl s vasárnap mámorosan az ágyban hever, mikor a becsületes ember Istenének szolgál. Aránylag oly könnyű dolog a vasárnapi misehallgatás kötelezettségének teljesítése, hogy az ember joggal hihetné, hogy akinek szívében még nem halt ki teljesen a vallásos érzés s a halálos büntől való félelem, legalább ezen parancsot teljesíti, — az iszákos azonban rendszerint oly érzéketlen az isteni dolgok iránt, mintha nem is ember, hanem holt tuskó lenne. A szesz rabja is megy vasárnap templomba, de «az ördög templomába, melyben a mérő-asztal a főoltár, a pincérleány a pap, a pohárcsengés a harangkongás és orgonajáték, a korcsmáros erszénye a persely, a kártyák az imakönyv s ha valaki a cimbora bicskájától vérében fetreng a

földön, úgy az az áldozati bárány».¹ Szívet facsaró tény, hogy éppen a szent napokon történik a legtöbb véres verekedés, gyilkosság és öngyilkosság; ilyen napokon leggyakoribb a liliomtörés s több káromlás hangzik az ég felé, mint jámbor imádság. Hétköznapi az emberek dolgoznak, nem érnek rá annyira barátkozni a szesszel: vasárnap fölkeresik kedves barátjukat, a szeszt, mely azután őrzőngő ördögöket csinál belőlük, bűnbe, romlásba viszi őket s ekként a vasárnapot az ördög napjává avatja.²

Az ég ünnepei a pokol ünnepeivé váltak. Sokan azok közül is, akik délelőtt a templomban mellüket verik, délután tivornyázásukkal a gonosz lelket dicsérik. Bár Isten III. parancsolata azt is tiltja, hogy vasárnap köznapi munkát végezzünk, mégis azt mondja szent Ágoston, hogy «jobb, ha az emberek vasárnap köznapi munkát végeznek, mintha azt kicsapongó mulatozással megszenteltségtelenítik».³ A mózesi törvény a szombat megszenteltségtelenítőit halállal sújtotta. Ha e törvényt napjainkban a keresztényekre kellene alkalmazni, ugyan hányat kellene vasárnaponként megkövezni?

Spirago katekizmusában Isten III. parancsolatához a «munka parancsolatát» is kapcsolja. Isten akarata, hogy dolgozzunk. A bűnbeesés után így szólt Ádámhoz: «Orcád veritékével eszed a kenyeret, miglen visszatérsz a földbe, melyből vétettél». (I. Móz. 3, 19.) Jézus megszentelte a munkát: nevelőatyjául ácsmestert választott s maga is egész életét a munkának szentelte. Mindenkinek kell dolgoznia (szellemileg vagy testileg), aki dolgozni tud, még a gazdagnak is; egyedül a betegek, tehetetlenek képeznek kivételt. «Az ember munkára születik és a madár repülésre.» (Jób 5, 7.) «Aki nem akar dolgozni, ne is egyék.» (II. Tessz. 3, 10.) Az összes munkák között elsősorban az állásbeli kötelességek teljesítendőek; aki azokat elmulasztja, halálos bűnben él.⁴ — S ha most ezek után föllesszük a kérdést: ki a legnagyobb munkakerülő, ki pocsékolja el a drága időt semmittevéssel, ki hanyagolja el állásbeli kötelességeit? —

¹ Rosegger: Schriften des Waldschulmeisters.

² Szuszai i. m. 211. l.

³ Spirago: Volks-Ketechismus. Trautenau. 1893., II. 56. l.

⁴ Spirago i. m. II. 57—59. l.

azt kell felelnünk: az iszákos. Ki ne tudná, hogy sok munkás, ki a vasárnapot szesszel üli meg, egészen beteggé lesz, úgy hogy hétfőn sem kedve, sem ereje nincs arra, hogy munkába álljon. Nagyon jól mondja a német a vasárnapi dorbézolást követő hétfőre, hogy az «blaumontag» — kékhétfő, — mert aki vasárnap a szesszel barátkozott, azt kedves barátja olyan nyomorulttá teszi, mintha csak kékre-zöldre verték volna. Ez a «blaumontag» hangosan hirdeti, hogy a szesz a munka és a munkás ellensége.¹ Óvakodjunk tehát az iszákosság bűnétől!

Isten IV. parancsolata: «Atyádat és anyádat tiszteljed».

Isten a IV. parancsolattal azt parancsolja, hogy szüleinket tiszteljük, szeressük, nekik engedelmeskedjünk, őket meg ne szomorítsuk, bajaikban őket segítsük. Ugyan hogyan teljesíti az iszákos fiú ezen parancsot? Szülei iránt durva és dacos, feleselő, nekik szót nem fogad, nekik rosszat kíván, őket meglopja, bántalmazza. Istenem, micsoda jelenetek fölött sírnak az angyalok s kacagnak az ördögök, ha a részeg fiú késő éjjel hazatántorog! Hány szülőnek a szívét öli meg a bánat iszákos gyermeke miatt! Hány beteg, töpörödött anya éhezik és fázik, mert fia minden keresetét italra pazarolja! Mózes V. könyvében olvassuk: «Ha valamely embernek vakmerő és engedetlen fia van, ki atyja vagy anyja parancsát nem hallgatja, ragadják meg őt és vigyék azon város véneihez... és mondják azoknak: Ez a mi fiunk engedetlen és vakmerő, intéseinket megveti, tobzódásnak (részegekedésnek) adja magát és paráznaságnak, kövezzék meg őt a város népe és haljon meg». (V. Móz. 21, 18—21.) Ime, a Szentírás e helyén a halálbüntetésre méltó gyermeki engedetlenség szoros kapcsolatba van hozva a mértéktelenséggel, amit különben a mindennapi tapasztalat is bizonyít.

Szüleinken kívül még egyházi és világi előljáróinknak is kell engedelmeskednünk. Kik azok, akik a lelkipásztornak keserűséget okoznak, intelmeit megvetik, ablakai előtt éjjel csupadacból káromkodnak, ordítanak, kik törődnek legkevésbé a hatóság intézkedéseivel? Kik? Hát — az iszákosok. Kik bántalmazták, csúfolják az öregeket? Az iszákosok.

¹ Szuszai beszédsorozata i. h., i. évf. 23. l.

Az is benfoglaltatik Isten IV. parancsolatában, hogy a polgárok kötelesek jó előjárókat és képviselőket választani és ezzel elősegíteni azt, hogy a kormányzás és a törvények Isten akaratának megfelelők legyenek. A polgárok kötelessége oly országos képviselőket választani, akiknek keresztény meggyőződéséhez kétség nem fér, akik magán- és politikai életükben az Egyház hű fiainak bizonyulnak. De mit tapasztalunk? Azt, hogy a katolikus polgárok nagyrésze nem lelkiismerete, keresztény meggyőződése szerint szavaz, hanem eladja magát — borért, sörért, pálinkáért. Hitetlen, egyházellenes képviselőjelöltek egész keresztény községeket vesznek meg — pálinkával. Ez is egyik oka annak, hogy a mi keresztény politikai pártunk nem tud boldogulni. Jaj, százszorosan jaj azon keresztény polgároknak, akiket, mint a disznót kukoricával a vásárra, pálinkával az egyházellenes politikai táborba lehet csalni!

De nemcsak azt mondja a IV. parancsolat: «Tiszteld atyádat és anyádat!» — de azt is: «Szülő! Tiszteld a gyermeket, tanítsd jóra szóval és példával; mert gyermeked nemcsak a tied, hanem a mennyei Atyáé is!» Hogyan tartja meg a részeges atya és anya ezen parancsolatot?

Egy fiatalember beszélt el a saját gyermekkoráról: «Édesanyám a gyárban dolgozott s mikor este nyolckor fáradtan hazatért, akkor még vacsorát kellett főznie s 10—11-ig kellett melegen tartania az ételt, míg atyám ittasan hazajött. A legtöbbször nem ízlett neki az étel s akkor kékre-zöldre verte anyámat. Ha pedig a részegség jókedvre hangolta, 58 éves anyámnak táncolnia kellett mindaddig, míg apám elaludt a széken. Ilyenkor nekünk gyermekeknek néhány óráig nyugtunk volt. Szegény édesanyánk persze sirással töltötte az éjszakát; szemei vérpirosak voltak a sok sirástól. Egy este — nem felejttem el soha! — atyám ismét részegen tántorgott haza. Az asztal üres volt, mert szegény anyám haldoklott az ágyán. Apám hozzá ment, lusta dögnek szidta s kidobta az ágyból. Ott a padlón adta ki a lelkét».

Isten V. parancsolata: «Ne ölj».

Isten ötödik parancsolata ellen az vétkezik, aki önmagának vagy felebarátjának testi vagy lelki életében kárt tesz.

Az iszákos vétkezik Isten ötödik parancsolata ellen, mert önmagának testi életében tesz kárt.

«A test... az Úrnak való» — mondja szent Pál apostol. (I. Kor. 6, 13.) A mi testünk az Isten tulajdona, nem bánhatunk vele kényünk-kedvünk szerint. Idegen jószágot kimélni tartozunk, különösen ha az — a jó Istené.¹ Az Úristen kettős kincset adott minden embernek: testet és lelket. Bár egyetlenegy lélek többet ér, mint a világ minden teste, azért mégis kincs a testünk is, igazi kincs, nem magában véve ugyan, hanem azért, mert lelkünkkel együtt ez tesz bennünket emberré. Annyira hozzánk tartozik a test, hogy az mindörökké a mi testünk. A halál után ugyan egy időre elvesztjük testünket, de a pusztá lélek nem ember, amiért is holtunk után is kívánczik társa, a test után; és Isten, ki az embert megalkotta, az utolsó napon új életre kelti a testet, és az egész ember testestül-lelkestül lesz az üdvösség, vagy a kárhozat lakója. Ha akár testünket, akár lelkünket tönkretesszük, felséges Urunkkal, Istenünkkel gyülik meg emiatt a bajunk, aki mind a kettőt számon kéri majd tőlünk s jaj nekünk, ha akár az egyikről, akár a másiktól nem tudunk számot adni! Azzal ugyan ki nem vágjuk magunkat, amivel a gyilkos Káin akart magán segíteni: «Vajjon a testvéremnek az őrzője vagyok-e?»... Igenis — feleli az örök Bíró: testednek és lelkednek őrzője voltál; hisz neked adtam mind a kettőt! nem a szomszédoktól, téled kérem számon testedet és lelkedet!...² Testünkről, egészségünk megőrzéséről, életünk fenntartásáról kötelesek vagyunk, amennyire hatalmunkban áll, gondoskodni, mert a test egészsége és élete a lélek életére s az örök üdvösségre is van kihatással; mennél hosszabb ideig tartjuk fenn egészségünket s életünket, annál többet gyűjthetünk magunknak azon kincsekből, melyeket a rozsdá és moly meg nem emészt, sem a tolvajok ki nem ásnak s el nem lopnak. (Máté 6, 20.)

Mindebből az következik, hogy súlyos bünt követ el az, aki egészségét szükségtelenül veszedelemnek teszi ki, vagy önmagát

¹ Spirago i. m. II. 80. l.

² Szuszai beszédorozata, Borromeus XXI. évf. 895. l.

megöli. Már pedig ha valakiről, úgy az iszákosokról bátran állíthatjuk, hogy egészségét megrontja, sőt — önmagát megöli.

Egy tudós ember (Döllinger tanár) azt szokta volt mondani: «Az emberek nem annyira úgy halnak meg, hanem megölik magukat». (*L'homme ne meurt pas, il se tue.*) E szavakkal azt akarta az a tudós kifejezni, hogy sokan vigyázatlansággal, ostobasággal, vagy gonoszsággal megrövidítik életüket s időelőtt fejezik be földi pályafutásukat. Ezek közé elsősorban az iszákosok tartoznak; testi egészségük tönkretéve: a szesz, tudományos nevén: az alkohol. A legkiválóbb orvosok mondják, meg a tapasztalat is igazolja, hogy a mértékletlen szeszélvezet, különösen a nagymértékű pálinkaivás mindenkor árt az egészségnek. «Az emberi test éltető nedve ugyanis a vér, melyet a szív a test minden részébe szétlővell. A jó vért szétlöki a szív a testbe, a testben elhasznált, elgyengült kék vér meg a test minden részéből visszatér a szívbe. A kar belső oldalán látható kék erek a rossz, elhasznált vért szállítják vissza a szívbe. A jó, a piros vér ereit nem látjuk, de ütésüket érezzük; az ütés a szív nyomásától származik. A rossz vér előbb a tüdőbe jut; ott kiválik belőle a rossz alkotórész: a mérges szénsav, melyet a tüdő kilehel s a belehelt levegőből éltető élenyt kap, mely a vért megjavítja s ismét pirossá teszi. Ezt az élenyt a vér széthordja a test különféle részeibe és ezzel táplálja a testrészeket. De mit csinál a pálinka mérges szesze a testben? A szájból a nyelőcsatornán át a gyomorba s onnan a vérbe jut; és mindenütt magához ragadja a vérből az éltető élenyt: tehát elrabolja a vértől a legbecsesebb részét, mely a vér és a test éltetője; az elrabolt éleny helyett mérges szénsavval telíti meg a vért és pedig annyi szénsavat visz a vérbe, amennyit a tüdő hamarjában nem bír kilehelni».

«Ha valaki szeszt ivott, hol érzi azt leginkább? Ugyebár, legjobban a fejében érzi? A fejben van ugyanis a test legfinomabb része, a lélek szerszáma: az agyvelő. S éppen azért, mert az agyvelő a legfinomabb testrész, azt legjobban rongálja a szesz. Az a nehéz érzés a fejben a szesz ivása után onnan van, hogy a szesz az agyvelőből kilopta az élenyt és helyébe szénsavat csempészett; másszóval: a mámor érzése az agy-

velő megmérgezésétől származik. A részegség tehát a vér megmérgezése.»¹

A test rajta van, hogy kilökje magából a gonosz ellenséget: a szénsavat. De mikor valaki egyszerre egy-két liter pálinkát ivott, annyi a szénsav a vérben, hogy néha rögtön megöli az embert.

De ha a mértékletlen szeszélvezet nem is jár mindig rögtöni halállal, annyi bizonyos, hogy alig van a testnek olyan szerve, melyet beteggé ne tenne. A garat és a gége folytonos izgatása garat- és gégehurutot szül; innen van, hogy a részegesek meghülés nélkül is köhögnek s rekedtek. Az állandó gégehurut áttérjedhet a tüdőre is s a részeges olyan könnyebb meghüléstől is tüdőgyulladást kaphat, mely más emberfiának még náthát sem okoz s ez már nagy veszedelmet jelent, mert részeges ember tüdőgyulladásból nem igen lábol ki. A gyomor falait is megtámadja a mértékletlen szeszélvezet és gyulladásba hozza azokat, sőt, ha a szesz-okozta izgatás nap-nap mellett ismétlődik, a gyomor még ki is sebesedik, tele lesz fekélyekkel, vérzés és gennyedés áll be. Néha még az is megtörténik, hogy átszakad a gyomor fala, ami halált okoz. Legtöbbször pedig hosszas, súlyos gyomorbaj a szesz áldása. Általános szabály, hogy az iszákosok nem tudnak enni s válogatósak az ételben. A szegény asszony nem tudja, mit főzzön az urának. Az elvakult férj az asszonyt, az ételt okolja, bosszúságát ismét szesszel oltogatja s ilyformán még súlyosabbá teszi baját.² Ha a pálinka-ivók saját gyomrukba nézhetnének s láthatnák ott a pálinka rombolását, örökre búcsút mondanának a gonosz italnak.³ A szívet is beteggé teszi a mértékletlen szeszélvezet. Kísérletek bizonyítják, hogy aki 2½ deci pálinkát iszik napjában, annak a szíve 18,000-szer többet ver napjában, mint amennyit vernie kellene s nem csoda, ha az így agyonhajszolt szív elgyengül, elernyed s beáll a szív-tágulás, szív-elzsirosodás és nem egyszer a szívszélhűdés. A legkisebb szellemi izgalom elvágja az iszákos élte fonálát. A májat is megtámadja a szesz: mértékletlen sör-ivóknál máj-nagyobbodásra,

¹ Szuszai: Előkészület a nagy napokra, Győr, 1908, 143. l.

² Szuszai beszédsorozata, i. folyóirat 26. l. ³ Der Schnaps, 21. l.

pálinka-ivóknál máj-összezsugorodásra vezet; mindkét esetben a végső eredmény: korai halál. Még végzetesebb a vese megromlása a szesz által: a vese elzsírosodik vagy összezsugorodik s utóljára még a fölösleges vizet sem tudja eltávolítani a vérből s azok, akik teljes életükben nem voltak barátjai a víznek és csak mosakodáskor nyúltak hozzá, sokszor vízi-betegségben halnak meg.¹ A szélütést is gyakran a mértékletlen szeszélvezet okozza: nagyobb mennyiségű szesz következtében vértódulás támad az agyvelőben s ha ez sokszor ismétlődik, megreped a véredények meggyengült, elmeszesedett fala, a vér kiömlik az agyvelőbe s beáll a «gutaütés».

De ha nem is mindig szélütéssel végződik a mértékletlenség, az agyvelő megromlása az egész idegszervezet megromlásával jár, ami sokszor örülettel végződik.

Az is tény, hogy alkoholisták igen gyakran, azok pedig, kik szeszest italt vagy egyáltalában nem, vagy igen mértékletesen élveznek, nagyon ritkán szenvednek köszvényben (podagra), úgy hogy némely orvostanárok felállították a tételt: «Alkohol nélkül nincs köszvény». Gyakran előfordul, hogy egy-két pohár nehéz bornak (madeira, tokaji stb.) élvezése után akút köszvényroham következik. Tény az is, hogy a köszvény egyik gyógyszere: az absztinencia. A cukorbetegséget is gyakran a mértékletlen sörévezet okozza. A tüdővész is főleg az iszákosok soraiból szedi áldozatait. «A korcsmák a tüdővész számára dolgoznak», mondotta Bronardel párisi egyetemi tanár a londoni tüdővészellenes kongresszuson. Egy másik híres orvos pedig írja: «A tüdővész bacillusának legkedvesebb fészke az iszákos tüdeje».²

Ha gondolatban végigjárnók a számtalan belegszebát, melyekben csak fájdalom és nyomor tanyáz, éjjel-nappal sóhajok, panasz, sírás, fájdalomkiáltások töltik be a levegőt s kinozzák a beteg hozzátartozóit, ha ellátogatnánk a nagyvárosok kórházaiba s látnók, mily rettenetes módon kinozza a pálinka-ördög áldozatait s készíti elő testüket a sír számára, s részint a kalauzoló orvos szájából, részint a betegek vallomásaiból megtudnók, hogy

¹ Szuszai beszédsorozata, i. folyóir. 27—28. l.

² Sladeczek i. m. 116. l. és Haw: König Alkohol, Essen-Ruhr, 1901, 38. l.

a kórházak főszállítója a szesz, megrendülnénk s belátnók a híres mértékletességi apostol, Pater Mathew szavainak igazságát: «A részegítő italok, különösen a pálinka, több életet pusztítanak el, mint a fekete halál, éhínség és az összes elemi csapások».

Ha ellátogatnánk az örültek házába s látnók szerencsétlen lakóit, kikről, ha nem tudnók, hogy gyógyulás végett, ön- és közveszélyességük miatt őrzik őket éjjel-nappal, azt gondolnók, hogy esztelen vadállatok — emberi alakban, s ha kérdeznók az örültek házának igazgatójától: Hogyan jutottak, kérem, e szerencsétlenek ide? s az igazgató azt felelné: Felüknek a pálinka rabolta el esztét, — vajjon tovább is barátkoznánk a «gondúzó» pálinkával?

Van egy faja az örületnek, melyet egyenesen az iszákosok örületének (delirium tremens) neveznek. A szegény örült rettenetes érzéki csalódásoknak áldozata: éjjel-nappal sötét alakokat lát az ajtón s ablakokon ki- és besurranni; a padlón s falakon — úgy látja ő — egerek s patkányok szaladgálnak, az ágyneműn számtalan hangya, poloska, pók hemzseg, melyeket kezeivel minduntalan elhessegetni akar; békák, kigyók marják a testét; haláliteletét hallja stb. Természetes, hogy e rettenetes érzéki csalódások miatt nem nyugszik: fecseg, kiabál, ordít, sir, széttépi az ágyneműt, ruháját stb.¹

Nem állítjuk, hogy az említett betegségekbe — a delirium tremenst kivéve — csak iszákosok eshetnek. Nem. Ez nagy sértés volna sok ártatlan szenvedőre. Más okból is beteggé lehet az ember: hűlés, rossz táplálkozás stb. folytán; örültté öröklött ideggyengeség, gond, fájdalom vagy túlfeszített szellemi munka miatt is lehet az ember. De nagyon sokszor a szesz okozza a felsorolt betegségeket. Svájc-ban, ahol az alkoholizmus hatásait szorgos számításokkal kutatják, megállapították, hogy az összes megholtak közül minden nyolcadik a szesznek köszönheti korai halálát, az örülteknek pedig csaknem a fele a szesz miatt lett örültté. Egy híres elmeorvos mondja: «Az örültek házainak felét becsukathatnók, ha sikerülne az alkoholt a világból kiküszöbölni». (Dr. Hoppe.)

¹ Sladeczek i. m. 112. l.

Nem egyszer megesik, hogy javakorbeli férfiak 38—45 évökben elpusztulnak. Az emberek meglepődnek. Az orvos azonban érti a dolgot. Igaz, hogy a halottkémi jelentésbe azt írja: szív-, máj-, vesebaj volt a halál oka. Úgy is van. De az orvos azt is tudja, hogy miből származott a szív-, máj-, vesebaj, — nem ugyan mindig, de gyakran a szesz mértékletlen élvezetéből.¹

De a mértékletlen szeszélvezet nemcsak azért káros, mert egyenesen beledönti az embert ebbe vagy abba a betegségbe, hanem azért is, mert meggyengíti a test ellenálló képességét a különféle betegségek támadásaival szemben s ilyformán megrövidíti az életet. Az orvosok, mikor tüdőgyulladásos beteghez hívják őket, a többi között azt is megkérdezik: iszik-e az illető? S ha azt kapják feleletül: Bizony többet is a kelletténél! — akkor nagyon komoly arcot öltenek. Miért? Mert tudják, hogy az iszákos romlott vére bajosan tud megküzdeni ezzel a betegséggel, míg más emberfia okos ápolás mellett a legtöbbször megbirkózik vele. Ez az oka annak is, hogy a járványos betegségek főleg az iszákosok soraiból szedik áldozataikat. Így Adams orvostanár megfigyelése szerint, midőn Glasgow-ban 1849-ben a kolera-járvány dühöngött, 100 szeszneműs kolera-beteg közül csak 19, ellenben 100 szeszbarát kolera-beteg közül 91 pusztult el, miért is minden pálinkásbolt fölé ezen feliratot kívánta alkalmaztatni: «Itt kolerát árulnak». Az iszákost minden betegség erősebben támadja meg s a súlyos betegségek rendszerint sírba döntik, így a tüdőgyulladás, tifusz stb. A sérülések és operációk is nagyobb veszedelemmel járnak az alkoholistánál, mint az absztinensnél vagy igen mértékletesnél; egész egyszerű sebek, melyek normális embernél gyorsan gyógyulnak, az iszákosnál csak igen lassan hegednek be.²

Ami különben természetes. Ha a szeszt, a spirituszt virágra öntözzük, a virág elhal, elfonnyad. — Egy réten dolgozó parasztnak kiesett a kezéből a pálinkásüveg s eltört. Nehány nap múlva a paraszt ismét kijött a rétre s ime, amerre a pálinka folyt, a fű megperzselődött, mely különben a faggyal és forrósággal, szárazsággal és nedvességgel képes dacolni. «Ha a pálinka — mondá

¹ Szuszai beszéd sorozata, i. f.-i, i. évf., 28. l. ² Sladceek i. m. 104. l.

a paraszt — a természetben ilyen rombolást okoz, milyen kárt okozhat szervezetemnek?» És többé nem ivott pálinkát. Ha egy kutyának egy pohár spirituszt adunk be, a kutya görcsöket kap s megöli a szesz mérge. Azok, akik azt akarják, hogy a kutyájuk kicsi maradjon, pálinkás-kenyeret adnak a fiatal kutyának. Hasonlóan a gyermekek sem nőnek s erősödnek kellőképpen, ha sokszor isznak pálinkát. Amily mértékben iszik a fiatalság pálinkát, oly mértékben fogy a katonának való legény.¹

Hogy a zsák- és róka-indiánusok törzse 10 év alatt 80.000-ről 2000-re apadt, annak oka a «tűzital» volt, mellyel a «fehér emberek» őket megismertették. Azért figyelmeztette a kanza-indiánusok főnöke törzsének fiatalságát: «Ne igyátok a fehér férfiak mérges tűzitalát, mert azt a gomosz szellem küldte, hogy azzal minket indiánusokat kiirtson». A chippivah-indiánok főnöke pedig azt mondta az angol miniszternek: «Valamikor sokan voltunk, miénk volt egész Felső-Kanada, vadászatból és halászatból éltünk. De a fehér férfiak, akik idejöttek, hogy velünk kereskedjenek, megismertették atyáinkkal a tűzitalt; ez szegénnyé és beteggé tette embereinket és sok férfit megölt, míglen ennyire megfogytunk».²

De nemcsak a vad néptörzseket pusztítja az alkohol, hanem a művelt országok lakóit is. Megesik ugyan, hogy hirhedt iszákosok, pálinkaivók is magas kort érnek el. De hát minden szabály alól van kivétel.

Vannak katonák, akik 5—10 csatában vettek részt s egyetlenegy sebet sem kaptak, de azért senki sem mondhatja, hogy a háború nem veszedelmes dolog, mert hát ezer meg ezer társuk ott maradt a csatatéren vagy nyomorékká lett. De amint nevetséges dolog egyes kivételekből azt hozni ki, hogy a háborúskodás ártatlan gyermekjáték, úgy fejtetőre állított okoskodás abból, hogy némely ember, dacára annak, hogy teljes életében szerette az italt, mégis megöregedett: azt következtetni, hogy a mértékletlen szeszélvezet nem veszedelmes dolog. Némely embernek vastermészete van s a méreg sem fog rajta. Különben sok öreg pálinkaivó csak deresedő fejjel adta magát ivásnak;

¹ Der Schnaps, 20. l. és Szuszai i m. 144. l. ² Der Schnaps, 24. l.

ha korábban kezdte volna, már régen a sírban porladoznék. Annyi bizonyos, hogy az iszákos öregek még magasabb kort érnének el, ha nem volnának iszákosak. Ezek is megrövidítik életüket. Ha a szesz rendetlen szeretete miatt csak egy évet is vesztek életükből, már is sokat vesztek. S azután a gyermekeire nehezedeő átok, az semmi? Ők talán csak egy évet veszítettek mértéktelenségük miatt életükből, de gyermekeik egy egész siralmas életen át koldulhatnak tőle...

A szesz a különféle betegségek előidézésén kívül más módon is dönt korai sírba ezeket meg ezeket: az egyiket a korcsmában ölik meg, mások balesetek áldozataivá lesznek; itt egy részeg ember gödörbe, vízbe esik, minek következtében meghül, lábát töri vagy megfúl; ott a másik a kocsí kerekei alá kerül, a vonatról esik le, a lépcsőn zuhan le s nyakát szegi, megfagy az uton, cséplőgép kereke kapja el kezét s nyomorékká lesz, a tetőről, kazalról, állványról esik le stb...

Az Úristen az V. parancsolatban azt mondja: «Ne ölj!» — ne ölj mást, de magadat se. Az öngyilkosság épen akkora bűn, mint a gyilkosság. Életünk ura az Isten, aki akkor szólít magához, mikor neki tetszik. Az öngyilkos megveti Istent, kinek visszadobja legnagyobb ajándékát: az életet. Az öngyilkos igazságtalan családjá iránt, melyre szégyent és nyomort zúdit, kegyetlen önmaga iránt, mert az öngyilkosság halálugrás a pokolba. Elemésztés végett vízbe ugrani, magát fölakasztani, vagy agyonlőni — rettenetes dolog. Az öngyilkos egyházi temetésben sem részesülhet, ha bünbánat nélkül halt meg, ha csak nem zavart elmével követte el az öngyilkosságot. Már most kérjük: hány szerencsétlen embert kerget öngyilkosságba az iszákosság? Néha maga a delirium tremens, leggyakrabban azonban az iszákosság nyomában járó nyomor és meghasonlás. Az öngyilkosság gyakran csak befejezése az iszákosság által feldúlt életnek...

De nemcsak egy csapásra lehet ám tönkretenni az életet, hanem lassankint is lehet végezni vele s az már egyremegy: vajjon egy pillanat, egy óra, egy nap, vagy akár több év alatt lesz öngyilkossá az ember. A különbség csak az, hogy aki lassan oltja ki életét, az «lassú öngyilkosság»-ot követ el. S ki az, aki lassú öngyilkossággal pusztítja el magát? Ez a boldogtalan,

mint láttuk: az iszákos. A pogány kínaiak közmondása is azt tartja: «Aki egészségét mértékletlensége által tönkreteszi, épen olyan öngyilkos, mint az, aki magát megmérgezi vagy fölakasztja». Mi keresztények másképp vélekedhetünk erről?

Bizonyítsuk-e még, hogy az iszákos önmagának lelki életében tesz kárt? A mondottakon kívül elég az Úr apostolának szavait idézni, melyek úgy hangzanak, mint az ítélet trombitája: «Ne csaljátok magatokat! Sem a paráznák, sem a bálványimádók, sem a házasságtörők, sem a részegesek nem fogják birni az Isten országát». (I. kor. 6, 9, 10.)

Isten V. parancsolata ellen az is vétkezik, aki felebarátja testi életében tesz kárt: aki felebarátjának egészségét megrontja, vele durván bánik vagy őt megöli. Hogy az iszákos ezen szempontból is megszegi ezen isteni parancsolatot, alig szorul bizonyításra.

Az iszákosság áldozatát érzéktelenné teszi a jog és erkölcs iránt, elnémítja lelkiismeretének szavát, megbénítja erkölcsi akaraterejét, felszabadítja ösztöneit, ajtót-kaput tár az összes bűnöknek. Mennél több alkohol van az emberben, annál jobban lép előtérbe az állat az emberből. Mint «a tenger közepén aluvó, elszunnyadott kormányos, ki elvesztette a kormányt» (Péld. 23, 34.) a vihar és hullámok martalékává lesz s az elmerülés veszedelmének néz elébe, úgy hajtják az iszákost is ösztönei a tátongó örvény felé. Az iszákos veszekedésre, verekezésre, sőt gyilkosságra is hajlik. A mértékletlen szeszélvezet állatiasan kegyetlenné teszi az embert feleség és gyermek, szülő és testvér, barát és ellenség iránt. Mikor játszik a bicska a legnagyobb szerepet? Pohárcsengés, szeszfogyasztás között.

«Ne öljl!» — mondá az Úr az V. parancsolatban. Még gondolatnak is rettenetes: embert ölni. Pedig hány, máskülönben becsületes ember lett már gyilkossá — a szesz által! Hogyan esett meg a borzasztó dolog? Mulatni ment az illető, nem gyilkolni. A szesz gőze felcsigázta képzeletét, felizgatta vérét. A dinom-dánom közepelte sértő szó ütötte meg fülét. Máskor tán föl sem vette volna, vagy gondolva a következményekre, ura lett volna föllobbanó haragjának. De most a szesztől feltüzelt vére arra ösztönzi: ezt meg kell torolnod! Szó szót ér, hirtelen

megvillan a bicska éle s az áldozat bosszúval a szívében, káromlással az ajkán, holtan terül el a földön. S a gyilkos? Sokszor csak akkor tér magához, mikor már a hideg bilincset érzi a kezén.

Bizony, akár hiszi valaki, akár nem: sokan egy pohár pálinka miatt lettek gyilkosokká. Még a legbecsületesebb ember sem tudhatja sohasem, hogy nem fog-e mint gyilkos a korcs-mából — nem haza, hanem a börtönbe kerülni.

A testi épség ellen elkövetett bűntettek 90%-át a szesz okozza. Ha olvassuk: itt egy legényt szúrtak hasba, ott egy atya gyermekeit az ablakból kidobta, emitt egy férj feleségét lábaival taposta, amott egy asszony alvó férjének a fejébe szöveget vert — bizvást mondhatjuk: ezt is az agyondicsóított szesz tette.

Ha mindazoknak holttestét, kik iszákos emberek késétől, golyójától stb. pusztultak el, egymás mellé raknók, a látvány egy nagy csatatérhez hasonlítana, azon különbséggel, hogy a csatatéren csak ifjak és férfiak holttestei fekszenek, az alkohol halálterén azonban aggastyánok, asszonyok, gyermekek holttestei is. Ezt példákkal igazolni annyi, mint a Dunába vizet hordani. Az ujságokban csak úgy hemzsegek az ilyen «napihirek». S most képzeljük e holttestekhez az özvegyeket, kik férjüket siratják, a gyermekeket, kikre árvaság szakadt, a szülőket, kik egyetlen reményüket veszítették: nem égbekiáltó dolog ez? Ha Kain vére bosszúért kiáltott az égbe, az alkohol áldozatai talán irgalomért esdekelnek? ¹ Milyen vér-tó telnék azon vérből, melyet az alkohol ontott! Milyen óriási hegy azon koponyákból, melyek az alkohol miatt kerültek idő előtt a sirba!

Az alkohol a kórházak, tébolydák legjobb szállítója, a halál legügyesebb kopója s a börtönök kipróbált kerítője.

Ha ellátogatnánk a börtönökbe és sorban kikérdeznők lakóit: hogyan jutott maga börtönbe? — a legtöbb rab azt felelné: «Embert öltem. Magam sem tudom, hogy történt a dolog. Azaz tudom: a pálinka, az tett gyilkossá, az hozott ide!»...

Igaza volt annak az indiánusnak, aki a «fehér» birónak mondta: «Pálinkátokat küldjétek a börtönbe; az gyilkolt, nem én». A fegyházak és börtönök elsősorban a szesz miatt telnek

¹ Ferstl: Die Alkoholfrage der Gegenwart. Regensburg, 1906. 64. l.

meg. Ha népünket józanná tehetnők, a börtönök kilencztized-része kiürülne.¹

Midőn a németek híres mértékletességi apostola, Seling káplán, a bechthai fegyházban a rabokhoz prédikációt intézett, 81 bilincsbe vert rab lépett az oltár elé s könnyezve megfogadták, hogy pálinkát többé nem isznak. S midőn őket Seling a cellákban meglátogatta, valamennyien kijelentették: «Aki nem akar börtönbe kerülni, óvakodjék a pálinkától!»

De az iszákos nemcsak úgy ölheti meg felebarátját, ha hasba szúrja, főbe lövi stb., hanem azáltal is, ha ittasságával halálos balesetet okoz. Hány tűzvésznek, emberhalálnak volt okozója valamely iszákos munkásnak, felügyelőnek könnyelműsége? Hány vonatkisiklást, vonatösszeütközést okozott a mozdonyvezetőnek, váltóőrnek stb. a szesszel való barátkozása? Mennyi emberélet pusztult el a kocsisok ittassága miatt?

Isten V. parancsolata ellen az is vétkezik, aki felebarátja lelki életében tesz kárt: aki őt megbotránkoztatja, vagyis bűnre vezeti.

Az Úr Jézus azt mondja: «Jaj az embernek, ki által a botrány jő». «Aki mást megbotránkoztat, gyilkosságot követ el» — mondja szent Agoston. «Aki mást megbotránkoztat, rosszabb az ördögnél, mert testvéreit dönti bajba, amit az ördög nem tesz».²

Ki botránkoztatja meg gyermekeit, felebarátjait? Ki? Az iszákos.

Az V. parancsolat ellen elkövetett bűnök közé végül az állatkinzás is tartozik. «Az igaz gondját viseli barmainak is; de az istentelen szive kegyetlen.» (Péld. 12, 10.) Az iszákos nem viseli gondját gyermekeinek, hogyan viselné gondját barmainak? Nem törődik azzal, hogy gyermekeinek nincs betevő falatjuk, annál kevésbbé azzal, hogy barmai éheznek. Ki üti, veri, rúgja, ostorozza ok nélkül az igavonó barmot? Az iszákos.

Istennek VI. parancsolata: «Ne parázna!», IX. parancsolata: «Felebarátod feleségét ne kívánjad».

E parancsolatok ellen az vétkezik, aki bűnös akarattal gondol, beszél, néz vagy cselekszik szemérmetlen dolgokat. E két parancsolat ellen elkövetett bűnökkel — szent Alfonz tanácsa

¹ Ferstl i. m. 73. l. ² Spirago i. m. II. r. 85. l.

szerint — nem akarunk körülményesen foglalkozni, csak szent Jeromos szavaira hivatkozunk: «Minden részeges egyúttal parázna is». A Szentírásban olvassuk: «Meg ne részegedjete borral, melyben bujaság vagyon». (Ef. 5, 18.) Már a pogány rómaiaknak volt egy közmondásuk: «Ubi Bacchus, ibi Venus». Hogy a mértéktelenség a szent tisztaságellen elkövetett bűnöknek milyen mérhetetlen sorozatát vonja maga után, azt nem lehet tárgyalni, afölött csak — sírni lehet...

Isten VII. parancsolata: «Ne lopj», — X. parancsolata: «Se házát, se mezejét, se másféle jószágát ne kívánjad».

Az iszákos Isten ezen parancsolatait is lábbaltapodja, mert felebarátjait igazságtalanul megkárosítja.

A szesz drága ital; sokszor rámege az iszákos keresetének jó része. Az iszákos lopja az időt; a korcsmában tivornyázik, ahelyett, hogy dolgoznék, a tivornyázást követő napon «blau-montag»-ot ül s előbb-utóbb keresetképtelenné lesz. Nem csoda, ha a szesz rabjának soha sincs elég pénze. Ha nem futja, furfanggal vagy erőszakkal szerez pénzt: csal, sikkaszt, lop, rabol. Sokszor csodálkoznak az emberek, hogy ez, meg ez sikkasztott: Szent Isten! hogyan sülyedhetett ez az ember ily mélyre!... A szesz a megmondhatója...

A zsoltáros mondja: «Kölcsön vesz a bűnös és nem fizeti meg». (Zsolt. 36, 21.) Az iszákos adósságot adósságra halmoz s mivel keresetét eltékozza, könnyelműen űzi az adósságcsinálást. Világos, hogy az iszákos megkárosítja felebarátjait.

De nemcsak a távolabb állókat károsítja meg, hanem elsőben azokat, kik szívéhez közel állnak, illetve állniok kellene. Az iszákos elrabolja siró feleségétől az utolsó fillért, éhező gyermekétől az utolsó falat kenyeret, a haldokló, didergő anyától a takarót. Irországbán P. Mathew fellépése előtt a legtöbb gyermek csak hirből ismerte a kenyeret: három darab burgonya képezte a gyermek napi eledelét; az elsőt reggel, a másodikat délben, a harmadikat este fogyasztotta el. Az észak-amerikai zsák- és rókaindiánusok iszákoságuk miatt annyira elszegényedtek, hogy télen fakéreggel táplálkoztak.¹

¹ Haw i. m. 46. l.

Isten VIII. parancsolata: «Hamis tanuságot ne tégy felebarátod ellen».

Az iszákos hazudik. Ha annyira van is, hogy még a lábán sem tud megállni, mégis azt mondja, hogy csak keveset ivott, szóval: hazudik. Ha kérdezik: hol volt? hazudik. Ha számon kérik pénzét, — hazudik. A hazugság második természetévé válik. Omnis potator mendax.

Az iszákos a saját becsületében tesz kárt, pedig «jobb a jónév a sok gazdagságnál». (Péld. 22, 1.) Bajos az iszákosról jót gondolni, jót mondani.

Már a régiek is azt tartották: «In vino veritas — Borban az igazság»; magyarul mondva: A szesz az embert fecsegővé teszi. Az ittas ember nem tudja kormányozni a nyelvét; dicsekszik, nagyít, ferdit, megszól, rágalmaz. Már pedig, aki hazugságokkal, rágalommal megfosztja felebarátját becsületétől, — az erkölcsi gyilkos, gonoszabb a betörőnél, mert míg ez csak pénzt rabol el embertársától, addig amaz becsületére tör. Rágalmazásért, becsületsértésért legtöbbször a szesz barátai kerülnek a bíróságok elé.

Folytassam-e még tovább a szesz bűnlajstromát? Aki nyitott szemmel nézi a világot, mindennap meggyőződhetik ama szomorú igazságról, hogy az iszákos Istennek mind a tíz parancsolatát megszegi. Olyan az iszákos, mintha a gonosz szellem szállta volna meg. Önkéntelenül eszünkbe jut ama többszörös rablógyilkos, aki az akasztófa alatt, a halál órájában, amikor nem igen hazudik az ember, azt mondotta: «Őrizkedjete a pálinkától, mert az — sátánvér!» Igen, «sátán-vér!» S mert «sátán-vér», azért dönt lelki-testi romlásba milliókat.¹

Észak-Amerika egyik indiánus törzsét hiába akarták buzgó misszionáriusok a kereszténységre téríteni. Végre teljes erővel a pálinka-ivás ellen szálltak sikra. S ez segített. Miután a szegény vademberek a pálinka-ivásról lemondtak, egyszeriben megváltoztak. Főnökük ekkor így szólt a misszionáriusokhoz: «Amíg pálinkát ittunk, tanítástok szélnek ment, de most másképp van, szavaitok itt maradnak» — s szívére mutatott.²

A mondottak nemcsak az indiánusokra, hanem minden

¹ Der Schnaps, 44. l. ² Der Schnaps, 39. l.

iszákosra vonatkoznak. Az iszákos minden gonosztettre képes. Isten egyik parancsolata sem szent előtte, minden pillanatban valamennyit kész lábbal tiporni, ha szenvedélye kielégítéséről van szó. Ugyan hogyan fog Isten előtt számot adni?

Az anyaszentegyház öt parancsolatának a tárgyalása is bő alkalmat szolgáltat a hitoktátónak a mértékletesség erényének megkedveltetésére s a mértékletlenség bűnének megutáltatására.

Az anyaszentegyház első és második parancsolatának tárgyalásánál a hitoktató az Isten III. parancsolatánál mondottakat röviden ismétli. A harmadik parancsolatot célja elérésére alaposan kiaknázhajta, főleg ha Szuszai, ezen — amint egyik bírálója nevezte — Isten kegyelméből való irónknak szellemében tárgyalja a bőjt kérdését, az «uralmat a gyomor fölött».¹ Népünk a bőjt fogalmával nincs tisztában: bőjti napon minden fölmentés mellett sem hajlandó zsírral főzni, zsirban főtt ételt enni; ezt halálos bűnnek tartja, de a húsételtől való tartózkodást nagyobb alkohol-adaggal ellensúlyozni kötelességének véli.² Az anyaszentegyház ötödik parancsolata szinte önként kínálkozik az alkoholkérdés tárgyalására.

A parancsolatok megszegéséről, vagyis a *bűnről szóló tan* tárgyalásánál a *halálos bűnök* közül az ész elhomályosításával járó részegséget ki kell emelni. Ha a gyermek nemcsak eldarálni tudja a feleletet e kérdésre: «Ki követ el halálos bűnt?» — hanem ha meg van győződve arról, hogy nagyobb baj, nagyobb szerencsétlenség nem érheti az embert, mint ha halálos bűnt követ el, mely által lelke meghal az Isten számára, — s ha azt is tudja, hogy a részegség ezen súlyos bűnök közé tartozik: óvakodni fog tőle. Ha azonban a gyermek is megerősödik s fölnevekedik azon általános balhitben, hogy még az öntudat elvesztésével járó részegség sem bűn, vagy csak bocsánatos bűn, — természetes, hogy e bűn elkövetésétől nem igen fog visszariadni.

(A bűnről általában szóló fejezetben az alkoholkérdés több oldalról világítható meg. Így: bűnt az követ el, ki tudva és akarva nem engedelmeskedik Isten akaratának. Innen van, hogy

¹ Szuszai i. m. 414. l.

² Szivesen élünk e tétellel: «Humidum non frangit ieiunium».

Noe ittasságával nem vétkezett. A bűn következményei: megfosztja a lelket természetfölötti szépségétől, hasonlóvá teszi az embert az ördöghöz s már e földön szerencsétlenné teszi. Nem áll ez különösen a mértékletlenségre? — Ha a külső bűn gyakrabban ismétlődik: szenvedéllé fajul. E szó «szenvedély» onnan ered, hogy a rossz tett szenvedést okoz. Az iszákosság is szenvedély stb. Ha — szent Ágoston szerint — sokszor igen bajos megállapítani valamely bűnről: halálos-e, vagy bocsánatos-e, — úgy különösen nehéz a mértékletlenség bűnénél megállapítani ezen határvonalat stb.)

A főbűnök közül különösen a torkosság tárgyalása szolgáltat alkalmat az iszákosság bűnének megbeszélésére. Más főbűnök: bujaság, harag, restség, gyakran a mértékletlenség bűnéből származnak. A mértékletlenség a főbűnök között is fő-főbűn.

A *Szentlélek elleni bűnök* között különösen az ötödiket követi el az iszákos: az üdvös intések ellenére a bűnökben megátalkodik.

Az *idegen bűnök* tárgyalása többek között az ivási szokások megbélyegzésére szolgáltat alkalmat. (Aki a munkából hazatérő munkástársát a korcsmába csábítja: mást bűnre segít. A községi előljáró, aki a botrányt okozó részek ellen nem jár el, a záróra betartása ellenőrzésében hanyag: másnak bűnét elnézi stb.)

A *kisértésekről* szóló fejezet tárgyalásába is belekapcsolandó az alkoholelles szemponjt. (Bűnre kísértének... a rossz emberek. Hány derék ifjút, józan családatyát taszítanak a «cimborák» az iszákosság örvényébe! — A kísértésen kívül a bűnre vezető alkalom is indíthat a bűnre. Az iszákosra nézve bűnre vezető alkalom: a korcsma. Józan ember szórakozás végett itt-ott tisztességes korcsmát fölkereshet; utazás közben néha nem is kerülhet el; az iszákosnak azonban szenvedélye a korcsmázás. «A korcsma az ördög bányáinak a legelője; addig legelnek rajta, míg a pokol számára meghíznak.» (Kotte.) Legjobb a korcsmát kerülni.¹ Gyermekeknek korcsmában nincs helye stb.)

Az *erények* tárgyalásánál a harmadik sarkalatos erény, a mértékletesség, parancsolólag követeli a hitoktatótól, hogy vele bőven foglalkozzék.

¹ A felvidéki korcsmák legtöbbször áll ez.

A tiszta szesz, vízzel hígítva, kis mértékben élvezve, a felnőtt, egészséges emberben nem tesz kárt. A pálinka sohasem ártalmatlan. Egy-két pohár bor vagy sör felnőtt, egészséges embernek nem árt. A gyermekek azonban még a mértékletes bor- és sörévezetnek is kárát vallják. Az orvosi tudomány szerint minden cseppnyi szesz méreg a gyermekre nézve. A legkiválóbb orvosok azt tanítják: 16 éves koráig nem szabad szeszt adni a gyermeknek. A gyermeknek nem mértékletesnek, de absztinensnek kell lennie!

Cirusz, aki később a perzsák leghatalmasabb királya lett, gyermekkorában Mediában, Asztiágész palotájában nevelkedett, aki Cirusznak nagyatyja volt. Az asztalnál a fiú mindig nagyatyja oldalán ült és roppantul csodálkozott a sok-sok ételen, mi az asztalra került. «Nagyapa! — mondotta — de sok munkába kerül jóllaknod, ha mindenből kell enned!» — Asztiágész nevetve válaszolt: «Nem jobb-e itt lenned, mint Perzsiában?» — «Azt nem tudom — felelte Cirusz — de nálunk sokkal hamarabb és sokkal könnyebben laknak jól az emberek; nektek tömérdek munkába kerül, míg teletömitek magatokat.» A nagyapa engedélyével Cirusz az ételmaradékokat elosztotta a szolgák között. Csak Sakas, a király pohárnoka, nem kapott tőle semmit. «Hát a pohárnoknak miért nem adsz? Hisz oly ügyesen tölti meg a poharakat!» — mondta a király. A gyermek Cirusz sebtiben felel: «Azt én is meg tudnám tenni, nagyapa; és én legalább nem innám ki előre a pohár felét, mint Sakas!» És nyomban töltött Cirusz a pohárba s odanyújtotta nagyapjának. Asztiágész kérdé: «Előbb nem kóstolsz te belőle?» Erre Cirusz ezt mondá: «Ebből ugyan nem kérek, mert méreg van benne. Jól észrevettem azt a multkor, mikor sokat ittatok! Micsoda láрма volt akkor! Hogy zajongtatok! Mig ültetek, azzal dicsekedtetek: mily erősek vagytok! — s mikor fölkeltek, nem tudtatok megállni a lábatokon. Senki közületek nem tudta, kicsoda, micsoda: te nem tudtad, hogy király vagy; a többiek nem tudták, hogy alattvalóid».¹

¹ Szuszai i. m. 419. l.; Lindrum: Zehn Lehrproben zur Alkoholfrage. Hamburg. 22. l.

Ha a pogány Círusz okos önszeretetből őrizkedett a szesztől, keresztény katolikus gyermekek nem tudnák megtenni? A Jézus iránti szeretetből nem volnának képesek egy kis ön-megtagadásra?

A *takarékosság* erényének hangoztatása is fontos. Iszákosság és takarékoság: két esküdt ellenség; egymás mellett meg nem férnek. Az iszákosság egyik főoka: a takarékoság hiánya. Akárhány munkás egész héten izzad, fárad s vasárnap az utolsó fillérig elveri, amit keresett. Józan emberek szerény jövedelmükből is szépen megélnék, talán meg is takarítanak valamit, a pazarló iszákosnak kezei között elolvad a pénz s koldusbotra jut. Tanácsos a gyermekeket arra szoktatni, hogy a különböző alkalmakkor kapott ajándékokat, filléreket perselybe gyűjtsék stb. A takarékos ember másokon is segíthet, jótékonytságot gyakorolhat stb...

A *nyolc boldogságnál* azon különbségre utalunk, mely az Üdvözítő és a világ fölfogása között van: a világ a dúsgazdagot, az Úr a szegény Lázárt tartja boldognak. A boldogság az ön-megtagadás útján lelhető föl.....

A «Római Katolikus Kis Katekizmus» az erényekről szóló fejezetben csillag alatt a *katolikus egyesületekről* is megemlékezik; ehelyütt a Katolikus Keresztlegyesület s az Őrangyal-sereg egyesületeit, azok célját és szervezetét ismerteti a hitoklató.

A *kegyelem-eszközökről* szóló tan szintén bő alkalmat nyújt a hitoklatónak alkoholelleses, illetve mértékletes nemzedék nevelésére.

A «*Miatyánk*» negyedik kérdésének tárgyalása is üdvös alkalom annak hangoztatására, hogy sokszor az iszákosság miatt nincs «mindennapi kenyérünk».

«Szántunk mélyebben, mint eddig!» — mondja Szuszai. Az alkoholizmus gyökereit sekély szántással nem lehet kiirtani. Eszményi lelkülettel, buzgó munkálkodással, isteni tüsszel álljon a hitoktató a gyermekpasztoráció munkájába, neveljen szenteket a gondjaira bizott gyermekekből, vezesse őket a helyes és pedig úgy a természetes, mint a természetfölötti életbe. Az iskolák ne pusztán az ismeretközlés műhelyei legyenek, hanem — a katho-

likus iskoláktól föltétlenül elvárható — katolikus nevelő-intézetek, Krisztus nevelő-intézetei.¹

A gyermekpasztoráció koronája: *a gyermekek első szent gyónása és áldozása*. Ezt az alkalmat különösen föl kell használnunk, hogy a gyermek egész életére kiható elhatározással: «Óvakodni fogok az iszákosság bűnétől», lépjen az Úr asztalához.

Az első szent-áldozás előtt exhortációt intézünk a gyermekekhez, melyben lelkükre kötjük, hogy ez ünnepélyes órában, melyben keresztségi fogadásukat megújítják, igérjék meg a jó Istennek, hogy a szeszszel, mely annyi embert döntött testi-lelki romlásba, barátkozni nem fognak. «Aki a kisujját odaadja az ördögnek, aztszöröstül-bőröstül elviszi az ördög.» «Gyermekeim! — figyelmeztetjük őket — azok, akik a szesz miatt a börtönbe, a bolondok házába, a kórházba, vagy a pokolba jutottak, eleinte csak kevéskét ittak a szeszből; később jobban összebarátkoztak vele s egyszerre csak elkapta őket az áradat s teljesen a szesz rabságába estek. Ti most Isten gyermekei vagytok, ma isteni eledelt vesztek magatokhoz, az Úr Jézus maga jó el szívetekbe még ez órában. Most tehát azt kérdezem tőletek: lesz-e, akad-e köztetek gyermek, aki azt fogja egy hét múlva mondani: Menj ki, Jézusom, szíveimből! én nem leszek többé a tied, én az ördögnek adom a lelkemet! Sorba kérdezlek titeket s azt hiszem, mind egy értelemben fogjátok mondani: Az nem igaz, az nem lehet! én soha, de sohasem üzöm ki Krisztust a lelkemből! — Helyes! ezt vártam én tőletek, k. gy.; de hát, nem tehetek róla, én mégis félek, aggódom, hogy akad majd köztetek áruló, akad Judás, aki hűtelen lesz az Úr Jézushoz. Félek és aggódom, hogy olyik, ha legénysorba jó, arra az útra téved, melyen oly sokan haladnak a kárhozat felé: az iszákosság útjára.»

Azután a szülőkhöz fordulunk: «Keresztény szülők! Angyali szent csapat áll itt ma az oltár előtt: a ti gyermekeitek, akik ma először áldoztak. Jusson eszetekbe: mibe kerültek Jézusnak

¹ Szuszai i. m. 1—12. l. Szuszai katekezisei megújhodást jelentenek a hitoktatás történetében. Amely hitoktató a krisztusi nevelő-művészet titkait és fogásait akarja megismerni, tanulmányozza Szuszai kateketikai irodalmát.

ezek a gyermekek... Kezetekre bizta őket az Isten, de egykoron, az ítélet napján visszaköveteli tőletek: Hol vannak drága véremmel megváltott gyermekeim? S jaj, ezerszer jaj annak a szülőnek, aki nem vigyázott Jézus drága kincsére, nem óvta rossz társaktól, éjjel csatangolni engedte; jaj a szülőnek, ki gonosz példájával, iszákosságával, piszkos beszédeivel rontotta meg azt a lelket, melyet Jézus oly drágán váltott meg!»¹

Fenséges és lélekemelő azon szokás, melyet egy derék lelkipásztor honosított meg. Az első áldozók közül kiválaszt egy bátor, jóhangú legénykét, ki a szent mise végeztével, a szülőkhöz fordulva szabadon mondja vagy papirlapról olvassa föl a gyermekek köszönő s kérő szavait: «Kedves, jó szüleink, a jó Isten után, ki ma szívünkbe tért, ti vagytok legnagyobb jóltevőink: általatok kaptuk az életet, ti neveltetek minket, nélkületek százszor is elpusztultunk volna. De ne feledjétek, hogy elsősorban Istenéi vagyunk, ki azért adott minket a ti kezetekbe, hogy az ő számára, a mennyország számára neveljétek bennünket. Szegény emberek vagytok, kincseket nem adhattok nekünk, de egyet a legszegényebb is adhat gyermekének: jó nevelést. Összekulcsolt kezekkel, a szívünkbe tért Úr Jézus nevében esedezünk, neveljétek bennünket az Úr Jézus szellemében, nemcsak szóval, de példával is. Különösen pedig arra kérünk titeket, óvjatok meg minket azon átoktól, mely a szülők iszákossága miatt sújtja az ártatlan gyermekeket. Földi örangyalainknak kell lennetek, ne legyetek gyilkosaink! Az iszákos szülő gyermekeinek testét és lelkét öli meg. Adjatok nekünk jó példát, mert csak úgy juthattok a mennyországba. Vezessetek minket jó példával, szigorral a mértékletesség útján s ígérjük nektek, hogy hű

¹ Szuszai i. m. 314—317. l. — Úgy a gyermekeknek, mint a szülőknek szóló exhortációban szóvátesszük a mértékletesség erényét s a mértékletlenség bűnét; oly községben pedig, hol a nép az alkoholizmus rabságában görnyed, a fősúlyt ezen kérdésre fektetjük. Nincs alkalom, mely kedvezőbb volna a szülők és gyermekek szívéhez való férkőzésre, mint az első szentáldozás napja. Az antialkoholizmus szolgálatában működő pap ki is aknázza ez alkalmat az iszákosság bűnének a kiirtására. Tanácsos ez alkalommal az első áldozókkal ünnepélyes ígertet tétetni, hogy bizonyos korig, 14—16 éves korukig mindenféle szeszes italtól tartózkodnak.

és engedelmes gyermekeitek leszünk. Amilyen a fa, olyan a gyümölcse. Ha szülői házunkban csak jót látunk, nem fogunk rossz útra tévedni. Kedves szüleink, ha egykoron számotokra az utolsó óra üt, ha meghaltok: lelketek Krisztus, az örök Biró előtt megjelenik. S tudjátok-e, mi lesz az Úrnak főkérdése hozzátok? Apa! Anya! — így fog szólni az élet és halál Ura — hol vannak a gyermekeid, akiket teremtettem, véremmel megváltottam? Ó, kedves szüleink, vajha ott lehetnének majd mellettetek, a jobb oldalon, az édes Jézus báránykái között s helyettetek felelhetnének: Itt vagyunk, édes Jézus, itt vagyunk, mert jó szüleink voltak. Szüleink, édes jó szüleink, ma, e szent napon, ez ünnepélyes órában, az Úr Jézus színe előtt könyörgünk: neveljetej jól minket, őrizzetej a bűntől, különösen az iszákosság bűnétől, hogy egykoron, ha a jó Isten úgy akarja, hogy előbb mondjatej bűcsut ez árnyékvilágnak, mint mi, leborulhassunk sirjatej mellé s mondhassuk: Itt nyugszik boldogult jó atyám, feledhetetlen édesanyám, béke hamvainak, áldás emlékének, üdvösség lelkének, mert a legdrágább örökséget hagyományozta nekünk: a jó neveléssel lekünkbe plántált istenfélelmet.»

Nem létezik oly szülő, kinek szívébe ne markolnának e szavak... Az iszákosságában megrögzött atyának is könnyek csordulnak szemébe s e jelenet kezdete lehet egy szebb, boldogabb jövőnek...

Ha a lekipásztor és hitoktató a gondjaira bizott gyermekek lelkében opportune-importune felébreszti a lelkiismeretet a szesszel szemben, ha a gyermekeket az élet számára neveli, ha a gyermekek felvilágosító, kérő, intő szavaiból kiérzik a szeretetet: az ifjúságot egy nagy veszedelemtől, az alkoholizmustól megóvjja s alkoholelleses küzdelmében lelkes segédcsapatot toboroz magának.

Az alkoholelleses harcnak folytatódnia kell a közép-, de különösen az ismétlő-iskolában. «Az érettségi után szokásos bűcsulakoma — mondja Szuszai — sokszor a bűnházban nyeri befejezését s egy csapásra tönkretesz az összes évek nevelő munkáját». Az elemi iskolai vallásoktatás terén sok a panasz és égbekiáltó hanyagság (akadnak iskolák, amelyek csak vizsgálati vendégkép üdvözlik falaik között a papot), s az ismétlő iskolai

vallásoktatás amannál is siralmasabb szokott lenni. Vannak papok, akiket nem istentelen országgyűlési többség s vallástipró törvények zárnak ki az iskolából, de akik jóakaratukból követik el ezt a kegyetlenséget. Tanult, jámbor, az ifjúságért hevülő lelkipásztor csodákat művelhet az alkoellenes küzdelem terén; ha a felnőttek körében nem is koronázza teljes siker fáradozását, de az ifjúságot, mellyel hat éves korától tizenöt éves koráig hetenként többször érintkezhetik, jóakarattal, buzgósággal s helyes neveléssel felvértézheti az alkoholizmus kísértései ellen annyira, hogy nemcsak a bukástól, az iszákosság örvényében való elmerüléstől menti meg, hanem öntudatos, reményteljes alkoellenes táborot szervez belőle, mely a nemes harcot akkor is fogja folytatni, midőn ő — a lelkipásztor — már sirjában fog porladozni.

... Egy fiatalember az orvos előtt áll.

— Nem segíthetek a baján, mert gyógyíthatatlan — hangzott az orvos ítélete.

Valóságos halálítélet!

Az orvos meleg részvétről és komoly szigorúságról tanuskodó tekintetet vet a sápadt, remegő ifjúra.

— Fiatl barátom! — így szól — ne vegye zokon, hogy őszintén beszélek. Önmaga ásla sirját. Miért ivott oly mértékletlenül?...

— Orvos úr, hagyjuk ezt! — veti közbe az ifjú. — Tudom, hogy magam okoztam vesztemet, hogy az alkohol rontotta meg életemet, mérgezte meg hitemet, borította gyászba szüleimet, elrabolta Istenbe vetett bizalmamat. Ezt mind jól tudom. *De miért nem mondták ezt nekem előbb?*

... Már késő volt. Az ifjú már rég porladozik sirjában. Ámde él még az ifjú nemzedék, melynek megmondhatjuk, idejekorán elméjébe, szívébe vésheetjük azt, amit azon szerencsétlen ifjú előtt nem elég nyomatékosan hangoztattak.

Lehet, hogy a főpásztor a sok kimutatás között nem kér statisztikát arról: hányszor voltunk az iskolában? Hogyan, milyen eszközökkel iparkodtunk az ifjúságtól az alkoholizmus átkát távoltartani vagy attól megmenteni? De az bizonyosan meg fog történni, hogy a lelkek legfőbb pásztora, az Úr Jézus

Krisztus tőlünk mindezeket számon fogja kérni. És e számonkérés borzasztó lesz nekünk, ha tulajdon lelki gyermekeink ellenünk fognak tanuskodni: Miért nem mondta ezt nekünk lelkipásztorunk?...

Mentsük meg hát az ifjúságot s az ifjúság által a társadalmat!

Eddig a gyermekpásztorációknak és hitoktatásnak az alkoholelles küzdelmet támogató rendes eszközeit tárgyaltuk. Ámde *e rendes eszközökön kívül van egy rendkívüli is*, melynek használata elől — rendkívüli veszedelemtől lévén szó — nem szabad elzárkóznunk. *Ezen rendkívüli eszköz: alkoholelles ifjúsági egyesületek szervezése.*

Mindenekelőtt lássuk, mily eredményeket értek már el ezen téren az Egyházon kívül álló, sokszor egyházellenes alkoholelles emberbarátok és szervezetek.

Amerikában a Good Templar-rend 1868-ban 40.000 gyermeket (ifjú-templáriusok) toborzott a «tempel»-ekbe.

Angolországban a gyermekek az «United Kingdom Band of Hope Union»-ban találnak menhelyet az alkoholizmus áradata ellen. Ezen «Band of Hope»-ról, «reménysereg»-ről a következőképpen tájékoztat a nagy gyermek-liga titkára, Charles Wakely:

«A remény-csapatok hetenkint tartanak összejövetelt. Igazgatójuk egy felnőtt absztinens. A «Band of Hope»-nak tagja lehet minden gyermek, fiú és leány, aki hetedik életévét betöltötte. Tizennégy éves korukban magasabb osztályba lépnek. A gyermek belépése előtt a következő nyilatkozatot írja alá: «Ígérem, hogy — orvosi rendelés esetén kívül — mindenféle szeszes ital élvezetétől tartózkodom». A felvételhez a szülők egyikének beleegyezése is szükséges. A felvételt egy havi próbaidő előzi meg. A fogadalom az egész életre szól.¹ A gyermekek érdeklődését ébrentartjuk énekkel, zenével, kirándulásokkal, vetített képek bemutatásával, kémiai kísérletekkel, alkoholelles oktatással stb. Tagdíjak nem szednek. Hogy a gyermekek fogadalmukhoz hűek maradjanak s a szülők őket annak megszégésére ne csábítsák: olykor a szülőket is meglátogatjuk»...²

¹ Ami — gyermekekről lévén szó — talán nem helyes.

² Bode: Schule und Alkoholfrage. Weimar, 1992, 85. l.

Angliában a «Band of Hope» 29.000 egyesületben 3.536.000 tagot számlál.

Németországban 1901-ben 31 alkoholelleses ifjú-páholy működött 1200 taggal.

Finnországban a «Toiwon Liitto», Svédországban a «Hop-pets Här» szervezetekben tömörülnek a gyermekek.

Franciaországban a híres elmeorvos, dr. Legrain, az «Union antialcoolique» elnöke 1900-ban 700 iskolában alkoholelleses gyermekegyesületet létesített.

Minden államban, melyben az ifjúság alkoholmentes nevelésével törődnek, szükségét érezték annak, hogy az ifjúságot külön egyesületekben szervezzék. S tagadhatatlan, hogy ezen üdvös mozgalomban a Good Templar-rend vezet.¹

¹ A Good Templar-rend ifjú-páholyainak szertartáskönyvéből idézett következő részlet élénk világosságot vet azon ünnepélyességre, mellyel az ifjú-páholyok élnek s mely tagadhatatlanul maradandó benyomást tesz a gyermek lelkére. A felvételt óhajtó gyermek-jelöltet bebocsátják; egy üdvözlő dal elhangzása után a rend tisztviselői különféle intelmeket intéznek hozzá. Először bemutatja őt a marsall:

M. Elöljárók! Ime, bemutatjuk önöknek ezen barátunkat, aki ifjú-páholyunkba belépni óhajt.

V. Kedves barátunk, légy üdvöz. Halljad, mit mond a szentírás.

H. T. Szeresd Uradat, Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és minden erődből. Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat.

K. Isten nevét hiába ne vegyed, mert Isten megbünteti azt, ki az ő nevét meggyalázza.

A. H. T. Most figyelmeztetlek páholyunk tilalmára. Ameddig az ifjú-páholy tagja leszel, nem szabad részegítő italt, bort, sört, pálinkát, rumot stb. élvezned. Megértetted ezen tilalmat? ha megértetted, mondd: igen.

V. Imádkozzunk, hogy a Mindenható ezen barátunkat megerősítse, hogy szándékához hű maradjon.

K. Imádkozzunk! Mindenható Isten! Áldd meg ezen barátunkat, aki most hozzánk csatlakozott. Segítsd meg, hogy új kötelességeit hiven teljesítse. Tanítsd meg őt Benned bizni és emlékeztessd őt mindig arra, hogy Te gyámolítására mellette vagy. Védelmezz mindnyájunkat, s add, hogy páholyunk mindig örömünkre szolgáljon. Amen.

V. Emlékezzél, hogy Isten szeme mindig lát. (A marsallok a jelöltet a V. T.-hez vezetik.)

V. T. Üdvözöllek rendünkben. Tekints minket testvéreidnek, akik kötelesek vagyunk egymást bátorítani és támogatni, hogy a józanság útján

Katholikus részről Seling káplán, a németek híres mértékletességi apostola volt az első, aki a gyermekeket az alkoholelles küzdelembe bedlíttotta és szervezte.

Seling 1843-ban az Osnabrück vidékén levő falvakban hirdette a mértékletességet s Wellingshausenban beszédje folyamán az amerikai alkoholelles ifjúsági egyesületeket is ismertette. Midőn a tanító másnap az iskolában Seling prédikációját szövétt, azt a kérdést intézték hozzá a fiúk: alapíthatnak-e ők is

haladjunk. Őrizd ajkaidat s ne érints azokkal részegítő italt s ne mocsold be azokat durva szóval!

H. T. A marsall vezesse új barátunkat az A. H. T.-hez.

A. H. T. Én is üdvözöllek páholyunkban. Az én tisztetem téged a dohányélvezettől óvni, mely a gyermek egészségére káros. Légy hű tagja páholyunknak, mely rád nézve nagy áldás. De azért ne gondold, hogy a guttemplar-kötelességek teljesítése miatt magadat emberlársaidnál többre becsülheted. Most lépj a H. T. széke elé.

H. T. Barátom! Tudjuk, hogy az alkohol árt az emberi szervezetnek. Veszedelmes dolog a szeszes italok mértékletes élvezete is, mert senki sem tudhatja, nem fogja-e később mértékletlenül élvezni azokat. Boldog, aki az első pohárt is kerüli. Szerezd meg magadnak e boldogságot s most figyelj előljárónk szavaira!

V. Kerüld a szerencsejátékot, mely már sok embert szerencsétlenségbe döntött... Ha ezentúl gyűléseinken résztveszel, az előszobában vedd magadra jelvényeidet s háromszor kopogtass az ajtón. A szobába lépve, az A. H. T. előtt meghajtod magad. Ha ő a köszöntést viszonzta, helyet foglalsz. Most a marsall felruház téged jelvényeinkkel s ezentúl velünk egyenlő jogaid s kötelességeid lesznek. Ezennel a Független Good Templár-rend ifjú-tagjává avatlak. Jelszavunk: igazság, szeretet és tisztaság. Gyakorold ezen erényeket s disze leszel páholyunknak.

Most pedig alkossunk kört, fogjunk kezét s énekeljünk...

(Ime: mennyi ceremónia, mily ünnepélyesség s titokzatosság! De ez hat a gyermeki kedélyre. Talán olyik csodálkozni fog a vallásos szellem, mely e szertartásból visszatükröződik, de ne feledjük, hogy itt a németországi guttemplerekről van szó s a németországi szabadkőmiveségnek tekintélyes része nem helyezkedik az istentagadás álláspontjára. Mindamellett a németországi guttemplerek is az ifjúság bevonásával nemcsak az absztinenciának, de a rendnek is akarnak szolgálatot tenni. «Wir Guttempler wollen die Jugend nicht nur zu Abstinenten, sondern womöglich zu Guttemplern machen». L. Bode i. m. 83—95. l. — Hazánkban a kalocsai érseki hatóság hivat a Good Templár-rendbe való belépéstől — szabadkőmives velleitása miatt — eltiltotta.)

az amerikai fiúkhoz hasonlóan alkoholelles egyesületet? A tanító nem tudott határozott választ adni s meghagyta a gyermekeknek, hogy a dolgot szüleikkel beszéljék meg. Másnap óriási zivatar volt. A tanító azt hitte, hogy a messze távolságban lakó gyermekek közül alig jön valamelyik az iskolába. Azonban csalódott. Lelkendezve futottak a gyermekek az iskolába, mindegyik elsőnek akart ott lenni, hogy — beiratkozzék az egyesületbe. Szülői engedéllyel 67 fiú zászlót bontott az alkoholizmus ellen.

Midőn Seling erről értesült, nem volt inyére a dolog, mert attól tartott, hogy a gyermekeknek a küzdelembé való bevonása árthat az ügy komolyságának. Midőn azonban mélyére hatolt a dolognak és személyesen meggyőződött a wellinghauseni gyermekek lelkesedéséről, félretett minden kislelkűséget s megalapította az első «reménycsapat»-ot. Csakhamar Osnabrück-ban s a szomszédos falvakban is nagy lelkesedéssel «reménycsapatok» alakultak, melyek együttesen a «reménysereg»-et alkották. Seling ifjú katonáitól két dolgot követelt: 1. a szeszes italoktól való teljes megtartóztatást; 2. alkoholelles költemények és elbeszélések megtanulását. S hogy a fiúk harci tüzét élessze, katonai szervezetet adott a «reménycsapat»-nak, élére állítván egy századost, négy hadnagyot és egy zászlóst. Azonban a lányok sem akartak tétlenkedni, mikor a fiúk oly lelkesen szálltak síkra a nagy ellenség ellen. Ők is kérték felvételüket és Seling teljesítette óhajukat. Hálából azután ők gondoskodtak a csapat zászlajáról.

Egy év alatt 30.000-re növekedett a «Reménysereg» ifjú katonáinak száma.

Seling halála után a katolikus alkoholelles mozgalomnak vezetői a gyermekek alkoholelles társulatokba való tömörítésének gondolatát — sajnos — elejtették, míg végre néhány évvel azelőtt ismét egy egyszerű falusi káplán agyában fogamzott meg a terv: elsősorban az édes ifjúságot s általa a társadalmat megmenteni.

Kohler Vilmos, schwäb-gmündi káplán 1906. október 23-án a saarbrückeni állomáson azon tépelődött: merre utazzék hazafelé? A Rajna mentén-e, vagy Strassburgon át? A pfalzi vonat kalauza észrevette habozását s felszólította, szálljon az ő vona-

tára; egyúttal külön szakaszt bocsátott rendelkezésére, hogy zavartalanul végezhesse breviáriumát. (Németországban erre is ügyel a kalauz!) Kohler káplán elfoglalta a kijelölt szakaszt s elmerengett a Kölnben töltött napok emléken. Agyában különféle gondolatok és eszmék kóvályogtak; azok, melyek a Kölnben összegyűlt absztinens papok értekezletén felmerültek az alkoholelles mozgalom irányára, szervezésére, eszközeire, taktikájára vonatkozólag. Okoskodásának, tépelődésének mindig ez volt a refrénje:

— Az alkoholizmust csak az ifjúság révén lehet legyőzni.

— Igen ám, de hogyan férközzünk az ifjúsághoz? Hogyan nyerjük meg azt az alkoholzsarnok elleni hadjáratnak?

Halljuk őt magát:

— Tépelődve, tervezgetve néztem az őszi tájképet. Majd elővettem a breviáriumot. A matutinumot Ráfael arkangyalról kellett végezmem, mivel másnapra e szent égi fejedelemnek ünnepét jelezte naptáram. Lám — gondoltam — ilyen utitársra volna szüksége az ifjúságnak s akkor nem sodorná magával az alkoholizmus áradata. Imádkoztam s gondolkoztam. Azután újból tépelődtem s imádkoztam. S mire hazaértem, breviáriumom utolsó lapjára volt jegyezve az új ifjúsági szervezetnek neve, *Schutzengelbund* (Őrangyalsereg) és három vezérelv:

1. Tagja lehet minden gyermek, aki szeszes italt (bor, sör, must, pálinka, rum, likőr) nem iszik.

2. A gyermekek csak szüleik engedélyével vehetők fel.

3. A tagok naponta bizonyos imát végeznek.

Igy írja le¹ a «Schutzengelbund» születését a derék káplán, ki a legnagyobb boldogságot abban találhatja, hogy eszméje testet öltött; a «Schutzengelbund» már 1907-ben 1973 tagot számlált, 1908-ban 25 helyicsoportban 5567 tagot. Ma pedig már 50.000 gyermek, más szóval 50.000 «őrangyal» vesz részt az alkoholelles keresztes háborúban, felvértezve az ima és a gyermeki ártatlanság fegyvereivel. Fennebb azt mondtuk, hogy a gyermekek alkoholelles szervezése terén a Good Templar-rend vezet, de ha a «Schutzengelbund» néhány éven át az eddigi arányban fog terjedni, bizvást remélhetjük, hogy e téren

¹ Frisch vom Quell, Morgen-Verlag, Leutesdorf.

a pálma a katholicizmust fogja illetni. S hogy e remény jogos, bizonyítja az, hogy a legilletékesebb kritikus, az élet és tapasztalat, a «Schutzengelbund» életrevalósága mellett döntött. Ahol a «Schutzengelbund» gyökeret ver, áldás fakad belőle nemcsak a gyermekekre, de a társadalomra is. *Alkossunk tehát «Schutzengelbund»-okat, szervezzük az «Örangyalsereg»-et!*

Az «Örangyalsereg» javára szolgál a gyermekeknek, kiket megóv az alkoholizmustól, mely már a gyermek-világban is ott-honos kezd lenni. Valaha csak a felnőttek ittak, ma már a gyermekek is szeretik és élvezik — sokszor mértékletlenül — a szeszt. Többek között ez is egy lényeges különbség a modern és a régi alkoholizmus között; valamikor csak a szülők alkoholizmusának átka nehezedett a gyermekekre, ma már a gyermekek alkoholizmusának veszedelme fenyeget. «Szinte hihetetlen — mondja egy híres orvostanár, Strümpel — milyen könnyelműséggel és tudatlansággal szoktatják a felnőttek, sokszor maguk a szülők a gyermekeket az alkoholélvezetre». Már szopós gyermekek is — akaratlanul — alkoholisták; orvosok megfigyelték, hogy a szopós gyermekeknél fellépő görcsök gyakran az anya vagy dajka mértékletlen szeszélvezetének következménye. Vannak vidékek, hol a síró gyermeket pálinkával altatják el. A Felvidéken a gyermekeknek pálinkába mártott kenyeret nyújtanak, hogy — ízletesebb legyen; ugyanott számos helyen a gyermekek reggelije — pálinkából áll. Akadnak szülők, akik elvakultságukban boldogok, ha 4—5 éves gyermekük a pálinkától jókedvű lesz s ugrál, énekel — részegen. Mások azzal büszkélkednek, hogy gyermekük hatalmasan tud felönteni a garatra, anélkül, hogy (persze csak látszólag) ártana neki. Ahányszor az asztalra pálinkásüveg kerül, annyiszor a gyermekeknek is juttatnak belőle a szülők, rokonok, vendégek. Vannak gonosz atyák, akik magukkal viszik a gyermeket a korcsmába s pálinkaivásra nógatják. Azon pedig már meg sem ütköznek némely szülők, hogy gyermekük, míg a korcsmából a pálinkát haza viszi, ütközben maga is «kóstol» belőle. Ha a gyermek sápadt, ha fáj a gyomra, pálinkával akarnak a bajon segíteni. E sorok írója a Felvidék egyik iskolájának 200 növendéke között egyetlenegyét sem talált, aki pálinkát nem ivott volna; a

búcsu napján közülök 120 részeg volt. Hétfőn vagy lakodalmat követő napon az iskolás gyermekek álmosak, sápadtak, fejfájásról panaszkodnak, némelyek hánynak stb. Rettenetes dolgok ezek és — sajnos — sokkal ismeretesebbek, semhogy bővebb részletezésre szorulnának.

Keppler rottenburgi püspök szavait hazánk főpásztorai is aláírhatják: «Vérzik a szívem, ha arra gondolok, amit bérmutaimon tapasztaltam. Sok szülő elvonja gyermekeitől a legtermészetesebb gyermek-tápanyagot: a tejet; ezt eladja s helyette pálinkát ad nekik. Ezen eljárást égbekiáltó bűnnek és mérgekeverésnek tartom. Vajha az ilyen szülők intő szavaimra hallgatnának s nem döntenék tulajdon gyermekeiket betegségbe, nyomorba s bűnbe».

«Vétkeznek a szülők gyermekeik ellen — mondja Egger, az alkoholkérdésben jártas néhai st. galleni püspök — ha nekik szeszes italt nyújtanak. Kárt tesznek lelkükben, testükben. Vétkeznek Isten IV. és V. parancsolata ellen.»

Ezen főpásztori nyilatkozatokat a legkiválóbb orvosi tekintélyek támogatják. Ezúttal csak a nálunk is ismert, néhai híres bécsi orvostanár, dr. Nothnagel szavaira hivatkozunk: «Súlyos bűnt követ el az, aki a gyermekeknek pálinkát, sört vagy bort nyújt. Tizennégy éves koráig a gyermek ne élvezzen bort, sört, pálinkát, theát. Gonosztevő azon orvos, aki azt állítja, hogy a bor táplál és naiv, ki azt tartja, hogy a vörös bor jobban erősít a fehéرنél. Az alkohol minden körülmények között mérge s igazuk van azoknak, akik azt mondják, hogy az embernek alkoholra nincs szüksége; hisz látjuk, hogy körülöttünk az egész állatvilág alkohol nélkül él, csak az embernek van azon sajnálatos előjoga, hogy alkoholféreggel rombolja szervezetét».¹

De az alkoholélvezet nemcsak a gyermekek egészségének árt, hanem erkölcsüknek is: romlottakká, engedetlenekké teszi őket, amiről némely szülő s a rendőri közegek sokat beszélhetnek. A gyermekek alkoholélvezete iskolája az iszákosságnak. «Csak erősítsétek gyermekeiteket alkohollal: ez a legjobb eszköz nyomorékok s iszákosok nevelésére» — mondja Petersen orvos-

¹ Zum Schutz unserer Kinder, von Bode, Weimar, 1902, 24. l.

tanár. Hány iszákos fogja egykor Isten ítélőszéke előtt vádolni azokat, akik az iszákosságra nevelték őket!

Az Órangyalsereg azonban nemcsak a gyermekek, de a szülők lelki-testi üdvét is szolgálja.

Mikor a fiatal Tóbiásnak a messze idegenbe kellett vándorolnia, a jó Isten utitársul Ráfael arkangyalt adta hozzá. Ebből pedig kettős áldás fakadt: az égi utitárs megóvta az ifjút, «nehogy kőbe üsse lábát», s a tanácsára kifogott hal epéje visszaadta az atyának a látást. Mily szépen illik ezen bibliai történet az ifjúságnak az alkoholelleses mozgalomba való beállítására! Az iszákos szülőt vajmi nehéz a józanság útjára vezetni. Az iszákosság szenvedélye páncél módjára borítja áldozatát; nem oly könnyű azt levetni, mint a nyakkendőt. Ha van út, melyen az iszákos szülő szívéhez férközhetünk, úgy ez a gyermek, ki sokszor a család «zsarnoka»; amit ő kíván, azt teljesíti az atya és anya. — Egy kolduló kapucinus-frater, beszéli Hattler jezsuita-atyja, a «questa»-n rendszerint a gyermekekkel ereszkedett beszédbe. Midőn a gazda vagy felesége az udvaron megjelent, hangosan kérdezte a gyermeket: «És vajjon jó vagy? Engedelmeskedel-e atyádnak és anyádnak? Igen?» — Ezen eljárással a pszichologus frater a szülők szívét is meghódította: a gyermek aranykulcsá vált a szülők szívéhez és — éléskamrájához. Ugyanezen politikával nekünk is kell élnünk: a gyermek révén a szülő szívéhez kell férköznünk. Az alkoholelleses küzdelemben be kell állítanunk a gyermek mindenhatóságát, az ártatlanság imponáló hatalmát! A történelemből tudjuk, hogy a kis Irén büntetlenül vághatta Domitian szemébe vétkeit.

A gyermek őrangyala lehet szüleinek, visszaadhatja nekik a látást, mint az ifjú Tóbiás atyjának.

... Csodálatos mozgalom az, melyet a történelem «A gyermekek keresztes hadjárata» címen tárgyal. Egy francia pástorfiú agyában fogamzott meg a terv: a Szentföldet a hitetlenek kezéből kiragadni. Körülbelül 40.000 gyermek sereglött a tizéves Miklós köré s útnak indultak, hogy ők, a gyermekek, leverjék a harcedzett törököket. Szép, de fantasztikus gyermekábránd volt az, melyet csakhamar követett a szomorú kijózanodás.

A Gondviselés nem a gyermekekre bízta a feladatot, hogy a kereszténység ellenségét karddal és lándzsával legyőzzék.

Napjainkban sokkal ádázabb ellenséggel kell leszámolnunk. Olyannal, mely nem a távol keleten fenyeget minket, hanem körünkben dül és pusztít, jóbarát köntösében jelenik meg, tévútra vezeti a lelkeket, úgy, hogy nagyrabecsülik, nagyranevelték. S miért? Talán azért, mert nemcsak a férfiakat öli meg s verkezükre rabbilincset, hanem a keresztény hitveseket és gyermekeket is rettenetes nyomorba dönti?

Egy új és szerencsés gyermekek keresztes hadjáratának kell megindulnia azon ellenség ellen, mely hatalmasabb a szaracénok szultánjánál, mely a kulturát, a kereszténységet támadja s ellensége azoknak, kik a gyermek szívéhez e földön legközelebb állanak: a szülőknek, mely a gyermeket árvaságra juttatja már szülei életében, kiirtván azok szívéből minden nemes érzelmet.

Ezen ellenség az alkohol s főleg a pálinka!

... Arno von Walden-nak van egy gyönyörű költeménye. Krisztus egy folyó partján állott, mely e világot a túlvilágtól elválasztja. Midőn az Üdvözítő e folyón át akart kelni, hangos zokogásban tört ki a tömeg. Egy asszony kérte az Urat: «Maradj velünk!» Majd egy férfi összekulcsolt kezekkel esdeklett: «Mester, ne hagyj el!» De az Úr távozni készült, el akarta hagyni ezt a romlott világot. Ekkor egy ártatlan gyermek lépett az Úr elé és sirva sultogta: «El akarsz menni?» — s forró könnycseppek gördültek szemeiből. Az Úr visszafordult s nem ment el. Az ártatlanság győzött.

Testvérek! Papok! Ha azt akarjuk, hogy az Úr ne hagyjon el bennünket, ha óhajtjuk, hogy hiveink az alkoholizmus tengerében el ne merüljenek, — vezessük az alkoholelles harctérre a gyermekhadat: az győzni fog. Szervezzük a gyermekek alkoholelles keresztes hadjáratát! Előre a gyermekekkel! «Az Isten akarja!» legyen jelszavunk. Az ifjúság a mi büszkeségünk, erőnk, reményünk és jövőnk! Az ő kezétől, fejétől, szívétől függ népünk sorsa! Akié az ifjúság, azé a világ! Aki az ifjúságot megnyerte, az bizvást mondhatja: «Öklömben egy egész hadsereget érzek!» Előre a gyermekekkel s Isten velünk lesz!

Most lássuk az Őrangyalsereg szervezetét, alapítását, vezetését.

Az «Őrangyalsereg» szervezete :

1. Tagja lehet minden gyermek, aki megígéri, hogy iskolaköteles korában semmiféle szeszes italt (orvosi rendelésen kívül) nem iszik s naponkint elmondja a következő imát: «Istenem! Atyám! Hogy hozzád való szeretetemet bebizonyítsam, hogy az emberek bűneiért kiengeszteljelek, hogy a lelkek üdvözülését elősegítsem: ígérem, hogy ma szeszes italt, bort, sört, pálinkát, rumot nem élvezek. Ezen önmegtagadásomat egyesítem az Úr Jézus Krisztus áldozatával, melyet Neked az oltáron mindennap bemutat». (300 napi bucsú.)

2. A belépésre hajlandó gyermekek rendszerint csak szüleik engedélyével vehetők föl.

3. A fölvételt hat heti próbaidő előzi meg. (Noviciátus.)

4. Fiúk és leányok egyaránt lehetnek tagok. Tanácsos az Őrangyalsereget két csoportra osztani: az elemi- és ismétlőiskolások csoportjára. A fiúk két csoportjából kinevez a lelkipásztor egy-egy századost, két-két tizedest, egy zászlóst és egy-egy titkárt. Ezek felügyelnek a többire s följelentik azokat, kik ígéretüket megszegik.¹

5. Az Őrangyalsereg havonta tart gyűlést, melyre a szülők is meghívandók. A gyűlést ájtatosság követi a templomban.

6. Az Őrangyalseregnek zászlaja: fehér alapon arany kereszt.

7. A tagok a fölvételnél képet s jelvényt kapnak.² (Jelvény szintén fehér alapon arany kereszt; kapható az Országos Katolikus Szövetség irodájában, Budapest, Ferenciek-tere 7.)

8. A tagok tagdíjat nem fizetnek. (Esetleg a havi röpiratért 1 fillért.)

¹ Lehetőleg arra kell törekedni, hogy az absztinencia ellen vétő gyermek önmaga jelentse be botlását. A javíthatatlan föltétlenül kizárandó.

² Német szövegű képekkel szerző szolgálhat. Magyar, német és tót szövegű képek, nyilatkozat-blanketták a szülők számára s jelvények a Szent-István-Társulatnál lesznek kaphatók, föltéve, hogy az «Őrangyalsereg» eszméje visszhangra talál. Német nyelven havonta kitűnő illusztrált alkoholelleses gyermek-röpirat jelenik meg: Frisch von Quell; Morgen-Verlag, Trier. Darabja 1 fillér. Idővel esetleg szerző magyar, német és tót nyelven fog ilyet kiadni, annál inkább, mert ezen segédeszközre föltétlen szükség van.

9. Az «Őrangyalsereg» lehetőleg alkoholelleses ifjúsági könyvtárral rendelkezze. (Ez esetben könyvtáros is választandó.)

Az «Őrangyalsereg» *alapításánál* a következőképen járunk el.

A hittanórán tájékozódást szerzünk afelől: hány gyermek élvez bort, sört, pálinkát s hányan tartózkodnak teljesen a szeszes ital élvezetétől. Aziránt is érdeklődjünk: vajjon elvéte, gyakran vagy naponta élnek-e alkohollal. Ha akadnak a gyermekek között absztinensek, dicsérjük meg őket s ajándékozzunk nekik egy szentképet.

Azután ismertessük meg a szülőkkel egy lelkes szentbeszédben az Őrangyalsereg szervezetét, célját; emlékeztessük őket azon nagy felelősségre, mely őket a gyermeknevelés dolgában Isten, lelkiismeretük, az emberek, gyermekeik előtt kötelezi; figyelmeztessük őket, hogy a legkiválóbb orvosok az alkoholt a gyermek szervezetére nézve romboló méregnek tartják; oszlassuk el azon tévhitet, mely szerint a bor, sör és pálinka a gyermekeket erősíti; végül kérjük őket, engedjék meg gyermekeiknek az «Őrangyalsereg»-be való belépést, írják alá az erre vonatkozó nyilatkozatot, gyermekeiknek 16 éves korukig (orvosi rendeltet kivéve) szeszes italt ne adjanak s őket ilyenért — a lehetőség szerint — korcsmába ne küldjék. Befejezésül kérjük a Szentlelket, világosítsa föl a szülőket, hogy ezen üdvös intézményt támogassák.

Ahol a nép a szentbeszédet, misszió s egyesületi oktatás révén az alkoholkérdésben ki van oktatva, a szülők kész örömmel nyújtanak segédkezet a lelkipásztornak.

A szülők fölvilágosítása után a tagtoborzás következik. Ez könnyű feladat, különösen ha a lelkipásztor a hitoktatás rendes keretében az alkoholkérdést kimerítően tárgyalta. Egykét példa előrebocsátása, az «Őrangyalsereg» ismertetése után föltesszük a kérdést: «Ki akar Krisztus katonája lenni, ki hajlandó az alkohol-ördög elleni keresztes háborúban résztvenni?» Biztos, hogy több jelentkező akad. Talán sok, talán mindnyájan. Hiszen oly vonzó a minden jó iránt fogékony gyermeke az «Őrangyalsereg». Föltéve azonban, hogy csak kevesen jelentkezének, el ne csüggedjünk: rövid időn belül megsaporodik a kis csoport.

A hat heti próbaidő után történik a tagfölvétel. Ennek ünnepélyesnek kell lennie. A szentáldozás előtt figyelmeztetjük a plébánia ifjú «őrangyalait» lépésük fontosságára. «...Jól gondoljátok meg kedves gyermekeim, mire kötelezitek magatokat. Arra, hogy addig, míg iskolába jártok, pálinkát, sört, bort nem fogtok inni. Áldozatot akartok hozni azon embertársaitokért, akik már az iszákosság rabjai vagy veszélyben forognak, hogy azokká lesznek. Imáitokkal, jó példátokkal segíteni akarjátok őket. A jó Isten imáitokat s jó példátokat meg fogja áldani... Nagy leszen egykor jutalmatok... De a ti javatokra is szolgál az Őrangyalsereg. Tudjátok, mily sok ember megy tönkre lelkiileg-testileg a mértéktelenség miatt. Ti sem vagytok biztosítva e veszedelem ellen. Nem egyszerre lesz az ember iszákossá. Lassan fejlődik a szenvedély. Aki gyermekkorában szeszes italt iszik, tönkreteszi egészségét, megszokja az alkoholt s nagy veszedelemnek néz elébe. Ha már gyermekkorotokban őrizkedtek az alkoholtól, később is erősek lesztek... Különbem nem is valami örömtől mondtok le; hisz az alkohol a gyermekekre nézve méreg. Szeszes ital nélkül gyermekkorotok boldogabb, szebb, tisztább lesz»...

Erre újból megkérdezzük a gyermekeket, határozzanak végleg e fontos lépésben: «Gyermekek, az Oltáriszentségben jelenlevő Úr Jézus, szüleitek, tanítótok színe előtt kérdezlek: akartok-e az *Őrangyalseregbe* lépni s ahhoz hűek maradni?» Mire az ártatlan gyermekcsereg bátran, boldogan felel: «Igen, akarunk!» Ezután térdenállva közösen ígérik: «Ígérem, hogy Isten segítségével a keresztfeszített Jézus tiszteletére, engesztelésül az iszákosság összes bűneiért, a szeszes italoktól, amíg iskolába járok, tartózkodni fogok.» Ezután egyenkint megáldjuk az «őrangyalokat», keblükre tűzzük a jelvényt s átadjuk nekik a képet.

Azok a gyermekek, akikben nem volt elég bátorság a belépésre, titkos irigységgel szemlélik «őrangyal» társaikat s megfogadják, hogy ők is csatlakoznak hozzájuk.

Az «őrangyalok» pedig kivonulnak a templomból s megkezdik az apostolkodást, mely áldásosabb a felnőttekénél... Megkezdik az apostolkodást otthon, a család körében. «Atyám,

olvasd e szép imát az őrangyal-képen! Ezt ezentúl minden reggel fogom imádkozni.» A jó atyának könny gördül szeméből... S amit sokszor a lelkipásztor, hitves, barát nem tudott elérni: az iszákos szülő megtérítését, azt eléri az «őrangyal» naiv szava és imája. «A kisdedek szája által viszed véghez a dicséretet.» (Máté 21, 16.) Nem, a gyermekek keresztes hadjárata nem ábránd, hanem szent küzdelem szent ügyért. Szent és reményteljes harc, mely győzelemmel fog, melynek győzelemmel kell végződnie, mert a jó Isten és minden jó ember az ártatlanokat segíti.

Az «Őrangyalsereg»-nek nemcsak megalakulnia, hanem élnie is kell. A havi összejövetelek vallásos, oktató és szórakoztató részből álljanak. A műsor nagyjában ilyen lehet:

1. Ének.

2. Valamely szent rövid élettörténetének felolvasása, Lourdes ismertetése stb....

3. Rövid alkoholelleses oktatás, lehetőleg a gyermekvilágból vett példákkal fűszerezve. A napilapokban az alkoholizmus áldozatairól közölt napihírek ismertetése.

4. Szavalat.

5. Bucsú-ima.

Az összejövetelek az iskolában, vagy — ami még alkalmasabb — valamely katolikus egyesületi helyiségben tartandók. Szindarabok előadásával, kirándulásokkal stb. is fönnt kell tartani a gyermekek érdeklődését. Remek látvány az, mikor az «őrangyalok», élükön az arany kereszttel díszlő fehér zászlóval, végigvonulnak a falun, énekelve, zengedezve s Isten szabad ege alatt víg gyermekjátékot rendeznek.

Ne féljünk attól, hogy a gyermekek hűtlenek lesznek ígéretükhöz. Ha a gyermekek a rendes hitoktatás keretében, az «Őrangyalsereg» összejövetelein az alkoholkérdést megismerik: gyermeki rajongással csüggnek az «Őrangyalsereg»-en. Sokkal könnyebben tartják meg az ígéretet, mint a felnőttek, akik már rabjai voltak a szenvedélynek. Az ünnepélyesség, a szertartások, a jelvények, a katonai szervezet a gyermek lelkét szinte odaláncolják az «Őrangyalsereg»-hez.

Az Őrangyalsereg a legjobb eszköz az iskolaköteles ifjúság-

nak az alkoholmérgezésről való megóvására s az alkoholelleses küzdelemben való beállítására. Ez igazán a jövőért való munkálkodás és a bajnak gyökerében való megtámadása. Vajha minden községben lengene az Őrangyalsereg zászlaja!

7. A korcsmák ellenőrzése.

Ez természetesen elsősorban az állam és a hatóságok feladata volna. Az italmérés idejét korlátozni, a *vasárnapi munkaszünetet* a szeszes italok kimérésére és elárúsítására is *kiterjeszteni* kellene, még pedig úgy, hogy a tilalom ne csak a szorosan vett vasárnapra szorítkozzék, hanem szombat estétől hétfő reggelig tartson és a szeszes italok minden fajtájára vonatkozzék. Továbbá korlátozni kellene az italmérések számát, mert különösen az alkoholról áll az, hogy minél nagyobb a kínálat, annál nagyobb a kereslet. Amily üdvös a konkurrencia minden téren, ahol arról van szó, hogy a fogyasztó közönség olcsó pénzért jó áruhoz jusson, ép oly káros, ha olyan cikkről van szó, melynek használatát, élvezetét korlátok közé kellene szorítani. Itt a konkurrencia csak árt. Ha egy faluban sok a korcsmáros, az önfentartás ösztöne sarkalja őket a lelkiismeretükkel való megalkuvásra. «A konkurrencia — mondja Egger püspök — sok korcsmárost erkölcsileg és gazdaságilag tönkretesz.» Ez a konkurrencia rettenetes kárára van a népjólétnek. Nemcsak a népnek, de maguknak a korcsmárosoknak érdeke az italmérések számának a korlátozása. Az alkoholelleses mozgalom pedig sokat nyerne ezen intézkedéssel, mert a megélhetés gondjaitól, a túlnagy konkurrenciától fölszabadult korcsmárosok nem csábítanak a népet a legkülönfélébb eszközökkel az ivásra. — A *szeszedő emelése* is nagy értékkel bírna az alkoholizmus leküzdése tekintetében, de csak akkor, ha a szeszedőt oly magasra emelnék, hogy a nagy tömeg egyáltalán nem vehetne szeszes italt. — A *gothenburgi (göteborgi) rendszer* is némi javulást eredményezhet. Alapelvei: 1. Megszüntetése minden magánérdeknek az elárúsításnál. 2. Betiltása a hitelben vagy zálog ellenében való elárúsításnak. 3. Világos és tiszta korcsmahelyiségek. 4. A tiszta jövedelem a munkásosztály javára fordítandó. Ismételjük:

e rendszer, mint a tapasztalat igazolja, csak némi javulást eredményezhet. A Svédországban oly szépen fejlődő józanságot nem a gothenburgi rendszer mozdította elő, hanem az, hogy a vidéken nagy területeken nem találhatók italmérések; előmozdította az általános népoktatás fejlődése, az absztinenskérdés fölvétele a vallásos és szociális egyesületek programjába stb.¹ — Az alkoholelleanes küzdelemben fényes, tartós eredmények a *helyi-tilalom*, a *lokál-opció* vagy *lokál-veto* intézményével érhetők el. Ez intézmény Norvégiában nyerte legtökéletesebb kifejlődését, hol a storting 1894. július 24-én a lokál-veto törvényjavaslatot elfogadta. A törvényjavaslat tartalma röviden a következő: «A községek lakossága szavazattöbbséggel dönt afölött, vajjon a legközelebbi öt évben szabad-e a község területén szeszes italt eladni és kimérni vagy sem. A szavazásban minden 25 éven felüli lakos — a nőket is beleértve — vesz részt. Ahol a többség az elárusítás mellett dönt, ott a kicsinyben való elárusítás közhasznú társaságnak, az úgynevezett «samlag»-oknak adatik át, melyek szigorú hatósági ellenőrzés alatt állanak. A mutatkozó jövedelemből a társulat csak a befektetett tőke 5%-át oszthatja szét tagjai között. A többi fölösleg az állampénztáré, a községké s az absztinens egyesületeké. A samlagokban is a pálinka-kimérés és elárusítás este 10 órától reggel 8 óráig tilos, a községeknek azonban joguk van ezen időt még jobban megszorítani és a tilalmat a borra és sörre is kiterjeszteni. A samlagok zárva vannak azokon a napokon, amikor előreláthatólag nagy néptömegek vonulnak ki az utcára (választások, sorozások, vásárok stb. alkalmával). Tilos a pálinkamérés az egész országban szombaton déli 1 órától hétfő reggel 8 óráig.» — A leg radikálisabb állami intézkedés az alkoholizmus leküzdésére a *prohibíció*, az *állami tilalom rendszere*, melyet vagy az illető állam törvényhozása rendel el, vagy pedig a polgárok szavazattöbbsége alapján határoznak el. Kitünően bevált e rendszer Finnországban, hol az országgyűlés 1907. október 31-én egyhangulag elfogadta a prohibíciós törvényjavaslatot, melynek főbb pontjai a következők: Alkoholtartalmú anyagok előállítása, be-

¹ Dr. Stein i. m. 53. l.

hozatala, eladása, szállítása, megőrzése és beraktározása csak orvosi, tudományos és technikai célokra van megengedve. Gyógyszertárak csak az orvos esetenként való külön rendelése alapján adhatnak el alkoholtartalmú anyagokat stb.¹

A felhozott állami intézkedések között — az alkoholkérdés legalaposabb ismerői szerint — a leghathatósabb, legalkalmasabb a népszavazás alapján létrejött községi tilalom: a lokál-opció. De, hogy bármely állami alkoholelles beavatkozás sikerrel járjon, szükséges, hogy a felvilágosító társadalmi munka azt megelőzze, mert az állami intézkedések csak ott hajtathatók végre, ahol a közvélemény azokat helyeseknek tekinti.

Mindent el kell követnünk, hogy a magyar törvényhozás is üdvös alkoholelles törvényekkel siessen a nemzet legnagyobb ellenségének, az alkoholizmusnak leküzdésére, — ámde ne elégedjünk meg a sopánkodással, ne helyezkedjünk azon kényelmes álláspontra, hogy addig, míg az állam az alkoholtőke kedvében jár, a mi fáradozásunk még felsikert sem eredményez, s ne mulasszuk el ezirányú kötelességeink teljesítését azon ürügy alatt, hogy az állam elzárkózik legelemibb kötelességének teljesítése, a népmentés elől.

Hassunk a korcsmárosokra, hogy foglalkozásukat a felebaráti szeretet szellemében gyakorolják, kísérik szemmel a korcsmákat, s ha kell, éljünk azon megtorlással, melyet az érvényben levő hazai törvények és rendeletek biztosítanak. «Mir hilft der Geist, auf einmal seh' ich Rat, und schreib' getrost, im Anfang war die Tat», — mondja Goethe Faust-ja. «Im Anfang war die Tat!» Tennünk, cselekednünk kell! A «Titanic» katasztrófája ezerötszáz ember életét rabolta el s feljajdultunk, — ne engedjük, hogy a korcsmákban ezren és ezren leljék erkölcsaik egészségük, családi boldogságuk, anyagi jólétük sirját!

A lelkipásztor alkoholelles küzdelmének legnagyobb kerékkötői: a korcsmárosok. Tisztelet a kivételnek s hozzátehetjük: a ritka kivételnek, a legtöbben elkeseredéssel és agyafurtsággal iparkodnak megghiúsítani a lelkipásztor alkoholelles működését. Amíg a plebános népe züllését ölbetett kezekkel

¹ Dr. Stein i. m. 57—69. l.

nézi, amíg ő maga is látogatja a korcsmahelyiséget, amíg a szószéken az iszákosság bűnét kiméli: kegyben áll a korcsmárosnál. De legott kiesik kegyéből, ha a szószéken intő és esdeklő szavát felemeli s hiveit az iszákosságtól s korcsmázástól óvja s alkoholelleses egyesületet alapít. Ha a korcsmáros a plébános barátja volt, most ellenségévé válik; ha predikációit magasztalta, most ócsárolja; ha művelt, okos, modern papnak mondotta, most butának, félszegnek, fanatikusnak nevezi. S a legszomorúbb a dologban az, hogy sok, igen sok lelkipásztor csak amiatt nem mer az alkoholizmus ellen sikraszállni, mert mindennél többrebecsüli a korcsmáros jóindulatát. S míg a korcsmáros vagyont szerez, a hivek koldusbotra jutnak; ő földesúrrá, a nép földönfutóvá lesz. Rettenetes! A pásztor nyáját emberi tekintet, talán az estéli tarokk-párti miatt veszni engedi!

E sorok írójának élénk emlékezetében él azon fogadtatás, melyben egy őszbeborult, egyazon helyen 35 év óta működő plébános részéről részesült, midőn őt képviselőválasztás alkalmával fölkereste, hogy a néppárti jelölt támogatására felkérje. «Őcsém — mondotta a szegény — menjen a zsidóhoz (korcsmároshoz), ő itt az úr; ha legalább semlegességet ígér, számíthat hiveim szavazatára.» Ez a szegény oltártestvér már plébánosa volt annak a községnek, mikor a zsidó a faluba jött — batyuval a hátán. S vajjon egyedül álló jelenség ez? (Találónan jegyzi meg Posadowszky gróf: «A korcsmárosok nagy urak: kormányokat buktatnak».)

Hány lelkipásztor akad, aki karingben, kezében feszülettel, zsolozsmákat zengedezve, arcpirulás nélkül a zsidó-korcsmában «koledál». Szentelt vízzel meghinti, tömjénfüsttel incenzálja azon helyiséget, melyben hivei egészségüket tönkreteszik, bestiákká válnak, gyermekeik vérét isszák. Papi önérzet, hol vagy? Néhány korona, egy jó vacsora száműzött a lelkipásztor szívéből? Szegény testvér, ne áltasd magad azzal, hogy az egyházi áldás a cselédeknek, természetesen: keresztény cselédeknek szól. Nem, ez csak üres kifogás. De ha úgy is volna, azok miatt nem szabad az Egyház áldásában részesítened azt a helyet, melyből átok fakad népedre, Egyházadra.

Nem azt mondjuk, hogy a lelkipásztor mindenáron belekössön a korcsmárosba. Azt csak nem várhatjuk a korcsmáros-tól, hogy foglalkozásával szakítson s alkoholelles agitátornak csapjon fel. Sokszor rá van utalva e keresetforrásra, melyből önmagát és családját fentartja.

Elsőben jó szóval iparkodjunk lelkéhez férkőzni, arra figyelmeztetve őt, hogy «az a korcsmáros, aki embertársait az iszákosságra csábítja — egy nagy püspök szavai szerint — testvéreinek árulója és gyilkosa; az a korcsmáros, aki házának jó hírnevére ad valamit, lelkiismereti kötelességének tartja a fennálló törvényes intézkedéseket, rendszabályokat betartani; nem ad italt azoknak, akik kelleténél úgylis többet ittak, kiskorúakat nem tűr meg üzletében, zárórán túl nem tűr vendéget stb....»¹ Jó szóval esetleg arra is kapható a korcsmáros, hogy a pálinkaméréssel felhagyjon és csak bort és sört tartson raktáron. Kérjük, ne segítse elő a hivek könnyelműségét azzal, hogy hitelbe ad nekik szeszes italt. Értessük meg vele, hogy a jó, lelkiismeretes korcsmáros áldás a községre, a tisztességtelen, nyereségvágyának mindent feláldozó korcsmáros pedig átok.

Ismertessük meg vele a derék korcsmáros kötelességeit, tulajdonságait, melyek a következők:

1. Nemes legyen szándékában. A kereszténység első századaiban a korcsmák célja volt az idegeneknek, utasoknak, hajléktalanoknak olcsó áron ételmet és szállást nyújtani. Szent Theodot vendéglőt nyitott az üldözött keresztények ellátására. Háza nem a korhelyek gyűlőhelye, hanem a felebaráti szeretetnek szentelt hely volt. Szavaival, jó példájával sok bűnöst, pogányt megtérített. A mai értelemben vett korcsmák, melyek a társadalmi életnek szinte nélkülözhetetlen részét képezik,² akkoriban nem voltak. De azért most sem szabad a korcsmárosnak merő nyereségvágyból mindent feláldozni: vallást és erényt, becsületet és szeretetet. Az olyan korcsmárosra, akinek a pénz az istene, átok fakad foglalkozásából. Földi javakat gyűjtőget,

¹ Egger: Organ d. katholischen Mässigkeitsbundes, 4. évf., 35. l.

² Az amerikaiak a korcsmát a «szegény ember egyesületi házának» nevezik: «the poor man's club».

de elveszíti az örökkévalókat. A korcsmáros sem szolgálhat két úrnak: Istennek és a mammonnak.

2. Igazságos legyen az árúban. Ne hamisítsa az italt, ne írjon dupla krétával. A vérfillérek nehéz súllyal fognak egykor lelkére nehezedni. Hány korcsmáros nem ismeri Isten VII. parancsolatát! Hol terem az a rettenetes bormennyiség, melyet manapság fogyasztanak?

3. Akadályozza a rosszat. A korcsmák sokszor színhelyei az erkölcsök eldurvulásának, verekedésnek, részegeskedésnek, neveletlen, piszkos beszédeknek. Hány ifjú, hány leány szivtisztaságának sírja a — korcsma!

A korcsmáros mindezt nagyrészt megakadályozhatja, ha tékozlónak, iszákosnak nem ad italt, erkölcstelen beszédeket, énekeket meg nem tűr. Csakhogy sajnos, a legtöbb korcsmáros legjobban az ilyen vendégeket szereti, mert a legtöbb pénzt ők hagyják a korcsmában. A piszkos szájú vendéget sem merik meginteni, mert attól tartanak, hogy kimarad s egy kis haszon kárbavész. Ha a korcsmáros otthonában a bűnt megakadályozhatja s nem teszi: bűnrészessé válik.

4. Mozdítsa elő a jót, amennyire tőle telik. A korcsmáros sok jót tehet, már csak azért is, mert sokat érintkezik az emberekkel. Egyebet nem is említve, mily óriási mértékben támogathatja a jót azáltal, ha jó szellemű lapokat járát.

Vajha valamennyi korcsmáros teljesítené ezen kötelességét. Ismételjük: nagyrészt ők az okai a mai iszákosságnak. Szívleljék meg legalább a katolikus korcsmárosok a nagy Egger püspök szavait:¹ «A korcsmárosok tulajdonkép örökösei azon vendégszeretnek, melyet a Szentírás az irgalmasság cselekedetei közé soroz. Ha a korcsmáros foglalkozásában hű és becsületes, ha házában rendet tart és boztránkoztató beszédeket, cselekedeteket és lapokat nem tűr, ha vendégeinek lelki-testi javait becsben tartja, ha nem teszi magát részessé idegen bűnökben s másokat nem dönt szerencsétlenségbe, ha mint családtya övéi és mint keresztény Isten iránt kötelességeit teljesíti: akkor jó keresztény, becsületes lélek, jóltevője kör-

¹ Dür: Eine moderne Gefahr. Trier, 1908. 87. l.

nyezetének s Isten áldására méltó. Reá illenek a Szentírás szavai: «Boldog az ember, ki . . . az arany után nem járt és nem bízott a pénzben és kincsekben. Kicsoda ez és dicsérni fogjuk őt? mert csodadolgokat cselekedett életében». (Sir. 31, 9.)

Amily dicsérettel nyilatkozik Egger a derék katolikus korcsmárosról, oly szigorúan és energikusan járt el John A. Watterson, kolumbusi (Ohio állam) püspök a lelkiismeretlen korcsmárosok ellen. 1894-ben közreadott pásztorlevelében utasította papjait, hogy a lelkiismeretlen korcsmárosok a katolikus egyesületekből kizárandók és tőlük a gyónási feloldozás megtagadandó. Satolli, az akkori pápai követ, akinél a püspök ellen panaszt emeltek, Watterson püspök eljárását helyeselte.¹

Elsőben lépünk tehát érintkezésbe a község korcsmárosai-val s komoly, a fontos ügyhöz méltó hangon kérjük, figyelmeztessük őket foglalkozásuk tisztességese, az erre vonatkozó törvényes és rendeleti intézkedések szemmeltartó gyakorlására s egyúttal jelentsük ki, hogy ellenkező esetben népünk megmentése érdekében a hatóság büntető eljárását vesszük igénybe. — Szintúgy a község előljáráóságát is figyelmeztessük ellenőrző kötelességének teljesítésére; értessük meg különösen a bíróval, hogy nemcsak a törvény kötelezi őt arra, hanem lelkiismerete is. Természetes, hogy a plebános a bíróval ne fölényes, rideg modorban tárgyaljon e kérdéstről, hanem az Istennek tartozó felelősségre s a bírói önérzetre való hivatkozással kérje hathatós támogatását.²

Lássunk most néhány szemelvényt azon kormányhatósági rendeletről, mely a szeszes italok kimérésénél és elárúsításánál követendő egészségügyi rendszabályokra és az ezek áthágására kiszabandó büntetésekre, valamint a rendőri és orvosrendőri felügyelet gyakorlására vonatkozik.³

¹ Merth: Die Trunksucht. Wien, 1904. 194. l.

² Tudunk esetet, hogy a bíró mindennap ellenőrizte a záróra s egyéb idevágó törvényes intézkedések betartását; igaz ugyan, hogy a korcsmáros nem jó szemmel nézte ezt, de még a jegyző sem, akinek pedig támogatni kellett volna őt.

³ L. Zawadowszky és Pavlinovics: Pénzügyi Szabályok Gyűjteménye. Budapest, 1911. 751. l.

Melléklet az 1899. évi 107.735. sz. pénzügyminiszteri rendelethez:

3. §. A felügyeletet, illetve ellenőrzést gyakorolják első sorban közvetlenül a községi rendőri közegek, u. m.: kis- és nagyközségekben a bíró és községi (kör)jegyző, rendezett tanácsú városokban a rendőrkapitány, törvényhatósági joggal felruházott városokban a kapitánysági közegek, Budapesten pedig az illető kerületi rendőrkapitány. Ezen közegek eljárását a törvényhatósági közegek, nevezetesen első sorban a főszolgabírák és a rendezett tanácsú városok polgármesterei, továbbá a törvényhatóságok első tisztviselői szigorúan ellenőrizni, azokat a kellő utasításokkal ellátni és a felügyeletnek esetleg személyesen való gyakorlása által a felügyeletet és ellenőrzést hatályosabbá tenni tartoznak.

13. §. Az italmérési üzletekben alkalmazottak, különösen pedig a közönséggel érintkező italmérők, pincérek és pincérnők erkölcsös és feddhetetlen magatartást tanusítsanak s főként figyelem fordítandó arra, hogy a női alkalmazottak a férfi vendégekkel erkölcstelen üzemeket ne folytassanak és hogy az üzlet kéjelgési célokra ne használtassék.

Az alkalmazott, aki ezen szakasz rendelkezéseit megszegi, kihágást követ el és amennyiben az általa elkövetett cselekmény súlyosabb beszámítás alá nem esik, 40 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Ugyanezen büntetéssel büntetendő, mint részes az az engedélyes is, aki alkalmazottjának az előbbi szakaszba ütköző magaviseletét megtűri.

14. §. Italmérési üzlet nyitása nem engedhető meg oly helyeken, melyek templomok, iskolák, kórházak és általában véve oly középületek közelében vannak, melyeknek megfelelő használata az illető üzletek zaja által akadályoztatnék vagy zavartatnék. A távolság minimumát e tekintetben a helyi viszonyokra való tekintettel törvényhatósági szabályrendeletek határozzák meg.

Istenitisztelek és körmenetek alkalmával a templomok közelében, illetve a körmenetek elvonulási helyén levő zajosabb korcsmák és pálinkamérések az istenitisztelek és körmenetek alatt zárva tartandók.

15. §. A vendéglők, korcsmák, sörházak s a többire vonat-

kozólag az éjjeli záróra és zenéltetés idejét, pálinkamérésekre vonatkozólag pedig a reggeli megnyitás idejét is, a helyi körülményekre való tekintettel a törvényhatósági szabályrendeletek szabályozzák. A felügyeletet teljesítő összes közegek éberen ellenőrizni tartoznak, hogy a kitűzött záróra, illetve megnyitási idő pontosan betartassék, s a vonatkozó rendelkezések megsértéséről az eljárásra hivatott közigazgatási hatóság azonnal értesítendő.

16. §. A hatóságilag megállapított záróráknak meg nem tartása esetében a vendéglősöknek, korcsmárosoknak, esetleg vendégeinek megbüntetésére az 1879. évi XL. t.-cikk 74. §-ának rendelkezései alkalmazandók.

Az, aki a záróra után az italmérési helyiség tulajdonosának vagy megbizottjának vagy a hatósági közegnek felhívására a helyiségből el nem távozik, 50 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Az a pálinkamérő, aki az üzletet a hatóságilag meghatározott megnyitási határidő előtt kinyitja, száz koronáig terjedhető, visszaesés esetében pedig, ha utolsó büntetése kiállásától két év még nem mult el, kétszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

(Az 1879: XL. t.-c. 74. §-ának szövege: «Vendéglősök, korcsmárosok vagy kávéháztulajdonosok, akik vendéglőjükben, korcsmajukban vagy kávéházukban a hatóságilag megállapított zárórákon túl vendégeket időzni engednek; úgyszintén, akik a hatósági közegek azon meghagyásának, hogy helyiségeiket zárják be, nem engedelmeskednek, valamint azok is, kik a hivatásában eljáró hatósági közegyet be nem bocsátják, vagy eljárását megakadályozzák, vagy pedig vendégeiket ez elől elrejtik, ötven forintig, visszaesés esetében pedig, ha utolsó büntetésök kiállásától két év nem mult el: kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendők. Azon vendég pedig, ki a záróra után a vendéglős, korcsmáros, kávéháztulajdonos vagy ezek megbizottjának, vagy a hatósági közegnek felhívására el nem távozik vagy elrejtőzik, huszonöt forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő».)

18. §. Szerencsejátéknak az italmérési helyiségekben való üzése tilos és az 1879. évi XL. t.-c. 87—89. §§-ai értelmében

büntetendő. Ezen kihágások feletti biráskodás az 1880. évi XXXVI. t.-c. értelmében a kir. járásbiróságok hatáskörébe van utalva.

(Az 1879. évi XL. t.-c. 87. §-ának szövege: «Aki nyilvános vagy a közönségnek nyitva álló helyen szerencsejáték-vállalatot tart, valamint az is, aki a vállalkozót a szerencsejáték üzésében segíti: két hónapig terjedhető elzárással és háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. A közönségnek nyitva álló helynek tekintendő azon magánlak is, melybe azon célból, hogy szerencsejátékban részt vegyen, bevezetés mellett vagy anélkül, mindenki bebocsáttatik».

A 88. §-nak a szövege: «Aki a 87. §-ban megjelölt helyiségben a szerencsejátékban részt vesz: száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő».

A 89. §-nak a szövege: «A 87. §-ban meghatározott büntetéssel büntetendő azon vendéglős, szálloda-, kávéháztulajdonos, vagy korcsmáros, aki bármely helyiséget szerencsejáték üzésére kiad, vagy ilyent használatra átenged. — A megjelölt személyek, ha a jelen §-ban meghatározott kihágás miatt két ízben már megbüntettettek s utolsó büntetésüktől fogva két év még nem telt el, az 1872. évi VIII. t.-c. 91. §-a értelmében, vendéglő-, szálloda-, korcsma-, vagy kávéház-iparuk folytatásától is eltiltandók. E tilalom legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama pedig öt év».)

19. §. Kiterjesztendő a rendőri felügyelet arra is, hogy az 1879. XL. t.-c. 85. §-ának a részegség és szándékos lerészegítés meggátlására hivatott rendelkezései pontosan betartassanak és hogy az azok ellen vétők ellenében az eljárás az illetékes közigazgatási hatóságnál megindíttassék.

(Az 1879. évi XL. t.-c. 85. §-ának a szövege: «Aki mást korcsmákban, vendéglőkben, utcán, vagy más nyilvános helyen szándékosan lerészegít, továbbá akik szeszes italok eladásával iparszerűleg foglalkoznak és ezek megbízottjai, ha részegnek, noha ezen állapotát tudják, még szeszes italt adnak, ötven forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendők.

A pénzbüntetés száz forintig emelhető, ha a kihágás a tizennegyedik évet még be nem töltött kiskorú ellen követtetett el.

Ha a kihágást oly egyén követi el ismételve, ki szeszes italok eladásával iparszerűleg foglalkozik és e miatt már két ízben büntetve volt, amennyiben utolsó büntetésének kiállításától két év még nem mult el, üzlete folytatásától is három hónaptól egy évig terjedhető időtartamra eltiltható».)

20. §. Az 1883. évi XXV. t.-c. 26. §-ának értelmében az idézett törvénynek a *korcsmahitel* szabályozásáról szóló fejezete minden községben évenként egyszer a szokásos módon kihirdetendő lévén, a közigazgatási hatóságok ezen kihirdetésről gondoskodni, illetve annak foganatosítását ellenőrizni tartoznak.

Felügyelnek egyszersmind a felügyeletet gyakorló közegek arra is, hogy a törvény rendelkezéseihez képest a fönnt említett fejezet szövegei minden italmérési helyiségben a vendégek által könnyen látható helyen magyarul és az illető község jegyző-könyvi nyelvén mindig olvasható állapotban kifüggesztve legyenek.

Az a vendéglős, korcsmáros vagy italmérő, ki a törvénynek fönntebbi rendeletét meg nem tartja, az 1883. évi XXV. t.-c. 26. §-a értelmében büntetendő.

(Az 1883:XXV. t.-c. 26. §-a 2. bekezdésének szövege: «Azon vendéglős, korcsmáros vagy italmérő, ki ezen §. rendeletét nem teljesíti, az illetékes közigazgatási hatóság által a községi szegény-alap javára ötven forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.»)

23. §. A jelen rendeletbe ütköző kihágások fölött a következő közigazgatási hatóságok bírászkodnak.

Elsőfokúlag: 1. kis- és nagyközségekben a főszolgabíró; 2. azokban a községekben, melyekre a székesfővárosi rendőrség hatásköre kiterjed, az illető kerületi kapitány; 3. a városokban a kapitány vagy a tanács által e részben megbízott tisztviselő; 4. Budapesten mindenik kerületben az illető kerületi előljáró.

Másodfokúlag: 1. kis- és nagyközségekben, valamint a r. t. városokban az alispán; 2. azokban a községekben, melyekre a székesfővárosi rendőrség hatásköre kiterjed, a főkapitány; 3. törvényhatósági joggal fölrüházott városokban a tanács; 4. Budapesten a tanács.

Harmadfokúlag: a belügyminiszter.

Az idézett törvényeken, bel-, illetve pénzügyminiszteri rendeleten kívül minden megyének szabályrendelete más és más

intézkedéseket tartalmaz a korcsmák zárórájára, a kiskorúak korcsmázására vonatkozólag.

A korcsmák ellenőrzésére, az iszákosság meggátlására vonatkozó törvényekben, rendeletekben nincs hiány, bár radikálisaknak nem is nevezhetők. Mindamellett, ha nemcsak papiroson volnának meg, de végrehajtva is volnának: az alkoholizmus terjedése ellen gátat emelnének.

Ámde, ha e törvények s rendeletek végrehajtásának ellenőrző közegei (főszolgabíró, rendőrkapitány, bíró, jegyző) önként s hivatalosan nem is járnak el e törvények s rendeletek ellen vétők ellen, abból nem következik, hogy a lelkipásztor az állams kormányhatalom ezen intézkedéseire ne támaszkodjék, azokat az alkoholelleses küzdelemben föl ne használja. Ha a lelkipásztor látja, hogy a korcsmáros az italméréssel kapcsolatos törvényeket, miniszteri s megyei szabályrendeleteket jóakarátú figyelmeztetése dacára sem hajlandó respektálni: jelentse föl az illetékes hatóságnál (főszolgabíró, rendőrkapitány) s ne nyugodjék addig, míg a vétkes korcsmáros meg nem bűnhődött.

A pap ugyan a béke embere, de nem a tisztességtelen, hiveinek bőrére menő békéé. «Pax hominibus bonae voluntatis», hirdették az angyalok, ámde az olyan korcsmáros, ki embertársainak kiszípolyzására utazik, nem «homo bonae voluntatis». Az ilyennel a törvény szigorát éreztetni kell, az ilyennek nem lehet büntársa a plébános, mert «jaj a néma ebnek!»

Némely lelkipásztor száanalomból nem akar a hiveinek vesztét okozó korcsmáros ellen fellépni s míg a korcsmárost és családját kiméli, addig hiveinek száz meg száz családja a lelkitesti s anyagi romlás örvényébe rohan. Inkább ne boldoguljon egy család, semhogy miatta százan meg százan az alkoholizmus fertőjébe süllyedjenek. A gonosz korcsmáros iránt tanusított irgalom: kegyellenség a hivel szemben. S e tekintetben a keresztény korcsmárost sem szabad kimélni, mert a keresztény jelleg nem jogcím a keresztény felebarát kifosztására.

Fennebb azt állítottuk, hogy az alkoholelleses küzdelem egyik hathatós eszköze: az italmérések számának leszállítása, korlátozása. Most pedig azon véleménynek merünk kifejezést adni, hogy bizonyos körülmények között az italmérések számát

emelni tanácsos. Ugyan mikor helyénvaló az alkohollelles működés ezen épenséggel nem alkohollelles eszközének használata? Az esetben, ha a község keresztény korcsmárosa sem üzi keresztény szellemben iparát, vagy egyáltalán nincs keresztény korcsmáros a faluban.

Manapság Savonarola ékesszólása és fanatizmusa sem volna képes valamely község közhangulatát annyira befolyásolni, hogy hangosan megnyilatkozzék s meg is valósuljon az óhaj: nem kell korcsma! Annyira beleélte már magát a köztudatba azon fölfogás, hogy korcsmanélkül falu nem lehet, hogy egyelőre gondolni sem lehet arra, hogy valamely község korcsma nélkül meglegyen.

Ami különben nem is szükséges. A földolog az, hogy ha már a faluban korcsmának kell lenni, hát legyen, de — tisztességes. Ha pedig a létező korcsma vagy korcsmák nem ilyenek, gondoskodjunk róla, hogy azoknak, kik nem hajlandók absztinenciát vállalni s itt-ott megengedett szórakozás s egy-két pohár bor vagy sör után vágyódnak, alkalmuk legyen tisztességes helyen és társaságban ebbeli igényüket kielégíteni.

E célt szolgálhatja a *Keresztény Fogyasztási Szövetkezet*, illetve az annak engedélyezett italmérés, de csak az esetben, ha főjövédelmi forrását nem a pálinka árusítására bazirosza.

E sorok írója ismert egy ilyen szövetkezeti korcsmát, mely mintaképe lehet a többinek. A szoba falán feszület függ, az asztalokon keresztény szellemű lapok és szórakoztató társasjátékok állanak a vendégek rendelkezésére. Ha imára kondul a templom harangja, a jelenlevők közösen, hangos szóval imádkozzák az Úrangyalát. Pálinkát nem tartanak, nem mérnek. Borból is csak féllitert, sörből 1 litert fogyaszthat a vendég. Többet semmi szín alatt. Az üzletvezető állásával játszik, ha többet mer valakinek mérni, a vendég pedig, aki valamely módon e házi-szabályt kijátszani akarja, három hónapra kizáratik a helyiség látogatásától. Hitel nincs. Záróra nyáron kilenc, télen nyolc órakor van. Káromló, piszkos szájú vendéget kitessekelnek. A lelkipásztor naponkint benéz a korcsmába; ő maga nem iszik, de ellenőrzi az üzletvezetőt s hiveit; ki-kivesz a sarokban elhelyezett könyvtárból egy-egy művet s felolvas a gazdasági életbe vágó közleményeket, ismerteti a politikai eseményeket stb.

Ilyennek kell lennie a szövetkezeti korcsmának, ha valóban «keresztény» akar lenni. Pedig az lehet, ha azok, kik a szövetkezet élén állnak, az erkölcsi, nem pedig az anyagi haszonra fektetik a fösúlyt.

Ilyen tisztességes szórakoztató hely lehet: a *Katholikus Kör*, *Keresztény-Munkásegylet* stb. A belügyminiszterileg jóváhagyott alapszabályokkal rendelkező kaszinók, olvasó vagy más zárt társaskörök italmérési engedélyt nyerhetnek a «tagok és vendégeik részére». («Az ilyen kimérésekre a megszabott létszámon felül is adható engedély.» 1893. évi 39.556. sz. p.-ü. min. hat. Szintügy dohányárusítási engedélyt is nyerhetnek.)

Természetes, hogy az ilyen italmérések is csak azon esetben szolgálják a mértékletesség ügyét és segítik elő a tisztességtelen korcsmák csödjét, ha oly szellem honol bennük, mint az említett szövetkezeti korcsmában. Nehogy a nyerészkedési vágy az Egyházat, kulturát s erkölcsöt szolgálni hivatott intézményből bűntanyát csináljon, maga az egyesület vagy kör mérje a bort és sört s ne engedje ezt át jövedelmi forrásul az egyesület szolgájának.

A korcsmák ellenőrzése sok kellemetlenséggel, de annál több sikerrel jár, azért e kötelesség teljesítése elől nem szabad elzárkóznunk!

8. Az absztinencia.

Az alkoholelleses küzdelem leghathatósabb eszköze: az absztinencia, azaz a szeszes italok élvezetétől való teljes, önkéntes, elvi okokból fakadó megtartóztatás. (A rituális és medicinális használatot nem érinti.)

«A papság beszélhet, hirdetheti áruit, nem kellenek senkinek... még leszállított áron sem. Tudják, hogy gyári munka, pofel; látják, hogy szép szó a szó, de hát mégis csak szó. Tettet kíván az emberiség.» Prohászka e szavai,¹ melyek a szegénységre és alázatosságra vonatkoznak, a mértékletességre, illetve az absztinenciára is alkalmazhatók.

Már az alkoholelleses egyesületek tárgyalásánál bőven fog-

¹ Prohászka : Magasságok felé. 201. l.

lalkoztunk az absztinencia kérdésével s megállapítottuk, hogy a mértékletesség, mint fegyver, az alkoholelleses küzdelemben nem jöhet számba. E helyütt ismét akarunk foglalkozni e kérdéssel, de azon szempontból, hogy a lelkipásztornak, ha az alkohol-ellenes küzdelemben s egyesületben absztinens elit-gárdára akar támaszkodni, magának is absztinensnek kell lennie. Vagyis e fejezetben *a papok absztinenciájáról* lesz szó.

Elsőben azon kérdésre felelünk: *mit tart a Szentírás és a keresztény erkölcstan a szeszes italoktól való teljes megtartóztatásról, vagyis az absztinenciáról?* — Azt, hogy a szeszes italoktól való teljes megtartóztatás, ha magasabb szempontokból ered, Isten előtt föltötte kedves.

Különös érdekléssel bir ezen állításunk igazolására azon körülmény, hogy az ó-szövevényben egyes embereknek maga az Isten tiltotta meg a szeszes italok élvezetét, így a templomi szolgálatot tevő papoknak és a naziräusoknak. A papokra vonatkozólag ezt olvassuk Mózes III. könyvében: «És mondá az Úr Áronnak: Bort vagy más részegítőt ne igyál se te, se fiaid, mikor bementek a bizonyosság hajlékába, hogy meg ne haljatok; mert örök parancs ez nemzedékeitekben, hogy különbséget tudjatok tenni a szent és szenteletlen, a megfertőzött és tiszta között; és tanítsátok Izrael fiait minden törvényeimre, melyeket az Úr mondott nekik Mózes által». (III. Móz. 10, 8—11.) A naziräusok vagyis «szenteltek» azok voltak, akik fogadalom által egész életükre, vagy annak egy szakára, legkevesebb azonban 30 napra Istennek s a vallásos életnek szentelték magukat; ezekre vonatkozólag olvassuk Mózes IV. könyvében: «És szóla az Úr Mózesnek, mondván: Szólj Izrael fiainak és mondd nekik: Mikor a férfiú vagy asszony fogadást tesznek, hogy megszenteltessenek és magokat az Úrnak akarják szentelni, bortól és mindentől, a mi részegithet, tartóztassák meg magokat. Borból és akárminemű más (részegítő) italból való ecelet, és ami csak szőlőből kinyomatik, ne igyanak; sőt nyers és aszúszőlőt se egyenek mindazon napokon, melyeken fogadásból az Úrnak szenteltetnek; ami csak szőlőből lehet, az aszúszőlőtől a szőlőmagig (magtól héjig, azaz semmi szőlőt), meg ne egyék.» (IV. Móz. 6, 1—4.) Ezen fogadalom célja volt: az erkölcsi tökéletesség elérése az

önmegtagadás által. Ilyen naziräus volt Sámuel, Izrael utolsó királya, — Sámson, Izrael bírása, akinek hivatása volt rendkívüli testi ereje által a zsidókat a filiszteusok járma alól fölszabadítani (Jud. 13, 14.), — keresztelő szent János, kinek születését az angyal ezen szavakkal közölte atyjával, Zachariással: «Örömed és vígasságod leszen, és sokan örülnek majd az ő születésén; mert nagy leszen az Úr előtt, bort és részegítőt nem iszik és Szentlélekkel betelik még anyja méhétől». (Luk. 1, 14—15.) Ilyen naziräus volt a Megváltónak rokona és apostola: szent Jakab, — ilyen fogadalmat tett szent Pál apostol is, amint azt a «Apostolok Cselekedetei»-ből tudjuk. — Igen fontos azon körülmény, hogy ezen intézmény nem emberi származású volt: isteni rendelkezés alapján és szervezete a mózesi törvényben pontosan körül volt írva (Num. 6, 2.), sok esetben pedig maga a jó Isten kötelezett egyes embereket e fogadalomra, még pedig már születésük előtt, csak azért, mert őket nagy feladatok elvégzésére kiszemelte.

Mindebből világosan kitűnik, hogy a Szentírás a szeszes italoktól való teljes megtartóztatást nemcsak megengedi, hanem egyenesen ajánlja, mint Istennek tetsző áldozatot.

- Ami különben a dolog természetéből folyik. A szeszes ital ugyanis nem élelmi, hanem élvezeti cikk, mivel tápanyagot vagy egyáltalán nem, vagy csak elenyészően csekély mértékben tartalmaz. Ha pedig az ember ilyen élvezeti cikk élvezetétől — magasabb — szempontból tartózkodik, oly erkölcsi cselekedetet visz véghez, melyet a lelki élet terén «önmegtagadás»-nak nevezünk. Már pedig aki Isten iránti szeretetből az önmegtagadás útján jár, bizonyára kedves Isten előtt.

Egyesek Isten iránti szeretetből mondanak le a szeszes italok élvezetéről, mások ismét felebaráti szeretetből.

Igy például a híres Manning biboros egy alkalommal egy iszákos munkást a pálinkaivásról való lemondásra buzdított, mire az illető munkás azt válaszolta:

— Ha Eminenciád a borévezetről lemond, én sem iszom többé pálinkát.

Manning nem tért ki a provokáció elől:

— Jól van, én nem iszom többé bort, de ön se igyék pálinkát!

E pillanattól absztinens volt Manning. S mi készítette e lépésre? A felebaráti szeretet. Hogy az ilyen hősies felebaráti szeretetről mit tart a katolikus erkölccstan, arra nézve idézzük a nemzetek apostolának szavait: «Jobb, húst nem enni, bort nem inni, és semmit nem tenni, miben atyádfia megütközik, vagy megbotránkozik, vagy ingadozóvá lesz». (Róm. 14, 21.) Sokan vannak, akik a felebaráti szeretet e nemét gyakorolják: az alkoholbetegeket gyógyító szanatóriumok alkalmazottjai, iszákosok hozzátartozói, akik önmegtagadásukkal a szerencsétlen iszákosnak nem szép szóval, de példával bebizonyítják, hogy szesz nélkül is lehet élni stb.

Mások ismét helyes önszeretetből tartózkodnak a szeszes italok élvezetétől, hogy egészségüket megóvják, hogy gyermekeik neveltetésére több pénzt áldozhassanak stb.

Mindezekből kiviláglik, hogy az absztinencia, akár Isten iránti szeretetből, akár felebaráti vagy rendezett önszeretetből fakad, — erkölcsileg jó, érdemszerző és ajánlatos önmegtagadás.

Világos tehát, hogy tévednek azok, akik az abszolút absztinenciát túlzott, utopisztikus, céltalan, veszedelmes, sőt Isten akaratával ellentétes álláspontnak tartják.

A Szentírás és katolikus erkölccstan ajánlja az absztinenciát, az alkoholelles küzdelem érdeke pedig megkívánja, hogy e küzdelemben vezető lelkipásztor absztinens legyen, mert egyedül az absztinencia hárihatja el az útból azon akadályokat, melyek az alkoholelles küzdelem célját, az általános mértékletességet, veszélyeztetik. Ezen akadályok: 1. az alkoholtőke; 2. az alkohol-örület; 3. az alkoholisták; 4. az ivási szokások.

Miként a falak a várat, akként védelmezi az alkoholtőke az alkoholizmust. Az alkoholtőke érdekeltjei: termelők, korcsárosok, községek, az állam az alkoholizmusból hasznot remélnék s e haszon biztosítására az alkoholelles küzdelem letörésén fáradoznak. Az alkoholtőke telhetetlenségét egyedül a tömegek absztinenciája képes korlátozni, mint azt Norvégia példája bizonyítja. Az alkoholtőke ellen küzdő nép élén pedig a lelkipásztor sem hiányozhat.

A második akadály: az alkohol-örület. A mértékletlenség ellen küzdő lelkipásztor arra törekszik, hogy hivei szívéből az

alkoholba vetett hitet szentbeszéd, előadások, irodalmi működés révén kiírta. Ámde a nagy tömeg a theoretikus oktatással szemben szkeptikus és hitetlen, sőt, ha a fölvilágosítás valamely kedvenc szokását ostromozza, egyenesen ellenséges indulatú; a jóakarátú intelmekre gúnyos megjegyzésekkel, átkozódással válaszol. A tömeg minden alkohollenes érvelésre azzal felel: «Mások is isznak, miért ne innánk mi?» A népnek a theória iránt nincs érzéke, de a példát és tettet látja. Ennek hisz. A csak szóval az alkohol ellen dörgő pap nem talál hitelt a népnél, de ha szóbeli intelmeit, fejtegetéseit életével illusztrálja, ha absztinens életmódjával igazolja, hogy az alkohol nem föltétlenül szükséges eszköz az egészség, munkaerő, élet, boldogság megőrzésére: szemléltető, döntő érveléssel küzd az alkohol ellen, mely érvelésnek hatnia kell. Az absztinens papnak élete a legszebb és leghatásosabban prédikálja az alkoholmentes élet előnyeit. A csak mértékletes pap pedig egyenesen tagadja életmódjával az alkoholélvezet nélkülözhetőségét. Perhorreszkálja ugyan a mértékletlenséget s dicséri a mértékletességet, példája követésére másokat is buzdit, de nem nyújtja nekik e példa követéséhez szükséges erkölcsi erőt, mellyel ő talán rendelkezik, de vajjon másokban is megvan, azért már nem vállalhat kezességet.

Az alkoholisták megtérése is sürgeti a pap absztinenciáját. Van egy biztos, szuverén gyógyszer az iszákosság gyógyítására s ez: az absztinencia. Aki az iszákosnak mértékletességet s nem absztinenciát ajánl: az kuruzsló. Az iszákost csak a röglőni, teljes, élethossziglani absztinencia mentheti meg, mert épen az iszákos az, aki nem tud mértékletes lenni; az első pohártól képes tartózkodni, de a másodiktól már nem. Annnyira igazolt tétel ez, hogy az iszákos megtérésében az absztinencia természetes eszközét még a természetfölötti eszközök (gyónás, gyakori áldozás) sem képesek pótolni. S amily bizonyos, hogy az iszákos gyógyulásának *conditio sine qua non*-ja az absztinencia, úgy ahhoz sem fér kétség, hogy a megtérésben való állhatatosság nagyrészt a környezet viselkedésétől függ. Ha a közvélemény kedvez az absztinenciának, ha a megmentett iszákos absztinens barátokra akad, állandó javulása biztosítva van. S ki vállalkozzék ez okból az absztinencia áldozatára, ha nem a lelkipásztor?

Az ivási szokások kiküszöbölése is csak az absztinencia révén remélhető. E szokásokat meg kell törnünk, mert ezek iskolái az iszákosságnak. Az ivási szokások ellen pedig a leghangosabb protestálás: az absztinencia. A leghangosabb protestáló pedig ki legyen? Ugyebár a lelkipásztor.

«A mértékletes lelkipásztor az alkoholkérdést a maga számára megoldotta; ő maga kifogástalan, sőt bizonyos akaratéről tesz tanubizonyságot, ámde megtagadja pozitív támogatását a szegény iszákosok megmentésére, a szociális alkoholizmus megdöntésére, sőt szentesíti azt; mert bár következményét, az iszákosságot elítéli, — okát, az ivási szokásokat tűri, istápolja, tekintélyével támogatja.»¹

Az absztinenciát nem parancsolják sem isteni, sem egyházi törvények, — igaz, de lehetnek és vannak törvényei a logikának, tényeknek és főleg a — szeretetnek is. Páli szent Vince egy gályarabról levette a bilincseket s magát verette láncra, hogy egy szerencsétlen családfőt visszaadjon családjának. Mily hála-imát rebeghetett a megszabadult gályarab családja az ismeretlen papért! Szent Vince nem hallhatta az örömben uszó család ujjongását, de lelkét bizonyára mélységes boldogsággal töltötte el a tudat: «Egy családot mentettem meg!» Olyan áldozatot, amelyet szent Vince hozott, nem kíván tőlünk a jó Isten. Ha az absztinencia példájával csak egy családtyát is megóvunk az iszákosság átkától: már nem éltünk hiába s Isten áldását remélhetjük. Az absztinencia áldozatát (ha ugyan annak lehet nevezni) sohasem hozzuk hiába: aki példáját, egyéniségét egy nagy eszme szolgálatába állítja, biztos lehet, hogy példaadása nem marad hatástalan.

Legyünk tehát absztinensek szeretetből a hivek s Az iránt, aki a keresztfán fölkiáltott: «Sitio!»

Honnan merítik a protestánsok, zsidók, szabadkőművesek, szociáldemokraták az absztinenciára vonatkozó kötelezettséget? Egyik részüket az emberszeretet, másik részüket az osztálygyűlölet teszi az absztinencia apostolaivá. Lang Ottó, zürichi bíró, 1901-ben, a bécsi szociáldemokraták gyűlésén mondta:

¹ Kapitza i. m. 55. l.

«Elvtársak és elvtársnők! Tudjátok-e, miért vagyok absztinens? Azért, mert az alkohol búfelejtő. De átkozott búfelejtő! A munkásosztálynak nem szabad elfelednie bánatát, nyomorát; éreznie, tudnia kell, hogy kizsákmányolt osztály. Épen azért távol kell hogy tartsa magát az alkoholtól, mely mámorba ringatja és süketté teszi jelszavunk iránt: Világ proletárjai, egyesüljete! Ezért vagyok absztinens: osztályérdekből, osztálygyűlöletből!»¹

Fauquez, a lausanni szociáldemokraták vezére, az utcán egy részeg munkással találkozott: «Barátom, így szólt, tönkremégy, ha nem leszel absztinens.» A munkást az absztinens-egyesületbe vezette s hogy bátorságot öntsön embertársába, maga is aláírta az absztinens-nyilatkozatot.

Hát a szociáldemokraták szégyenítsenek meg bennünket? Tőlük tanuljunk emberszeretetet s áldozatkészséget?

Hazánkban legkevesebb 250.000—300.000 notórius iszákos van. Ugyan hányat mentettünk meg közülük? Nem rettenetes vád ezen kérdés? Mondhatjuk-e szent Pállal: «Caritas Christi urget nos?» Mondhatjuk-e vele: «Et ego libentissime impendar et superimpendar pro animalus vestris?» (2. Cor. 12, 15.) Gondolunk-e tanácsára: «Bonum est... non libere vinum... in quo frater tuus offenditur, aut scandalisatur, aut infirmatur.» (Rom. 14, 21.)

A laikusokra bizzuk a szamaritánus szolgálatot? A laikusok, az Egyház ellenségei könyörüljenek meg a szegény iszákoson?

Nem találunk-e ezer meg ezer, millió absztinenst a laikusok között? Egyedül Észak-Amerikában 10 milliót, Angolországban 7 milliót, — s köztünk, papok között, ne akadjon néhány száz, aki a megszokott pohár borról a lelkek iránti szeretetből lemondani hajlandó?

Bizony épülhetünk az anglikán Croydon püspöknek a nonkonformisták legutóbbi zsinatán tett jelentésén, mely szerint a kongregacionalista papok száma 2877, köztük 2251 absztinens, — a methodista lelkészek száma 395, köztük 380 absztinens, — a presbiteriánus papok száma 325, köztük 247 absztinens stb...²

Osztálybecsületünknek is csak hasznára válnék az abszti-

¹ Lang: Die Arbeiterschaft u. die Alkoholfrage. 7. l.

² Joannes i. m. 33. l.

nencia eszmájének körünkben való térhódítása. Avagy, nem állunk-e a legjobb borismerők hírében, nem általános-e azon vélemény, hogy in puncto bibendi nem vallunk szégyent, nem elszomorító-e egy egyházellenes ujságnak azon megjegyzése, hogy «a papok bibliával a kezükben oroszlánok módjára harcolnak a bor mellett»? Lapozzuk át a vicclapokat s meglátjuk, minő karikaturákban festenek minket. Hát a reggeli szeszt talán véletlenségből s udvariasságból nevezik «papramorgó»-nak?

És a főmotívum: nem pótolja-e az asztali pohár bort a «calix inebrians», a «vinum germinans virgines», mely ajkainkat naponként pirosítja? Midőn P. Mathew az ifjú norfolki herceget, ki az absztinencia fogadalmát kívánta letenni, lépésének következményeire figyelmeztette, a herceg így felelt: «Hát nem ön nyújtotta ma nekem az Oltáriszentséget?»¹ S mi papok oly nehezen szánjuk magunkat arra, hogy az absztinencia áldozatát a paténára helyezve, az Úrral mondjuk: «Non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam novum in regno Patris mei.» (Math. 26, 29.)

Mily rövid időn belül változnék meg a «facies terrae», ha a katolikus papság szívvel-lélekkel, áldozatoktól vissza nem riadva, tervszerűen állana be az antialkoholizmus szolgálatába. S talán helyénvaló azon óhaj, hogy ez áldozatos küzdelemben a szerzeteseknek kellene előljárniok, vezetniök, példájukkal hatniök. Szeretelből mondanak le az emberi természet három lényeges jogáról: a tulajdonjogról, a családi életről, a szabadakaratról, — vajjon az alkoholélvezetről való lemondás, mely pedig a hármass fogadalom megtartását elősegíti, olyan rettenetes áldozat volna? S bármily találóak is a magyar klérus díszének, Prohászkanak szavai: «Ne osszuk föl a papságot olyanra, mely a tökéletességre törekszik s olyanra, mely arra nem törekszik; ez az evangelium ellen volna és az egyház éltető ereit átnyesné; hanem osszuk föl a papságot olyanra, mely a három fogadalomnak szerzetesi formájában s olyanra, mely e formalítások nélkül szintén ugyanarra a tökéletességre törekszik»,² — mégis in puncto alkohol sokkal súlyosabb elbírálás alá esik a szerzetes, mert

¹ Joannes i. m. 36. l. ² Prohászka i. m. 195. l.

az absztinenciának s mértékletességnek nem fiziológiai, hanem csak társadalmi nehézségei vannak, mely utóbbiak (ívási szokások stb.) elől a világi pap nehezebben térhet ki, mint a szerzetes. «A szerzetes papság aszketikus iskoláztatása, rendkívüli befolyása a népre, történeti multja, tudományos érdemei, derék munkaerői révén hathatósan előmozdíthatja az alkoholelles mozgalmat és csodákat művelhet e téren.»¹ Ha assisi szent Ferencnek s a többi dicső szerzetalapítónak csak sejtelmök lett volna a modern alkoholizmus veszedelméről, a három fogadalomhoz alighanem a negyediket csatolták volna: az absztinenciát. Ha pedig assisi szent Ferenc ma élne, bizonyára az absztinenciát hirdetné a népeknek.

Távolról sem akarjuk az absztinenciát a papságra ráerőszakolni, vagy a papi absztinenciát a zelus animarum kritériumának feltüntetni. Az absztinencia nem föltétlen kelléke a papi életszentségnek, de — mint minden önmegtagadás — kiváló eszköz annak elérésére s az alkoholista s az alkoholizmustól fenyegetett hivek megmentésére. Ahhoz sem fér kétség, hogy a lelkipásztor, aki Isten és hivei iránti szeretetből absztinens életmódot folytat, ez áldozatért a jó Istentől jutalmát elnyerendi. Valamint az is tapasztalati tény, hogy az absztinens lelkipásztor alkoholelles működésében azon óriási előnnyel bír, hogy senki sem vetheti szemére: «Hiszen ő is iszik». Amily demoralizáló az iszákos pap példája, oly fölemelő az absztinens papé.

Nem kívánjuk, hogy az összes papok absztinensek legyenek. Ajánljuk, tanácsoljuk az absztinenciát minden papnak, különösen azoknak, akiknek hivei között nagy mértékben dúl az alkoholizmus, — de nem dobunk követ az igazán mértékletes papokra, egyszerűen azért, mert amint az absztinencia kedves áldozat, úgy a mértékletesség is erény. Azt azonban joggal elvárjuk, hogy a pap a mértékletesség erényében tündököljék s az absztinencia-kérdésben — legalább — türelmes legyen, absztinens testvéreit ne iparkodják nevetségessé tenni, hanem tisztelettel honorálja áldozatukat, mely nem hóbort, hanem nemes tett, amely előtt XIII. Leo pápa is «kalapot emelt». Sok ideális

¹ Kapitza i. m. 67. l.

ifjú pap az alkoholelles mozgalomra nézve elveszett s maga is alkoholistává lett egyes idősebb paptestvérek miatt, akik élcelődésükkel elhatározásában megingatták. Viszont, dőrének és illetlennek tartjuk azon absztinens papok eljárását, akik mértékletes paptestvéreikkel szemben az egyedül erényest adják.

Ügyszintén azon óhajunkat is megszívlelendőnek tartjuk, hogy a szerzetes és világi növendékpapság nevelésében az alkoholelles szempontok jobban érvényesüljenek, mint az eddig történt. Ha hitetlen emberbarátok azon fáradoznak, hogy az egyetemeken az «alkohológiá»-nak külön tanszéket szervezzenek, úgy a papnevelő-intézetekben legalább arra kell törekedniök az illetékes tényezőknek, hogy a növendékek az alkoholkérdés lényegét s a helyes alkoholelles küzdelem módszerét megismerjék. A papnövendékek alkoholelles, hogy ne mondjam alkoholmentes nevelésében a spirituális föladata a papjelöltekkel az önmegtagadás szellemét megkedveltetni, a lelkipásztorkodástan tanárát az alkoholelles küzdelem eszközeit velük megismertetni, a viceretoré pedig az ifjakat tápláló, egészséges ellátásban részesíteni s asztalukról az alkoholt száműzni. Némely szemináriumban a sovány kosztot alkohollal akarják kárpótolni. Ez helytelen eljárás. Nem alkohollal, hanem kifogástalan étellemezéssel kell a növendékek egészségét ápolni. Derék kispapjaink, kik szinte égnek a vágytól az alkoholelles népméntésben résztvenni, kifogástalan táplálkozás mellett szívesen mondanak le a pohár borról, különösen, ha megértetjük velük az absztinencia előnyeit, üdvös kihatását a lelkipásztori működésre. A mai, némely szemináriumban divó rendszer egyenesen ivásra szoktatja a papnövendéket. Otthon csak elvétve ivott bort, a szemináriumban, ha keveset is, de naponta iszik. Némelyik azután, ki a szemináriumban még mérsékletes volt, künn az életben — ivásnak adja magát. A kispap sajkája a mértékletesség vizein ringott, a káplánét, plébánosét — gyakran — az alkoholizmus piszkos hullámai csapdossák. Mily fényes remények valósulhatnak meg, ha az alkoholelles eszméktől hevülő kispapok elveiket, meggyőződésüket, példájukat majdan kiviszik a parochiákra, egyesületekbe, a nép közé!

Napjainkban az absztinencia eszméje kopogtat az idő

ajtaján. Bebocsátást kér a plébániákba, kolostorokba, papnevelő-intézetekbe, templomokba. S ha elutasítatják? Akkor elmegy s másutt kér hajlékot — ellenségeinknél...¹

Pedig az absztinencia eszméje: katolikus eszme! Ennek igazolására csak azon pápák nyilatkozataira hivatkozunk, kik a legutóbbi időkben kormányozták szent Péter hajóját; azon időben, mikor az alkoholkérdés a népiszákosság miatt akút, égető kérdéssé vált.

XVI. Gergely pápa absztinens volt. Midőn P. Mathew sikerdús alkoholelleses működéséről értesült, magához idézte az ír apostolt, mellére tűzte a tőle kapott érmet s teljes absztinenciát fogadott.

IX. Pius pápa ezt írta: «Intünk benneteket, hogy az absztinencia ügyét fölkaroljátok s ezáltal Isten és az emberek előtt érdemeket szereztek magatoknak. Működésetekhez sikert kívánunk s fáradozástokra apostoli áldásunkat adjuk.»

XIII. Leo pápa a minnesotai püspökhöz intézett soraiban ajánlotta az absztinenciát: «Ajánlásunkra méltóknak tartjuk azon jámbor egyesületeket, melyek a szeszes italoktól való teljes tartózkodást írták zászlajukra. Nem fér hozzá kétség, hogy ezen eltökélt szándék alkalmas és fölötte hatásos eszköz az iszákosság átkos szenvedélye ellen folytatott küzdelemben, még pedig annál hatásosabb, mennél nagyobb azok tekintélye, akik vele élnek. E szent küzdelemben elsősorban a papoknak kell buzgólkodniok, akiknek kötelességük a népet az üdv igéivel oktatni és jó példájukkal nevelni. Törekedjenek tehát a lelkipásztorok az iszákosság pestisét Krisztus nyájától távoltartani, hiveiknek az absztinenciával példát nyújtani.»²

X. Pius pápa pedig 1905. szeptember 5-én kijelentette: «Az absztinencia egy eszköz annak a programmnak megvalósítására, mely így hangzik: *Omnia restaurare in Christo.*»

Ha még megjegyezzük, hogy úgy XIII. Leo, mint X. Pius pápák a nemzetközi alkoholelleses kongresszusokra képviselőiket szokták elküldeni (a bázeli Egger st. galleni, a budapestire

¹ Kapitza i. m. 71. l.

² Mitteilungen über die Alkoholffrage. I. évf., 5. sz.

Fischer-Colbrie kassai püspököt), — eléggé megvilágítottuk a pápának az alkoholelles, nevezetesen az absztinens mozgalmakkal való rokonszenvét.

Hasonló szellemben nyilatkozott számos püspök az absztinenciáról. Többek között Owens, clogheri (Írország) püspök külön pásztorlevélben buzdította papjait az absztinenciára: «Nincs érdemszerzőbb, lelkipásztorhoz méltóbb cselekedet az absztinenciánál. Küzdjünk az alkoholizmus átka ellen az absztinencia fegyverével...»¹

Hogy hazánk püspökei közül gróf Mailáth Gusztáv erdélyi és Fischer-Colbrie Ágost dr. kassai püspök absztinensek s az absztinencia érdekében agitálnak is, — az köztudomású. Balás rosznyói püspök is néhány évvel azelőtt remek alkoholelles pásztorlevelet intézett híveihez.

Most lássunk néhány *ellenvetést*, miket az absztinencia ellen felhozni szoktak.²

a) «A bor isteni adomány, azért bátran élvezhetjük.» A nadragulyát és egyéb mérges növényeket is Isten teremtette, mégis csak kivételesen, gyógyszer gyanánt élünk velük. Különben csak a szőlő Isten teremtménye, — a bort az emberek sajtolják a szőlőből. A lőpor is, a villamos erő is isteni adomány, de mily baj származik abból, ha e dolgokkal nem elég óvatosan bánunk.

b) «Krisztus maga is borra változtatta a vizet». Ez menyegzőn történt. Alkalmilag bort inni egész más elbírálás alá esik, mint naponta. Különben, ha ezen ellenvetés cáfolatába bocsátkoznánk, kevésre becsülnők a klérus hittudományi ismereteit. Gondoljunk csak az evangéliumi tanácsok ellen felhozni szokott ellenvetésekre és tisztában leszünk ezen kifogással is.

c) «Krisztus maga is ivott bort.» Igaz, ivott itt-ott. De azt már bajos volna állítani és bizonyítani, hogy naponta ivott, mint most egyes «mértékletesek», akik jó ebédet vagy vacsorát egy pohár bor nélkül el sem tudnak képzelni. Egyébként ne feledjük, hogy a Megváltó előfutárul Keresztelő szent Jánost választotta, akinek absztinenciáját már születése előtt hirdette az

¹ Egger i. m. 35. l. ² Joannes i. m. 25—31. l.

angyal, s az apostolok testületébe az absztinens ifjabb Jakabot is választotta, aki élte végéig naziräus volt, amit az isteni Mester bizonyára nem vett rossz néven. No meg az a körülmény is nyom valamit a latban, hogy az Úr Jézus korában a mai értelemben vett «népalkoholizmus»-ról, mely absztinens mozgalmat indokoltta, szükségessé tett volna, nem volt szó. Így Krisztus idejében a mai értelemben vett korcsmák sem voltak. Ha a mostani korcsma-rendszer s az alkoholizmus egyéb okai megszűnnek: absztinens mozgalomra sem lesz szükség. Hiába! Más idők — más betegségek; más betegségek — más gyógyszerek. Az Úr Jézus munkásegyleteket, fogyasztási-, hitelszövetkezetet sem alapított, a vegyes házasságok ellen sem emelte föl tiltó szavát s vajjon ebből az következik, hogy azon lelkipásztor, aki most e téren fáradozik, ellenkezésbe jó Krisztus szellemével?

d) «Az absztinencia valami rendkívüli dolog.» Dehogyan rendkívüli! Az emberiség nagyobb fele nem él alkohollal. Az absztinencia természetesebb az alkoholélvezetnél. A kulturának fénye árnyal is jár; ilyen az alkoholélvezet, mint narkotikus izgatószernek használata.

Feltéve azonban, hogy az absztinencia valami rendkívüli dolog, az nem bizonyít amellet, hogy az absztinencia felesleges, mert hiszen a rendkívüli körülményekre való tekintettel, mint medium extraordinarium ajánltatik. Épen azon körülmény, hogy az absztinencia manapság olyan feltűnő s rendkívüli: igazolja annak időszerűségét, szükségességét.

e) «Az absztinencia társadalmilag lehetetlenné teszi az embert.» Ha ez igaz, úgy kulturmunkát végez az, aki személyes példaadásával a társadalmi élet reformálásához hozzájárul. Hiszen ostobább és nevetségesebb követelése a társadalomnak nem lehet, mint az, hogy tagjait ivásra kötelezi. Pedig — sajnos — így áll a dolog. Ha a szívt el nem fogadjuk, nem sértjük meg a házigazdát. De ha a felkinált pohár borhoz nem nyúlunk, már megsértjük a kínálót. Nos, okos ember ezt a zsarnokságot nem tűri, nem hajlandó akkor és annyit inni, amikor s amenynyit az ivási szokások ráoktrojának. Ezen társadalmi járomnak lerázása csak az absztinencia révén lehetséges. Ha egyszer ki-

jelentem, hogy magasabb szempontokból absztinens vagyok: végleg megszabadultam a szinte tolakodó kínálgatástól.

f) «De állandó élcelődésnek teszem ki magamat.» Hát ez igaz. Már a zsoltáros mondotta: «In me psallebant, qui bibebant vinum». (Zsolt. 68, 13.) De ilyfajta szűnyogcsipések akkor is érnek minket, ha az alkoholizmus ellen sikraszállunk s amellet «mértékletesen» iddogálunk. Ez esetben azt mondják: «Bort iszik s vizet prédikál». Ép azért jobb, ha nem fél, de egész munkát végzünk. Okos ember csak tisztelni fogja eljárásunkat. Egyébiránt, amely papnak néhány gúnyos megjegyzéstől inába száll a bátorsága, az nem lelki, hanem — bocsánat a kifejezésért! — libapásztornak való.

g) «A bor erősít». Rég túlhaladott, ezerszer megcáfolt álláspont. A legilletékesebb tényezők, az orvosok, lelkiismeretes és tudományos kutatás alapján állítják, hogy a szeszes italok tompítják a fáradságérzetet s az idegek izgatása által az erősödés illuzióját keltik, de tényleg nem erősítenek.

Az absztinenciát vállaló pap sohase féltse egészségét az absztinenciától. Az absztinenciának nincsenek áldozatai, de az alkoholélvezetnek igen. Az absztinencia javára szolgál az egészségnek. «Ha meggondolom — írja Weisz, híres dominikánus- atya — mily beteges voltam azelőtt s mily jól éreztem magam az utóbbi évtizedben, dacára a rengeteg szellemi munkának és kevés alvásnak, úgy e kedvező változást Isten után az absztinenciának köszönhetem.» Hasonlóképen nyilatkozik Egger püspök: «Tapasztalataim alapján állíthatom, hogy mindenki, aki hosszabb idő óta absztinens, jobban érzi magát, könnyebben dolgozik, jobban alszik, derült kedélyű, egyáltalán úgy érzi, mintha testéből egy kellemetlen vendéget kitessekelt volna.»¹

Érdekes Heim dr. erlangeni orvostanár esete. Midőn 1903-ban Halle-ban Fränkel orvostanár híres kollegái jelenlétében azt hangoztatta és tudományosan megállapított adatokkal igazolta, hogy az absztinencia az egészségre csak előnyös lehet, felszólalt Heim és éles hangon támadta az absztinenciát. Absztinens orvos-

¹ Joannes i. m. 28. l.

társainak felszólítására azonban elhatározta, hogy az absztinencia előnyeit vagy kárát önmagán fogja kipróbálni. Két év múlva az «Alkoholfrage» tudományos folyóiratban (Alkoholfrage, 1905, 5. sz.) Halle-ban tett nyilatkozatát visszavonta és kijelentette, hogy élete végéig absztinens marad, okulva azon tapasztalatain, hogy mióta absztinenssé lett, naponta 2—3 órával többet képes szellemileg dolgozni.

(Az angol «United kingdom Temperance» alkoholelles egyesület az életbiztosító társaságok adataiból is megállapította az absztinencia élettani előnyeit.)

h/ Szent Pál apostol is kevés bort ajánl Timoteusnak. «Ne igyál mégis csak vizet, hanem egy kevés borral élj gyomrod és gyakori betegeskedésed miatt.» (I. Timot. 5, 23.)

Szent Pál ezen tanácsától ugyan nyugodtan alhatnak az absztinensek. Egy absztinens sem tagadja, hogy az alkohol néha orvosszer, akár az aspirin. Épen szent Pál tanácsából látjuk, hogy Timoteus absztinens volt, amint valószínű, hogy szent Pál is az volt.¹

Szent Pál gyógyszer gyanánt ajánlott tanítványának «egy kevés bort» s orvosi tanácsra, gyógyszer gyanánt, bármely absztinens élhet «egy kevés borral». Szent Pál ezen tanácsába azonban nem szabad azt belemagyarázni, hogy ifjúkorunktól halálunkig, egészségben és betegségben bort igyunk. Különben honnan tudjuk, hogy szent Pál tanácsa használt Timoteusnak? Lehetséges, de nem biztos. Szent Pál természettudományi és orvosi kérdésekben nem volt csálhatatlan.

Egyébiránt miért nem hivatkoznak az alkoholbarátok a Szentírás azon helyeire, melyek az absztinenciát magasztalják? Miért nem említik Sámson, Keresztető szent Jánost s a többi naziräusokat?

i/ «De az absztinencia rendkívüli áldozat.» Nem is olyan nagy, amint sokan gondolják. Az alkoholélvezet szokás, az absztinencia is az. A kezdet mindenesetre önmegtagadással jár, akár a dohányzásról való lemondásnál. De aki az absztinenciát megszokta, ritka esetben válik meg tőle. A nagy O'Connel kijelen-

¹ Savoy: Les trésors.

tette, hogy inkább lemond a politikai sikerekről, amennyiben azok személyére vonatkoznak, mint az absztinenciáról.

Ha az absztinencia olyan rendkívüli áldozat volna, nem gyakorolnák azt hitetlenek, szabadkőművesek, szociáldemokraták — tisztán természetes és emberbaráti okokból s osztályérdekből.

De feltéve, hogy az absztinencia áldozat, nagy áldozat, mi következik abból? A lekipásztor, aki Isten iránti szeretetből sokkal nagyobb áldozatot hoz, bizonyára ezt is képes meghozni, ha akarja.

Az absztinencia ellen ésszerű érvet nem lehet felhozni. Különben is, *mi sem áll tőlünk távolabb, mint az absztinenciát* — bármily fontos okok is javallják — *a papokra nézve erkölcsi kötelességnek nyilvánítani.* Időszerűnek, áldásosnak tartjuk az absztinenciát, de mindenféle tolakodó propagandától tartózkodunk, már az ügy érdekében is, mivel az többet árt, mint használ.

Amely pap az absztinenciát üdvösnek tartja, lépjen be a Magyarországi Absztinens Papok Egyesületébe¹ s példájával, ne pedig nagyképűsködéssel s pózolással iparkodják hiveket szerezni eszméinek.

9. Az alkoholelleses küzdelem egyéb eszközei.

Az alkoholelleses küzdelem sikere érdekében arra kell törekednie a lekipásztornak, hogy más tényezők közreműködését, támogatását is megnyerje.

Első sorban *a tanítók* azok, akik a lekipásztort alkoholelleses küzdelmében hathatósan támogathatják. Személyes példaadásuk, az alkoholkérdésnek a tantárgyakba való alkalmi beleszővése stb. megbecsülhetetlen szolgálatot tesz a népmentés szent ügyének.

A *közigazgatási tisztviselők s községi előljárók* támogatása szintén nagy horderejű, épen azért a lekipásztor nagy súlyt helyezzen ezen tényezők jóindulatának megnyerésére.

¹ Bővebb felvilágosítással szolgál Schürger Ödön plébános. (Batizfalva, Szepes m.)

Különös fontosságú az orvosok támogatása. Pácienseiket az alkoholizmus individuális káros következményeire figyelmeztethetik. Az alkoholmentes életmód megkedveltetését tekintélyükkel nagyban elősegíthetik. Az alkoholról táplált előítéleteket cioszlathatják. Hódítsuk meg az orvosokat eszméinknek s nagy lépéssel visszük előre a szent ügyet.

Hogy mennyit tehet az orvos az iszákosság leküzdésére, kitűnik a következő esetből.

Egy gazda állandóan betegeskedett iszákossága miatt. Térítgette a pap, kérlette a felesége, mindhiába. Végre az orvos segített rajta. Midőn a gazdát mértékletlensége egy alkalommal ismét ágyba döntötte, az orvos egy nagy plakátot ragasztott az ágygyal szemközt levő ajtóra: «Ha nem hagyom abba az ivást, rövidesen elpusztulok». A gazda megtért. Az orvos megmentett egy embert és családot.

Tanácsos az orvosokat népszerű s tudományos alkoholelles felolvasások megtartására is felkérni.

A *munkaadók* támogatása is megbecsülhetetlen. Egy gyártulajdonos a lelkipásztor kérelmére a munkások bérét nem szombat este, hanem szerdán fizette ki; a gyár udvarán kávémerést rendezett be; a munkások számára napközi otthont létesített; részeges munkásokat elbocsátott stb... Mérnökök, vállalkozók, iparos-mesterek nagy szolgálatot tehetnek e téren.

Mindent el kell követni, hogy a *földbirtokosok* ne pálinkával fizessék a munkásokat, aratókat. Ezen munkásmérgezés megakadályozására minden rendelkezésünkre álló eszközzel kell élnünk. Már akkor legyen résen a lelkipásztor, mikor hivei az aratásra szerződnek.

Az *igazságszolgáltatás közegei*, a bírák is sokat tehetnek hivatásuk körében az alkoholizmus leküzdésére azáltal, hogy az alkoholizmus következtében a vádlottak padjára került szerencsétleneket a korcsmázás, iszákosság következményeire figyelmeztetik.

A *katonai előjárók* közreműködése kincset ér. Megbüntetik a részeges katonát s megengedik, hogy a katonák alkoholelles oktatásban részesüljenek.

A *szerkesztők* alkoholelles cikkek közlésével, s amit első

sorban kellett volna emlitenünk: a *törvényhozók* alkoholelles törvényekkel működnek közre az alkoholizmus rákfenéjének kiirtásán stb.

Miként minden reform-mozgalomban, úgy az alkoholelles küzdelemben is nélkülözhetetlen az *intelligens elem* részvétele. Az intelligenciának szociális kötelessége példával, felvilágosítással, támogatással az alkoholizmus ellen küzdeni. Amíg a jobb körök az ivási szokásokat nemcsak türik, hanem ápolják, a mértékletlenséget, «spicc»-et, fair-nek tartják: addig az alsóbb osztályok az alkoholizmus fertőjéből nem szabadulnak. Meg kell szünnie azon megkülönböztetésnek, hogy az uri ember, ha berűg: «kedélyes», a szegény ember: «részeg d...»

Mivel az alkoholizmusnak *szociális okai* is vannak, ezeknek megszüntetése is képezze — amennyiben tőle függ — a lelkipásztor gondoskodásának tárgyát. Itt-ott talán a lakásinség megszüntetéséhez hozzájárulhat. Ügyes-bajos dolgaikkal a városban megforduló hivei számára kávémérésről, melegedő-szobáról gondoskodik stb... Szóval támogassa mindazon *szociális reformokat*, melyek az alsóbb néposztályok kulturális haladását, a családi élet bensőségét, a tisztességes megélhetést, egészséges táplálkozást elősegítik.

Az alkoholizmus átkát felismerő s ellene küzdő lelkipásztor még számos egyéb eszközhöz is folyamodik, hogy célját, hiveinek megmentését, elérje. Így például a paplak folyosójára alkoholelles képeket aggat, «borravaló»-t sohasem ad, hanem «a gyermekeknek», a gazdasági munkásoknak, cselédeknek nem ad pálinkát stb...

Fel a küzdelemre a népgyilkos alkoholizmus ellen! Ha minden álmunk, vágyunk nem is teljesül, fáradozásunk nem marad jutalmazatlan. Az alkoholkérdést végleg és teljesen nem oldhatjuk meg; minden iszákost meg nem téríthetünk, mindenkit az iszákosságtól meg nem őrizhetünk. De — ha karöltve küzdünk — ezreket meg ezreket megmenthetünk, ezer meg ezer családba vigaszt, békét, boldogságot hozhatunk. Ez pedig fontos munka.

Quid ergo? Előre a Jézus nevében, a Jézus szeretetével!

III.

ALKOHOLELLENES APOSTOLOK.

1. Pater Theobald Mathew.¹

(1790—1858.)

NEM HIÁBA nevezik Írországot a szentek és vértanuk szigetének; történelme számos lapján a hit- és honszerelem hőseinek dicső tettei vannak megörökítve.

Azok sorában, kik a tizenkilencedik század első felében Írhon felszabadítása körül elévülhetetlen érdemeket szereztek, kiváló helyet foglal el Pater Theobald Mathew (ejtsd: Mättju), kinek neve — O'Connel Dánieléhez hasonlóan — századok múlva is élni fog a hálás ír nép emlékezetében. Kortársak voltak és a szó szoros értelmében a zöld Erin gyermekei. Mindketten tüzes, szenvedélyes szeretettel csüggték hazájukon, melyért minden, a legnagyobb, a legnehezebb áldozatra is készek valának. Szerették hazájukat úgy, amint csak írthoni szerelheti hazáját. O'Connel küzdött és szenvedett, hogy nemzetét Angolország nyomasztó járma alól felszabadítsa s méltán megérdemelte a «haza felszabadítója» címét. Pater Theobald Mathew pedig dolgozott lan-kadatlanul, hogy honfitársait az erkölcsi nyomor fertőjéből ki-emelje, melybe őket az angolok kapzsisága, szegénységük és iszákosságuk döntötte.

O'Connel, az ír nemzeti szabadság apostola, bejárta Írország városait és falvait, hogy a szunnyadó nemzeti erőt új életre keltse. Lángoló beszédeivel feltüzeltelte a tömeget, felébresztette a nemzeti önérzetet. A papság és a nép megértette és követte őt. A meggyőződés ereje 1829 április 13-án diadalát ünnepelte: a katolikusok emancipációja már nem volt óhaj, hanem történeti

¹ P. Fr. Cajetanus, P. Mathew. Regensburg, 1900.

tény. Hét millió ír katolikus vonult a parlamentbe O'Connel személyében.

Mathew atya tudta, hogy nemes barátjának dicső győzelméből kevés haszna lesz a népnek, nevezetesen a munkásosztálynak, ha nem akad egy jótékony kéz, mely azt az erkölcsi örvényből kiragadja és kiáltó szegénységének gyökerét, az alkoholizmust, ki nem irtja. Ezt a célt akarta elérni és híres kortársával, ámbár más téren és szerényebb eszközök igénybevételevel, a hazaszeretetlenben versenyezni. Honfitársainak felemelését és erkölcsi talpraállítását célzó törekvései s ezen téren elért eredményei a zöld Erin újabb történetében számára is diszes helyet biztosítanak. Ő is, mint az ír nemzet «mértékletességi apostola», halhatatlan az ír nép szívében.

Theobald Mathew Tipperary grófságban, Thomastown városban született 1790 október 10-én jómódú és jótékonyaságukról általánosan ismert szülőktől. A negyedik volt a tizenkét gyermek sorában, melyekkel Isten házasságukat megáldotta. Már zsenge gyermekkorában adta tanujelét azon lelki tulajdonosságának, mellyel egész életén át tündökölt: irgalmasságának. Valóságos leleményességgel mesterkedett azon, hogy jóságos édesanyja nagyobb összeget bocsásson rendelkezésére, mely alamizsnát maga osztotta ki a szegények között. Nemes hajlamai a papi pályára vonzották, s mivel nem előkelő rang és fényes cím lebegett szemei előtt, felvétette magát a szegény s az alsóbb néposztályok lelki bajait orvosló kapucinus-rendbe, melynek kötelékében teológiai tanulmányait befejezván, 1814-ben, 24 éves korában pappá szenteltetett. Felszenteltetése után rövid ideig Kilkenny-ben a hitszónoki tisztet töltötte be, még pedig oly buzgósággal, mely a fiatal szerzetesnek közbecsülést biztosított. Az isteni Gondviselés azonban más működési tért jelölt ki számára s Cork tengerparti városba vezérelte, melyben a szegény irek legszegényebbjei tengették siralmas életüket. E város volt apostoli működésének színhelye. Itt látott munkájához: a szegények és nyomorultak gyámolításához. Nemes lelke átérezte azon kötelesség horderejét, mely az egyházi rend felvételével a pap vállaira nehezedik, s melyet híres földije és rendtársa, Pater Thomas Burke, e szavakkal fejezett ki: «A pap az

a férfiú, ki ifjúsága napjaiban, midőn benne a szenvedélyek háborognak és a természet vadul követeli vágyainak kielégítését, így szól: feláldozom szívemet, hajlamaimat, életemet, lelke-met és testemet. S kinek? Istennek! De csak Istennek egyedül? Nem, mert nem pusztaságba rejtőzik, hanem az emberek között marad, megragadja kezét valamennyinek, kik körülötte vannak, melegen szorongatja s azt mondja: Istené vagyok s a tietek. Mert senki sincs az emberek lelki üdvösségének szolgálatára úgy szentelve, mint a pap. Isten küldi őt a néphez, mely benne bizhat legjobban széles e világon. Mert akár a fekete halál angyala lebeg-teti sötét szárnyait, akár más rejtelmes erői a természetnek dül-nak, — mindenki menekülhet, mindenki mentheti életét, csak ő nem mehet, csak neki nem szabad mennie, mert Istené és felebarátaié».

Szomorú sorsa volt akkoriban a katolikus Irországnak. Ismeretes, mily soká s mily rettenetes súllyal nehezedett reá az üldözés. Két évszázadon át angol járom alatt nyögött, melynél kegyetlenebbet és súlyosabbat képzelni sem lehet. Lakosait az angol hatalom tervszerűen kiszípolyozta, koldusbotra juttatta. A nyomor orgiákat ült, a szegénység általánossá vált s teljes meztelenségében vert bilincseket áldozataira. A katolikus ireket földönfutókká tenni, nyakukba koldustarisznyát akasztani, markukba koldusbotot szorítani — volt célja, programja a protestáns Angolország-nak.

Sír az ember lelke, ha a nemes ir nemzet szenvedéseire gondol, ha lelki szemei előtt megelevenednek a sápadt arcú, vedlett ruhá-zatú csoportok, melyek kenyeret kérve végigkoldulták az országot.

De az angolok nem elégedtek meg azzal, hogy kenyerük-től fosztották meg a katolikus ireket. Szívüket, lelküket, hitü-ket is akarták. Szinte hihetetlen, mily kényszereszközökkel éltek, hogy az ireket őseik szent hitétől eltérítsék. Ravasz-ság, hazug-ság, nyers erőszak, mindent felhasználtak, hogy aposztaziába kergessék őket, de hasztalan volt erőlködésük: az irek hithűsége-n hajótörést szenvedett.

Egyet azonban elértek. Azt, hogy a szegény ireket az alko-holizmus karjaiba doblták. Ittak a szerencsétlenek, hogy feled-jenek. A kétségbeesés, a reménytelen elkeseredés szabadította föl az alkoholizmus démonát, mely végignyargalt az egész ország-

ban s leirhatatlan pusztításokat végzett. A szabadságuktól megfosztott jobb sorsra érdemes irek kegyetlen rabszolgaságban, kettős járom alatt synylódtak, veszték és pusztultak; politikai függetlenségüket az angol verte láncra, — lelki, szellemi és erkölcsi javaikat az alkohol emésztette.

Az utóbbinak hatalmát megtörni, véreit az alkoholizmus rabságából felszabadítani: tűzte ki magának Pater Mathew életcélul.

S ne gondoljuk, hogy csak ő volt tudatában azon nemzeti szerencsétlenségnek, mely az alkoholizmus átka gyanánt hittestvéreire nehezedett. Nem, egy más ir is, a már említett Burke atya is elismerte, hogy főleg az iszákosság szenvedélye becsteleníti meg hazáját. Tördöfészként hatott szívére egy levél, melyet a lapok közöltek s melynek angol írója azt kérdezte: «Mily jogon beszéltek vallástokról? Nem hemzsegek-e börtöneinkben a ti hittestvéreitek?»

Pater Mathew, aki Irhont oly forrón szerette, de honfitársainak eltévelyedését is ismerte, belátta, hogy ezen nyílt szemrehányás nem alaptalan. S mivel tudta, hogy honfitársait az alkohol aljasítja le, Isten szent nevében, akadályt nem ismerő férfiassággal, csüggedést nem ismerő munkakedvvel, Istenbe s az igaz ügy diadalába vetett bizalommal hozzálátott életcéljának megvalósításához.

Mindenekelőtt az ifjúságot akarta meghódítani, tiszta, mértékletes, takarékos és munkás életmódra szoktatni, mert csak így remélt munkájától sikert s maradandó eredményt. Ez pedig nem volt könnyű feladat. Cork-ban óriási számban voltak olyan gyermekek, kik ahelyett, hogy iskolába jártak volna, naphosszat a tengerparton henyéltek. Ezeket nagy szeretettel összegyűjtötte s számukra amolyan ipariskola-félét alapított, melyben általa e célra felkért tanerők a gyermekeket oktatták, nevelték s hogy később tisztességes módon magukat fenntarthassák, valamely iparágra is tanították. Csakhamar több ily iskolát létesített. Különös előszeretettel az árva és elhagyott gyermekeket karolta fel, hogy ifjú szívükkal a vallásosságot, erkölcsösséget s munkaszeretetet megkedveltesse. Rövid idő múlva több százra rúgott azon gyermekek száma, kik a P. Mathew által mondhatatlan áldozattal

és sok utánjárással alapított iskolák áldásában részesültek. Mi sem természetesebb, mint az, hogy P. Mathew apostolkodásának híre ment az egész országban s mindenütt áldva emlegették nevét, főleg azonban Cork-ban, melynek lakosai közvetlen tanúi voltak áldozatos életének. Még jobban emelte népszerűségét azon hőslélkűség, melyet az 1832. évben pusztító kolerajárvány alkalmával tanusított. A betegek számára kórházat rendezett be, éjjel-nappal ápolta őket, előkészítette az örökkévalóság nagy útjára, az elhaltak temetéséről gondoskodott, a hátramaradt özvegyek és árvák számára könyöradományokat gyűjtött. Népszerűsége, tekintélye napról-napra növekedett. A betegeket látogatva nem egyszer hallotta Szent Ferenc alázatos fia a megjegyzést: «Itt megy a mi őrangyalunk!»

Közben megérkezett azon pillanat, melyben kezdetét vette azon működése, mely őt tulajdonképen az ír nemzet szívében halhatatlanná tette.

A kolera-járvány megszűnt, de az iszákosság járványa tovább szedte áldozatait. P. Mathew pappá szenteltetése óta a szószéken, a gyóntatószékben, magánérintkezéseiben, állandóan, opportune-importune ostorozta e rút szenvedélyt. Nagy hévvel fejtegette, hogy az iszákosság több családot tesz tönkre, mint az összes balesetek, több embert dönt sirba, mint az éhhalál, kolera és pestis. Mi más — kiáltott fel — telíti meg a börtönöket, juttatja koldusbotra a családokat s a sátán karmai közé a halhatatlan lelkeket, mint az iszákosság? Hallgatóit lélekben az iszákos családi körébe vezette, melyben rongyos, piszkos, félig meztelen, kenyér után esengő gyermekeket, sápadt, könnyező s férje hazatérését rettegéssel váró hitvest találunk. Élénk színekkel ecsetelte az iszákosság borzalmas következményeit, még a szülők életében árvaságra jutott gyermekek züllését, a feneketlen örvényt, melybe az iszákos önmagát és családját dönti.

Fáradozásának azonban csak igen kis eredménye volt. Egyes megtérések ugyan előfordultak, azonban a nagy tömeg, a meggyökeresedett szokás bilincseivel lenyűgözve, nem mozdult s fásult egykedvűséggel tovább ragaszkodott átkos szenvedélyében. A corkiak zsúfolásig telt templomban hallgatták P. Mathew szentbeszédeit, de ugyancsak ember ember mellett tolongott a

pálinkamérésekben is. Bármennyire is szerették «őrangyalukat», a mértékletes életre, az alkohollal való szakításra vonatkozó intelmeit nem követték, összekulcsolt kezekkel előadott kéréseiket nem teljesítették.

P. Mathew cellája csendjében és magánosságában Isten színe és saját lelkiismerete előtt felvetette a kérdést: «Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem?» Azzal tisztában volt, hogy a lelkipásztorkodás rendes eszközeinek felhasználásával az alkohol-ördög uralmát nem megdönteni, de még csak megingatni sem sikerült. Mit tegyen hát? Mi lehet gyógyszere ezen borzalmas, mélyen meggyökeresedett, általánosan elterjedt nyavalyának? Talán egy mértékletességi egyesület s annak révén a kölcsönös példaadás, meghitt érintkezés s az összetartozás érzete? Lelkipásztori szózata süket fülekre talált, remélhető-e más eredmény, lemondanak-e kedvenc szenvedélyükről, ha mértékletességi egyesületet alapít s abban hallatja intó, kérő, esdeklő szavait? Vállalkozását minden oldalról megvilágította, minden körülményt, eshetőséget latbavetett. Tanácsos-e az ireket a szeszes italok mértékletes élvezetétől is eltiltani? Mit hirdessen, mit írjon a megalakítandó egyesület zászlajára: mértékletességet vagy teljes megtartóztatást? S mégis az utóbbi látszott célravezetőbbnek, sőt egyedül célszerűnek. De vajjon lehetséges-e ezt a szegény, a szeszes italok élvezetéhez hozzászokott, bánatát feledni és temetni akaró népet rábírni, hogy komoly és őszinte fogadalommal az alkohollal szakítson, amit előbb keresett, azt kerülje, amit szeretett, azt gyűlölje? A szeszes italok árusításával foglalkozó s ezen keresetforrásból élő számos családot tönkretégye, csakhogy másokat megmentsen? Mindezeket meghányta-velette elméjében. Istentől kért felvilágosítást, mert ily komoly ügyben nem akart frivol módon eljárni. Végre döntött s a döntés ez volt: Egyesületet alapítok. Minden bizodalma Istenbe vetette, kinek különös segítségére volt szüksége. Vállalkozása, az ír viszonyokat tekintve, nehéz és merész, de nagy és fenséges volt. Amire Isten színe előtt magát eltökélte, ahhoz Isten nevében hozzálátott.

Az egyesület az általa alapított egyik iskolában alakult meg néhány barátja jelenlétében. P. Mathew keresetlen szavak-

kal közölte a jelenlevőkkel gondolatait s a nagy célt, mely szeme előtt lebegett; kifejtette az okokat, melyek őt az egyesület alapítására készítették. Végül kijelentette, hogy összes tehetségeit, lelkét, testét, életét e szent ügy szolgálatába állítja. Felszólalását így fejezte be:

— Ha csak egyetlen egy lelket mentünk meg a lelki és testi nyomor örvényéből, melybe az iszákosság döntötte, nem marad jutalmazatlan fáradozásunk. Előre hát, testvéreim, Isten dicsőségére, népünk megmentésére, hazánk javára! Egyesült erővel szálljunk táborba hitünk és véreink ellensége ellen! Bár nem tartjuk bűnnek a szeszes italok mértékletes élvezetét, mégis lemondunk róla Isten és felebarátaink iránti szeretetből, hogy nekik, kik egyedül a teljes megtartóztatás útján szabadulhatnak a rájuk és családjukra nehezedő átoktól, a lemondást könnyebbé tegyük. Azért kérlek, kövessétek példámat! Előre Isten szent nevében!

Ezeket mondva az asztalhoz ült s harsány hangon mondta s egyidejűleg az előkészített papirosra nagy, kemény betűkkel írta e szavakat:

— Én, Pater Theobald Mathew, igérem és fogadom, hogy Isten segítségével a szeszes ital élvezetétől tartózkodom s másokat, amennyire tőlem telik, az iszákosságtól megóvok.

E megható, fenséges jelenet 1838 április 10-én este játszódott le s megindította, a szent ügynek megnyerte az összes jelenlevőket, számszerint 59-et, kik valamennyien teljes megtartóztatást, absztinenciát fogadtak.

Az egyesület meg lett alapítva, az eszme testet öltött s idővel a kis mustármag terebélyes fává fejlődött, melynek árnyékában Irhon, Angolország, sőt Amerika fiai mértékletes, új, krisztusi életre szánták magukat. A kis csermely később nagy, termékenyítő folyammá dagadott.

Azon emlékezetes estén P. Mathew nem is sejtette, mily óriási terhet vállalt magára. S talán jobb is volt, mert különben az alázatos szerzetes elhárította volna magától a nagy, apostoli férfiakat megillető munkakört.

Midőn Cork városában hire ment, hogy P. Mathew alkohellenes egyesületet létesített, egyesek a biztos eredménytelen-

ség tudatában szánakozó mosollyal vettek róla tudomást, mások, különösen a korcsmárosok s más érdekeltek a «fanatikus» barátot kigúnyolták; abban azonban mindnyájan megegyeztek, hogy amit P. Mathew tesz, azt önzetlenül, egyedül a nép iránti szeretetből teszi.

Nemsokára P. Mathew, hogy a közvéleményt informálja, eszméinek s egyesületének híveket toborozzon, nagy nyilvános népgyűlést rendezett, melyre az érdeklődés s még inkább a kíváncsiság óriási tömeget vonzott. Ez alkalommal túlzás nélkül, de nyomatékosan, a hallgatók szívébe markolva ecsetelte a nyomort, romlást, lealjasodást, mely karöltve jár az iszákossággal, mindenkinél, de főleg azoknál, kik arcuk verejtékével, két kezük munkájával szerzik mindennapi kenyerüket. Kért, könyörgött nekik, hogy saját javuk, gyermekeik jövője, földi s örök boldogságuk érdekében keresztény bátorsággal szakítsanak az iszákosság rút szenvedélyével. Szavai, meleg, kérlelő, szeretetteljes szavai mély benyomást tettek a jelenlevőkre s bár nem is szegődtek mindannyian a kibontott zászlóhoz, azon le nem kicsinyíthető eredménye mégis lőn a népgyűlésnek, hogy a közvélemény a mértékletességi mozgalom mellé állott. Csakhamar az iskolaterem szűknek bizonyult a tagok befogadására, kiknek száma egy hó alatt 4000-re növekedett. Három hónappal alakulása után már 25.000 tagja volt az egyesületnek, az év végén pedig már örömmel jelenthette P. Mathew az egyesület közgyűlésén, hogy kezébe 156.000 tagtárs tette le a fogadalmat.

A nagyarányú mozgalmak híre futótűz gyanánt terjedt el Cork vidékén s a sajtó révén az egész országban. A szomszédos grófságok: Kerry, Waterford, Clark, Tipperary lakosai tömegesen kérték felvételüket. Messze vidékről nagy csoportok gyalog jöttek Corkba, hogy P. Mathewet láthassák s kezébe tehessék le a fogadalmat s boldogok voltak, ha Szent Ferenc alázatos fiának áldásában részesültek. Az egyesület virult s mivel Cork városában valóságos erkölcsi újjászületésnek forrásává lőn, sokan éppen azok közül támogatták a legnagyobb hévvel, kik előbb megvetették.

Csakhamar Irhon többi nagy városaiban is kialakult a közóhaj és közmeggyőződés: «Miért legyen csak Cork a kiváltságos

város? Nem vagyunk mi is irek? Nem sújt-e minket is az alkoholizmus átka?» S özönével hozta a posta a leveleket Pater Mathewnek főpapoktól, főrangúaktól, városi tanácsoktól, lelkipásztoroktól, munkásoktól s minden levélnek ez volt a refrénje: «Jöjjön! Hozza Isten! Mentse meg Írországot!» A szerény szerzetes egyideig húzódott az országos akciótól, de csakhamar belátta, hogy a nép szava Isten szava s hogy az ügy, melynek szentelte magát, nem helyi, de országos és nemzeti ügy!

Elhatározta, hogy teljesíti a kérelmet s a mértékletesség zászlaját, ha teheti, Írország minden városában és községében kigöngyölíti s fennen lobogtatja.

Apostoli útjának első állomása Limerik volt. Érkezésének napja ismeretes lévén, a lakosság óriási lelkesedéssel fogadta, mely a négy nap alatt, melyet ott töltött, nőttön-nőtt. E négy napot arra használta, hogy a lakosságot az alkoholkérdésben alaposan kioktassa. Beszédsorozatában megcáfolta különösen a munkásosztály azon balhiedelmét, hogy az alkohol, a pálinka, a whisky tápláló erővel bír s körülményesen bebizonyította, hogy az alkoholizmus az emberi szervezetre, az agyra, tüdőre, gyomorra, szívre stb. fölötte káros. S ha valaki azt állítja, hogy az iszákosság nem ártalmas, az hazudik, mint a paradicsomi kígyó, mely Évához így szólt: «Dehogy haltok meg. Sőt inkább, ha esztek belőle, olyanok lesztek, mint az Isten». Ez a beszéd tetszett Évának. A gyümölcs szép volt. Engedett tehát és — evett belőle. Adott Ádámnak és az is evett belőle. Meg is bűnhődtek, amiért jobban hittek az ördögnek, mint a jóságos Istennek. Ép így szedi rá az alkoholördög is a szegény embert: «Ne félj, nem árt a pálinka, inkább használ, reggeltől-estig fáradozol, egy pohár jót fog tenni, a szegény embernek is kell valami stb.» S a szerencsétlen ember enged a csábításnak, rabjává lesz a szenvedélynek, mely örli az egészséget, sirját ássa a boldogságnak, öl és gyilkol. Itt egy munkás leesik az állványról s holtan terül el a kövezeten, — részeg volt; ott egy kocsis leesik a kocsiról s nyakát szegi, — részeg volt; itt egy ifjú vagy családtagja egészségesen s jókedvűen távozik otthonából s este vérbeborulva, tátongó sebbel vagy holtan hozzák haza — a korcsmából. «Mért — kiáltott föl elkeseredésében — miért vannak irekkel

tömve az angol börtönök? Honnan az irek erkölcsi nyomora? Az iszákosság miatt! Ez a mi népünk hóhéra, ez a mi népünk szégyenfoltja! Ti szegény emberek vagytok, arcotok verejtékével napokon át tartó fárasztó munkával keresitek a mindennapi kenyérre valót s ahelyett, hogy hazavinnétek, néhány óra alatt eldorbézoljátok. Hát nem örültség ez? S a gyermeknevelés az iszákos családjában! Ki oktatja a gyermekeket vallásosságra, erkölcsre? A jónak szeretetére, a rossznak gyűlöletére? Mi az örökségük? Gond, szegénység, szégyen és az iszákosságra való hajlam!»

Mindennek lehet ellentállani, csak egynek nem: a szeretetnek. P. Mathew szavaiból pedig nagy szeretet sugárzott ki. Meg is hódította a szíveket: 150.000 új taggal szaporodott követőinek serege.

Limerikből Waterfordba ment, hol nem kisebb eredménnyel hirdette eszméit. Távozásakor hálás szívvel köszönte meg fáradozását az ottani püspök s örömének adott kifejezést, hogy nem, mint remélte 3—4000, hanem 80.000 hiva tette le a mértékletességi fogadalmat.

Mire hazaérkezett P. Mathew, örömtől sugárzó arccal jelentette, hogy — mint tréfásan megjegyezte — az alkohol ellen összeesküvők serege 250.000-rel szaporodott.

Rövid pihenés, illetve csak a cork-i egyesületnek szentelt tevékenység után 1840-ben új apostoli útra indult. Follow, Lismore, Ennis, Gort városok meglátogatása után március 28-án Írország fővárosába: Dublin-ba érkezett, hol királyt megillető fogadtatásban részesült. S mivel a főváros legnagyobb terme is szűknek bizonyult az érdeklődő közönség befogadására, Isten szabad ege alatt tartotta szónoklatait. Az 1840. év végén már két millió tagtárs üzent háborút az alkoholnak. Áldva emlegették az egyszerű szerzetes nevét a dublini palotákban s a tengerparti halászkunyhókban. Oly tisztelet övezte, hogy még azok is, kik a szeszipar hanyatlása miatt érzékeny anyagi károkat szenvedtek, elismeréssel adóztak a népmentő szerzetesnek. Így egy alkalommal Dublin egyik külvárosában építendő templomra adományokat gyűjtött s e célból Roe Györgyöt, Írország leggazdagabb, legbefolyásosabb szesznagykereskedőjéhez is bekopog-

tatott, kitől — minden várakozása ellenére — a legbarátságosabb fogadtatásban részesült.

— Senki — szólította meg Roe — senki a világon annyi kárt nem okozott nekem, mint ön; ámde a jótétemények, melyekben hazánkat részesítette, oly nagyok és megbecsülhetetlenek, hogy igen gonosz embernek kellene lennem, ha saját anyagi érdekemet tekintve önre neheztelnék.

S ezzel tekintélyes pénzüsszeget bocsátott rendelkezésére.

A mértékletességi mozgalom nyomán fakadó általános erkölcsi megújhódást egy angol miniszter is elismerte. Az 1840. év folyamán egy előkelő uriember kopogtatott P. Mathew lakásán s mivel a páter távol volt, Donelly titkárának adta át névjegyét: «Marquis de Landsdowne». Nehány nap múlva pedig a következő levelet intézte Mathewhez.

London, 1840. szeptember 15.

Főtisztelendő úr!

Az utóbbi időben Irország déli grófságait beutaztam s mindenütt Főtisztelendőséged áldásos működésének eredményeit tapasztaltam. Mint államférfiú s ir földbirtokos személyesen óhajtottam nagyrabecsülésemet kifejezni, ebben azonban — nagy sajnálatomra — távolléte megakadályozott. Fogadja tehát ez úton őszinte tiszteletem és hálám nyilvánítását s a mellékelt 100 font sterlingről szóló utalványt, mely összeget tetszése szerint szeretetműve céljaira felhasználhatja.

Kiváló nagyrabecsüléssel vagyok

Landsdowne,
a brit kabinet tagja

A nagy Wiseman biboros-érsek az egyszerű szerzetes apostolkodását «új keresztes hadjárat»-nak nevezte. Errington, az angol képviselőház elnöke, az ország színe előtt magasztalta Mathew atyát. Chauning, az amerikai protestáns papság vezető férfia Bostonban a következő tanubizonyságot tette a mértékletesség apostoláról:

— Többször fordultam meg Irországban s mindig azon benyomással távoztam onnan, hogy ez ország menthetetlen. Az

iszákosság áradata magával ragadott férfit és asszonyt, aggastyánt és gyermeket. S ime, az utóbbi két esztendőben megváltozott Irhon színe. A régi Írország már nem létezik; újnak adott helyet, életerősnek, mely szép jövőnek néz elébe. Milliók léptek az önmegtagadás útjára, kiket előbb a szenvedély tüze emésztett. S ezt mind egy katolikus pap tette! Valóban nem is hinném, ha személyesen meg nem győződtem volna.

De ami különösen felemelőleg s buzdítólag hatott P. Mathewre, az azon baráti támogatás, melyben a nagy O'Connel részéről részesült. O'Connel őszinte híve volt a honfitársai erkölcsi megmentésén oly sikeresen fáradozó kapucinus-atyának s hogy ragaszkodását s a mértékletességi mozgalom iránti rokonszenvét a nagy nyilvánosság előtt is dokumentálja: Pater Mathew oldalán résztvett azon nagy, 60.000 embert számláló körmenetben, melyet Cork-ban 1842 március 28-án a mértékletességi mozgalom hívei rendeztek. O'Connel ekkor már Dublin lordmayorja, az ír nemzet bálványa, elkeseredett politikai harcok győztes vezére volt. De ez nem akadályozta meg abban, hogy a körmenet befejeztével a nép ezreinek szemeláttára az egyszerű szerzetes előtt leboruljon s papi áldását kérje.

Ha az egyházi, politikai és társadalmi élet előkelőségei oly elragadtatással nyilatkoztak Mathew atyáról, könnyen elképzelhető, mily dédelgetett kedvence volt az alsóbb társadalmi osztályoknak, melyek működésének áldásaiban közvetlenül részesültek. Ha postakocsija valamely faluban megállapodott s Mathew jelenlétének híre terjedt, odacsődültek a bénák, vakok, nyomorékok, betegek, aggastyánok, gyermekek s csókjaikkal borították papi ruhájának szegélyét. Ilyenkor a jóságos pap zsebébe nyult s valóságos pénzesőt rögtönzött. Mert a szegénység Írországbán nagy volt s Pater Mathew értette módját, mint kell a gazdagoktól a szegények számára alamizsnát gyűjteni.

Sokszor a falusi lakosok szinte erőszakosan feltartóztatták a postakocsit, hogy Mathew szavait hallják s a mértékletességi fogadalmat az ő kezeibe lelehessék.

A következő táblázatok világos képét nyújtják azon üdvös befolyásnak, melyet P. Mathew az ír nép erkölcsére gyakorolt:

Büntények száma:

1839-ben: 12049.	1843-ban: 8620.
1840-ben: 11194.	1844-ben: 8042.
1841-ben: 9287.	1845-ben: 7101.
1842-ben: 9875.	

Végrehajtott halálbüntetések száma:

1839-ben: 66.	1843-ban: 16.
1840-ben: 43.	1844-ban: 20.
1841-ben: 40	1845-ben: 13,
1842-ben: 25.	1846-ban: 14.

Szeszes italt fogyasztottak:

1839-ben: 55,382.000 litert	1842-ben: 29,184.494 litert
1840-ben: 48,670.691 «	1843-ban: 23,807.935 «
1841-ben: 33,304.750 «	1844-ben: 21,959.174 «

Érdekes, hogy a P. Mathew által vezetett mozgalmat rokonai megsínylették, kik közül sokan szeszkereskedéssel foglalkoztak, amint erről egyik beszédében nyilatkozott:

— Castelban egy szeszgyáros rokonom van, ki kénytelen volt a gyár üzemét beszüntetni. Én azonban örvendek ennek, mert nem tekinthetek a vérkötélékre, ha Isten dicsőségéről van szó.

A Mathew-család egy másik tagja 1843-ban kijelentette:

— Mindenkinek használt rokonunk, csak nekünk ártott.

Egyik bátyja azt írta neki:

— Ha tovább így jársz el, egész vagyonunk elúszik.

Mire P. Mathew ezt válaszolta:

— Ha így áll a dolog, lássatok más keresetforráshoz. Ami engem illet, egy tapodtat sem engedek. A nép jóléte fontosabb néhány család érdekénél.

Mikor P. Mathew 1843-ban már azt mondhatta, hogy «Isten segítségével a mértékletesség zászlaját Írország valamennyi községében kibontottam s Isten áldása kísérte fáradozásomat», — Angolországba utazott, hogy ott is hirdesse eszméit s használjon embertársainak. A nagy gyárvárosok: Glasgow, Liverpool,

Manchester, Salford, Huddersfield, Wakefield, Leeds kitörő lelkesedéssel fogadták a «mértékletességi apostolt». Wakefieldi tartózkodásához egy kedves csíny fűződik, melyet egyik lelkes hive elkövetett. Egy dúsgazdag wakefieldi polgár arról értesülván, hogy P. Mathew városukat felkeresni óhajtja, levelet írt neki s arra kérte, hogy nála szálljon meg. P. Mathew udvarias válaszában kitért a szíves meghívás elől, azzal érvelve, hogy szállóban jobban és zavartalanabbul érintkezhetik a hozzáforguló felekkel, mint magánházban. Erre a dúsgazdag polgár, ki egyébként nem is katolikus, hanem anglikánus volt, újból írt neki, biztosítva őt, hogy háza nem magánház, hanem szálló s így erős a reménye, hogy alázatos kérelmét teljesíti. P. Mathew tényleg nála szállt meg s azon hiszemben volt, hogy szállodában lakik, holott a boldog tulajdonos a «Hotel» címtáblát csak arra a néhány napra függesztette házára. A derék páternek ugyan feltűnt a nagy rend, nyugalom, a kiszolgálás pontossága s a pincérfrakkba bujtatott libériás inasok sokasága, de az elkövetett csínyről csak közvellen elutazása előtt győződött meg s bizony nem haragudott meg érte.

Végre Londonba érkezett a békés hódító. A legnagyobb világvárosba való érkezését nagy plakátok hirdették: «Glorious News! Father Mathew in London!» Hírneve különben már jóval érkezése előtt megelőzte. Arról persze szó sem lehetett, hogy valamely teremben, bármily óriási méretű is legyen, szónokoljon. A város legnagyobb terein emeltek szónoki emelvényeket, melyeket délelőtt 10 órától késő estig 30–50.000 ember rajzott körül. Naponta 20–30 beszéd hangzott el. P. Mathew és tanítványai felváltva szónokoltak. A beszédek hatása alatt ezren és ezren jelentkeztek a fogadalom letetésére s valamennyien P. Mathew kezébe tették azt le. Távozásakor a Times világlap azt írta: «Mathew atyát egy millió protestáns áldása kíséri!»

Londoni apostolkodása befejeztével Bermondsey s Westminster városokat kereste fel. Utóbbiakban azonban a szeszgyárosoktól felbérelt csöcselék a népgyűléseket megzavarta, sőt egy ízben megesett, hogy Mathewnek menekülnie kellett. Azonban P. Mathew amint nem kereste az ünnepeletet, a megaláztatástól

sem riadt vissza, ha remélhette, hogy legalább egy iszákost visszaadhat önmagának, családjának, a társadalomnak. Egyébiránt az érdekelt felektől felbérelt és bepálinkázott csőcselék részéről amúgy is gyéren előforduló inzultusokért bőven kárpótolta a jóknak elismerése és támogatása; hogy egyebet ne említsünk, maga az angol királyné magánpénztárából tetemes évi járadékot utalványozott részére, mely összeget — szinte fölösleges megjegyezni — kedvelt szegényeinek juttatta.

Még csak egy óhaja volt: a nyomor következtében Amerikába szakadt földieit meglátogatni s a mértékletesség erényét velük megkedveltetni. S óhaja teljesült: 1849. július 2-án Newyork felhőkarcoló palotái között lengette a mértékletesség lobogóját. Newyorkban való tartózkodása alatt a város vendége volt. Az Egyesült-Államok kongresszusa üléstermében diszhelyet ajánlott fel neki, melynél nagyobb kitüntetésben külföldi nem részesülhet. Hasonló megtiszteltetésben a szenátus részéről is részesült. A köztársaság elnöke s a város lordmajorja fényes ünnepségeket rendezett tiszteletére.

Ámde P. Mathew nem azért utazott Amerikába, hogy ott magát ünnepeltesse, hanem, hogy dolgozzék. És dolgozott derekasan. Amerika 26 államát beutazta, 300 városában népgyűlést rendezett, 600.000 tagot toborzott egyesületének.

Az emberfeletti, 12 éven át tartó szellemi és testi munka terhe alatt szervezete megroppant. Szélhűdés érte. S mivel sokkal nagyobb ir volt, semhogy idegen földön kívánt volna nyugodni, — haza vágyódott az ő kedves Irhonába.

Az 1856. év őszén egy kedves ir városnak — Queenstownnak — lakosai naponta láttak egy derült arcú, őszbeborult aggastyánt, egy ifjú karjába kapaszkodva a város utcáin fel-alá totyogni. A megtört aggastyán Pater Theobald Mathew volt. A vele találkozókat tiszteletteljesen köszöntötték s részvételtjesen üdvözölték az «apostolt», ki magát népének feláldozta. Egyszerre csak abbamaradtak a séták s futótűz gyanánt terjedt el a hír a városban, hogy Mathew atyát újabb szélhűdés érte. Papot hivatott s példás buzgósággal készült az utolsó útra azon reményben, hogy arra az iszákosság karmaiból megmentettek ezreinek imái kísérendik.

Még halála napján is küzdött az iszákosság ellen. Istenért s felebarátaiért fáradozott szive utolsó dobbanásáig.

Sokan, akik nem tudták, hogy a «mértékletességi apostol» súlyos beteg, messziről jöttek, hogy a ő kezébe tegyék le a mértékletességi fogadalmat. Környezete nem akarta őket a nagybeteg ágyához bocsátani, de ő — beszélni már nem tudván — jelekkel kifejezte óhaját, hogy fogadni kívánja őket.

Beléptek s a betegágy mellett letérdeltek. P. Mathew végső erőmegfeszítéssel felemelkedett, megáldotta őket s mire a szent kereszt jelével az utolsónak a homlokát megjelölte, — nemes lelkét visszaadta Teremtőjének, 1858. december 8-án, életének 66., papságának 42. és alkoholelleses küzdelmének 19. évében.

Halála gyászba borította Írország fiait és leányait. Megszámlálhatatlan könnyet törölt le a szenvedők és elhagyottak szemeiről, — megszámlálhatatlan, keserves, égő könny omlott halála hírére.

Holttestét Corkban, ahol élete javát töltötte el, a város költségén temették el. Oly általános volt a gyász, mintha minden házban a családatyát siratták volna. A sírkertbe 50.000 ember kíserte földi maradványait.

Hálás hivei szobrot emeltek emlékezetére, mely mellett, ha elhalad a zöld Erin fia, leveszi kalapját, meghajtja fejét s búsan rebegi:

— Szeretett minket! Áldás emlékére!

2. Seling János Mátyás.

(1792—1860.)

A németek e híres alkoholelleses apostola született 1792. december 2-án, az Osnabrück mellett fekvő Melle faluban. Atyja szövökerékgyártó volt s az ifjú János is, miután az elemi iskolát elvégezte s egy parasztnál két éven át gazdasági cselédként szolgált, atyja műhelyében ezen mesterséget tanulta. De az isteni Gondviselés — mint látni fogjuk — más működési tért szánt neki. 18 éves korában nagybátyja, Witte Gáspár hívására a hollandi Alkmaar-ba vándorolt, hogy nagybátyja üzletében a kereskedői pályára képezze magát. Két évig volt itt s

ismét más pályára kellett lépnie; akarva-nemakarva a francia hadsereg tagjává lett s mivel élénk felfogásával és szép írással csakhamar kitűnt: «sergent major»-rá lépett elő.

Két évig küzdött Napoleon zászlaja alatt s 1814 július 23-án visszatért falujába.

Két évig volt cseléd, két évig inas, két évig kereskedő, két évig katona, — de szive-lelke más ideál után vágyódott: tanulni akart.

S óhaja teljesült. Nagybátyja, kiről szó volt, két fiát gimnáziumba akarta járatni s mivel unokaöccsének, Seling-nek, komolyságát s megbízhatóságát ismerte: felszólította, kísérje el fiait a városba s őrkdjék felettük, mely szolgálat fejében az ő iskoláztatási költségeit is hajlandó fedezni. Seling kapva kapott az ajánlaton, mely kedvező alkalmul szolgált szive titkos vágyának teljesülésére.

Igy lett a volt cseléd, inas, kereskedő s katona — az osnabrücki gimnázium tanulója. Középiskolai tanulmányainak befejeztével a münsteri egyetem teológiai fakultására iratkozott be s 28 éves korában pappá szenteltetett. Előbb tanári állást vállalt, majd 6 évi tanári tevékenység után a lelkipásztorkodás terén óhajtotta szolgálni az Egyházat. Osnabrücki káplán lett s az maradt haláláig.

Mint káplán önzetlenségével, buzgóságával s természetes jókedvével csakhamar megnyerte a hivek bizalmát és szeretetét.

A lelkipásztori kötelességek teljesítése mellett irodalmi működésre is szakított magának időt. Prédikációs könyvet írt, melyben különösen arra buzdította a protestánsok közé ékelt osnabrücki katolikusokat, hogy «nemcsak a maguk, de protestáns testvéreik javára és érdekében is példás katolikus életet éljenek s azoknak az Egyház kebelébe való visszatérését előmozdítsák». — «Philosophie und christliche Analogie» c. művében mesterének, a kantista Hermesnek védelmére kelt, amiért egyházi főhatóságával gyűlt meg a baja, mely őt műve visszavonására készítette. Mint egyházának hű fia engedelmeskedett püspökének, de egyúttal elhatározta, hogy a spekulatív teologia művelésével szakít s hálásabb feladatra vállalkozik: a praktikus, szociális működésre, nevezetesen egy nagyszabású szövő-

iskola alapítására s a «Teufelstrank», a pálinkaivás elleni küzdelemre.

Bármily különböző is szociális működésének ezen kettős ága, mégis közös gyökérből fakadt: ama szociális viszonyokból, melyek akkoriban Osnabrück városát és vidékét jellemezték.

Azon időben Osnabrück lakosságának majdnem kizárólagos jövedelmi forrását a szövő-ipar képezte. Seling, hogy ezen iparágat, melyet akkoriban az orosz szövőipar konkurrenciája véгроmlással fenyegetett, fellendítse, versenyképessé tegye s ezáltal hiveinek anyagi érdekeit felkarolja: szövő-iskolát alapított, melynek életrevalóságát mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy mindjárt alapításakor 277 tanítványa akadt.

Seling ambíciója azonban nemcsak a szövőipar tökéletesítése és hivei anyagi érdekeinek támogatása volt, hanem az is, hogy — mint leveleiben megjegyzi — a serdülő ifjúság szorgalmasabb és erkölcsösebb legyen. Hogy a gyermekek a szövő-iskolát megkedveljék: bizonyos fokú önkormányzatot engedett nekik, az ügyesebbeknek s törekvőbbeknek a «mester» címet adományozta. A gyermekek derült hedélyhangulatának ébrentartására költeményeket írt s ezeket szavalták-danolták munkaközben. Ilyen alkalmi verse:

«Osnabrück, willst du's gewinnen?
Denk an's Spinnen,
Mache Linnen
Sonst geht all dein Geld von hinnen!»

Esténkint az utolsó munkaórában (7—8) Haunhorst, a vak muzsikus, hegedűn kísérte a gyermekek énekét. A gyermekek legnagyobb s várva-várt ünnepe a: szövő-ünnep volt, mikor is a templomban tartott istentisztelet után sajátos öltözetben a piacra vonultak, ahol a város lakosságának jelenlétében versenyszövés folyt le, melynek győztesét a polgármester lenkoszorúval megkoronázta s jutalomban részesítette.

Tiszta erkölcs, szorgalom és vidámság — volt Seling jelzava s nevelési rendszerének alapelve. Nagyképűsködő bírálók — ilyenek mindig akadnak — ugyan nem voltak megelégedve

Seling nevelési rendszerével, sőt az egyházi hatóságnál be is vádolták. Ezen s hasonló gáncsvetések azonban nem szegték kedvét a nép javát szíven viselő Selingnek.

A szövő-iskola révén az ifjúság ragaszkodását, a lakosság tiszteletét kivívta s közkedveltsége s népszerűsége előnyére vált azon küzdelmében, melynek révén őt az utókor a «mértékletes-ségi apostolok» sorában emlegeti.

A francia háborúk alatt a pálinkaivás mély gyökeret vert a népben s általános népbetegséggé, népszenvedéllyé fajult. Amint mindig s mindenütt szokott lenni: mennél nagyobb a nyomor, annál nagyobb az alkoholfogyasztás is. Az ember, ha életútjára egy napsugár sem esik, mesterséges eszközökkel iparkodik euforikus hangulatba ringatni magát.

Seling már ifjúkorában fájó szívvel szemlélte a mértékletlen szeszélvezet nyomán járó erkölcsi és anyagi romlást s mint lelkipásztornak számtalan alkalma nyílt az alkoholnyomor örvényeibe bepillantani. Hova-tovább azon meggyőződés jegescedett meg benne, hogy nemcsak a nép gazdasági fellendülésének, de magának a lelkipásztorkodásnak is legnagyobb kerékkötője: az alkoholizmus. Elhatározta tehát, hogy kérelhetetlen harcot indít e népellenesség ellen.

Vasárnaponkint, Isten szabad ege alatt, a városház lépcsőzetéről intézett beszédet az osnabrücker néphez s mivel szíve igaz emberszeretettől lángolt: nem remélt siker koronázta szavait. A 19.000 lakost számláló városból néhány hó lefolyása alatt 2500 ember lépett az általa alapított mértékletességi egyesületbe, köztük a később oly nagy hírnévre jutott kiváló katolikus politikus is: Dr. Windthorst. Alkoholelles küzdelmének támogatására havi folyóiratot is alapított (Blätter des Osnabrücker Mässigkeits-Verein) s napról-napra több hivat szerzett eszméinek

A város példája a vidékre is hatott; a falvak lelkipásztorai felkérték Seling káplánt alkoholelles működésének a vidékre való kiterjesztésére is, mely kérelmet Seling — természetesen — szívesen teljesítette. 1843-ban a tél folyamán Osnabrück vidékén faluról-falura járt s a meggyőződés erejével küzdött a «Teufels-trank», a pálinka ellen. A következő évben Londonba utazott,

hogy P. Mathew alkoholelles apostollal találkozzék s metodusát tanulmányozza. Hazájába visszatérven, érdekes ajándékot kapott Amerikából: 7 drb szép, 1½ négyzetméternyi olajnyomatu képet, melyek az alkoholnak a gyomorban való végzetes rombolását ábrázolták. Miután e képek birtokába jutott, azon reményben, hogy e szemléltető eszköz felhasználásával a legmegátalkodottabb iszákos szivét is megindíthatja: külön e célra készített kocsin, melynek oldalfalaira egy-egy ilyen alkohol-ellenes képet aggatott, beutazta Németországot. Az alkoholelles prédikáció után bemutatta a hallgatóságnak az alkoholelles képeket, melyek az egészséges ember gyomrát, a mértékletes ivóét, a szokásos alkoholistaét, végül a gyomorrákban elhunytét ábrázolták. A képek bemutatása közben többször ismételte e verset:

«Branntwein soll nicht mehr sagen,
Dass er gut sei für den Magen:
Dies beweist der Augenschein,
Sieh den Magen, schau hinein!»

A prédikáció, illetve előadás befejeztével azok, kik hajlandók voltak a mértékletességi egyesületbe lépni, kezét fogtak Seling káplánnal s mondták: «Igérem, hogy Isten segítségével égetett szeszt egyáltalán nem iszom, bort és sört is csak igen mértékletesen s igen ritkán; azt is fogadom, hogy embertársaimra is ez irányban fogok iparkodni hatni». Hogy a pillanatnyi hatást állandósítsa, mindenütt, ahol az alkoholizmus ellen agított, helyicsoportokat szervezett, melyeknek lehetőleg egyházi jelleget iparkodott adni. Egyébiránt nemcsak katolikus lelkipásztorok, de protestáns lelkészek is igénybe vették Seling támogatását. Többször protestáns gyülekezetben is hirdette alkohol-ellenes eszméit, s ha ezen eljárásáért felelősségre vonták, azt felelte: «A pálinka sem nem katolikus, sem nem protestáns, hanem — ördögi; azért ott és akkor kell ellene küzdeni, ahol és amikor lehet».

Tíz év alatt 82.000 ember csatlakozott zászlajához. Kiadásait többnyire a kormányok: a hannoveri, braunschweigi és porosz kormány fedezték.

Miként vonta az ifjúságot is az alkoholelleses küzdelembe, azt az «Őrangyalsereg» ismertetésénél tárgyaltuk.

Meghalt 1860. nov. 27-én.

Seling példája mutatja, hogy az egyházi férfiú bibor és hermelin nélkül, egyszerű káplánsorban is nagyot tud tenni, ha szereti az Istent s felebarátjait.¹

¹ P. Mathew kapucinus-atyja és Seling János káplán vezéralakjai a hatholikus alkoholelleses mozgalomnak. Kivülök óriási és elévülhetetlen érdemeket szereztek a kath. mértékletességi mozgalmak terén: *Fitzek*, piekari esperes-plébános, ki *Brzozowszky* kapucinus-atyja társaságában fél millió hivet szerzett a kath. mértékletességi mozgalomnak; *Stolz Albán*, ki «Kalender für Zeit und Ewigkeit» c. naptáraiban, melyek száz meg százezer példányban kerültek a nép kezébe, bámulatos írói készséggel ostonozta az iszákosságot; *Ketterer* jezsuita-atyja, ki a mult század ötvenes éveiben számtalan mértékletességi missziót tartott; *Manning* bibornok, ki szeretetből a munkásosztály iránt, maga is absztinens volt s a «Hydepark» lombos fáí alatt vasárnaponkint ezer meg ezer munkásnak hirdette az absztinenciát; *Egger*, néhai st.-galleni püspök, ki a kath. alkoholelleses irodalmat számos kiváló művel gazdagította; *Dür*, krumbachi (Vorarlberg) káplán, ki népies irataival megbecsülhetetlen szolgálatot tett a kath. alkoholelleses mozgalomnak; *Burke Tamás* dominikánus-atyja, ki Irhonban és Amerikában küzdött a «wisky» ellen; *Ullathorne* bencéspap, ki Angolországban és Ausztráliában fejtett ki áldásos alkoholelleses működést; *Kapitza* János tichauí (Szilézia) plébános, ki napjainkban a kath. alkoholelleses irodalomnak legképzettebb munkása; *Haw*, *Neumann*, *Pieper* stb.

Hazánkban a kath. papság részéről Mailáth, Fischer-Colbrie, Prohászka, Balás püspökökön kívül Szabó György, Czeizel György, Dömötör György, Schürger Ödön, Szuszai Antal, Kábik József, Culi Nándor, Révay Tibor, Kmetykó Károly stb. működnek szóval-tollal a kath. alkohol-ellenes mozgalmak terén. Ezzel persze nem meritettük ki azon magyar papok névsorát, kik áldozatos munkával az alkoholizmus letörésén fáradoznak.

Katholikus laikusok részéről egyletekben, népgyűléseken és a sajtóban, sőt a parlamentben is állandó akció folyik az alkoholizmus káros következményeinek ellensúlyozására. *Apponyi* Albert gróf, a magyar közélet ezen disze tudvalevőleg 4 év óta meggyőződéses antialkoholista. Ezen törekvéseiben hűségesen támogatja neje is, aki szintén antialkoholista. Az országgyűlésen a néppárt több ízben nyújtott be határozati javaslatot a korcsmáknak vasárnapon való zárvatartása és az antialkoholista mozgalom állami támogatása érdekében, de a liberális kormányzat, amely mindent

finansziális szempontokból néz, az ember-anyag kimélését és védelmét célzó indítványt mindig elvetette. A Népszövetség több ízben országos agitációt fejtett ki az alkoholizmus ellen és havi füzetekben állandóan ebben a szellemben oktatja a népet. A parlamentben *Molnár János*, *Neugebauer József*, *Zelenyák János*, *Haller István* és *Huszár Károly* minden költségvetési vitában felhasználják az alkalmat ezen kérdés szellőztetésére.

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
Előszó	3—4
I. A lelkipásztor és az antialkoholizmus.	
Miért kell a lelkipásztornak az alkoholizmus ellen küzdenie?	5—19
II. Az alkoholelLENES küZdelem módja és eszközei.	
Bevezető rész	20—24
1. Az alkoholkérdés tanulmányozása	24
2. A szentbeszéd	25—26
3. AlkoholelLENES egyesületek	26—36
4. A bűnbánat szentsége	36—40
5. AlkoholelLENES népmisszió	41—49
6. Az iskola	49—97
a) Biblia 53—56. l.	
b) Katekizmus 56—80. l.	
c) Első szentáldozás 80—82. l.	
d) AlkoholelLENES gyermekegyesületek 84—96. l.	
7. A korcsmák ellenőrzése	97—110
8. Absztinencia... ..	110—125
9. Egyéb eszközök	125—127
III. AlkoholelLENES apostolok.	
1. Pater Theobald Mathew	128—143
2. Seling János Mátvás	143—149

